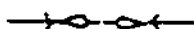
नोटीस.

પ્રસિદ્ધ કર્તાએ આ પુસ્તકને છાપવા છપાવવા સંબંધી સર્વ પ્રકારના હક્ક " સને ૧૮૬૭ ના ૨૫ માં આક્ટ મુજબ સરકારમાં નોંધાવી-રજીષ્ટર કરાવી " પોતાને સ્વાધીન રાખ્યા છે, માટે માલીકની રજા શિવાય કોઇએ છાપવું છપાવવું નહી.

શા. ત્રી રૂ.

जाहेर खबर.

આપવામાં આવે છે કે, મ્હારા " જૈન પુસ્તકાલય " મા વેચાથી મળનાં પુસ્તકોનું સવિસ્તર લીસ્ટ જુદુ છપાયેલ છે. જોઇએ તેમણે મંગાવી લેવા તસ્દી લેવી.

શા. ત્રી રૂ

प्रस्तावना.

આ અસાર સંસાર સમુદ્રનેવિષે સંતત પર્યટન કરનારા પ્રાણીઓને, જન્મ મરણાદિક અત્યુગ્ર દુઃખોમાંથી મુક્ત કરે એવો તો માત્ર એક ધર્મજ છે. અને એમજ સર્વ દર્શનીના શાસ્ત્રમાં પણ કહેલું છે, એવો જે ધર્મ તેનું મૂળ તો સર્વાશે મુખ્ય દયાજ છે. કહેલું છે કે " अहिंसापरमोधर्मः " દયાવડે ધર્મની પ્રાપ્તિ થાય છે, અને પરિપૂર્ણ ધર્મ પ્રાપ્ત થયા પછી જીવ મોક્ષ પામી શકે છે; માટે દયા સર્વોત્કૃષ્ટ પદાર્થ છે. સર્વ દર્શનીઓ દયાનો ઉપયોગ કરે છે ખરા, પરંતુ સર્વાંશે કરતા નથી. એટલાજ માટે તેઓને ધર્મ પદાર્થનો જેવો જોઈએ તેવો લાભ મળતો નથી. દયાનો સર્વાંશે ઉપયોગ તો, માત્ર જૈનદર્શનમાં સ્વીકાર્યો છે, તેથીજ જૈનદર્શન ધર્મ ધુરંધર કહેવાય છે, માટે દયાનો સર્વાંશે ઉપયોગ કરવાની અગત્ય છે, જેમ કોઈ ભોજનાર્થે પકવાન્ન કરવું હોય તો તેમાં ઘૃત. પિષ્ટ. શર્કરાદિક. અગત્ય વસ્તુનું એકત્ર પણું યથાવિધી થાય, ત્યારેજ તે પકવાન્ન સ્વાદિષ્ટ કહેવાય; પણ જો ઉપર કહેલી વસ્તુઓમાંથી, એક પણ વસ્તુનું ઓછાપણું હોય તો તે પકવાન્ન સ્વાદ રહિત બને. માટે દયા પદાર્થ સર્વાંશે પળાય તોજ તેથી ધર્મોપલબ્ધિ થાય, તે વિના તો કદી પણ થાયજ નહીં. સર્વ દર્શનીઓને દયા માન્ય છે ખરી, તથાપી તેઓની સમજમાં ફેર હોવાથી, તેઓ એકતા પૂર્વક દયાનો ઉપયોગ સર્વાંશે કરી શકતા નથી. તથાપિ તેઓ સ્વદયા, પરદયા, દ્રવ્ય દયા, ભાવ દયા, નિશ્ચય દયા, વ્યવહાર દયા, સ્વરૂપ દયા, અનુબંધ દયા, ઇત્યાદિ દયાના અનેક પ્રકાર, જૈનશાસ્ત્રમાં સવિસ્તર વર્ણન કરેલાં છે; તે પ્રમાણે વર્તી દયાનું સ્વરૂપ નક્ક

શૈલી પૂર્વક સમજતા નથી. આ સંસાર સમુદ્રમાંથી ભવ્ય જીવોને તરવાને, માત્ર એક જૈનસિદ્ધાંત તોજ આધાર છે. અને તે સિદ્ધાંતો મૂળ માગધિ ભાષામાં હોવાથી, દરેક જૈનબંધુઓ તેનો પૂરે પૂરો લાભ લઈ શકતા નથી; અને સિદ્ધાંતનો રહેસ સમજ્યા શિવાય આત્મસાધન પૂરી રીતે બની શકતું નથી, વળી કેટલેક સ્થળે મુની મહારાજનો જોગ નહીં હોવાથી, ધર્મી વર્ગને સિદ્ધાંત વાણીના પાન વગર તેમનું હૃદય કમળરૂપી ઝાડ સુકાય છે. તેઓનું સંકટ દૂર કરવા, તેમજ સર્વને વાંચવાનો સરખો લાભ મળી શકે એવા હેતુથી, આ શ્રી સૂયગડાંગસૂત્ર પ્રથમ શ્રુતસ્કંધ અર્થરૂપે ભાષાંતર છપાવી બહાર પાડ્યું છે. આ પુસ્તકમાં સર્વ જનને પ્રમોદ ઉપજાવનારી શ્રી વીતરાગની વાણી છે. તે કેવી છે તો કે, ભવરૂપ વેલની કૃપાણી, સંસારરૂપ સમુદ્રથી તારવાવાળી, મહા મોહરૂપ અંધકારનો નાશ કરવાને દિનકરના કિરણો જેવી પ્રકાશવાળી, ક્રોધરૂપ દાવાનળનો ઉપશમ કરનારી, મુક્તિના માર્ગને દર્શાવનારી, કલિમલનો પ્રલય કરનારી, મિથ્યાત્વને છેદન કરનારી, ત્રિભુવનનું પાલન કરનારી, અમૃતરસનું આસ્વાદન કરાવનારી, એવા અનેક વિશેષણોએ યુક્ત એવી જે શ્રી જીનવાણી, તે સર્વ સજ્જનોને માન્ય થાઓ. કદાપિ નિવિડ કર્મની શૃંખલાથે પ્રતિબંધ થએલા, એવા અભવ્ય દુર્ભવ્યને બોધ કરવા માટે એ વાણી સમર્થ નથી થતી; તે માટે એ વાણીનું અસામર્થ્ય સમજવું નહીં. કેમકે સૂર્યના કિરણો જેમ ઘુવડ પક્ષીના નેત્રને પ્રકાશ કરી શકતાં નથી, તોપણ તે જગતમાં નિંદાનાં અધિષ્ઠાન થતાં નથી. વળી જળની વૃષ્ટી કરનારો મેઘ, તે પણ ઉપર ક્ષેત્રને વિષે તૃણાદિક ઉત્પન્ન કરવા માટે અસમર્થ છે; તે છતાં તે, લોકોને વિષે નિંદાને પાત્ર થતો નથી. તેમજ જે પુરૂષને એ વાણી ગમતી

નથી, તે તેનું પોતાનુંજ દૌર્ભાગ્ય સમજવું. માટે કુશલ બુદ્ધિ-વાળા સજ્જનોને આ જીનવાણીરૂપ પ્રાધાન્યગ્રંથ, મહોત્સવરૂપ આનંદ આપનારો થાઓ. અને તેમના ચિત્તરૂપ સરોવરને વિષે, પ્રેમરૂપ જળ ભરાઓ; તથા તેને પણ તેઓને મોક્ષરૂપ મહા-સુંદર કમળની પ્રાપ્તિ થાઓ. આ ગ્રંથની અંદર કાનો, માત્રા, મીંડી વિગેરે જે કાંઇ જિનાજ્ઞા વિરુદ્ધ લખાણ લખાયું હોય અથવા પ્રૂફ સુધારતાં દ્રષ્ટિ દોષથી જે કોઇ ભૂલ રહી ગઇ હોય, તેને માટે ચતુર્વિધ શ્રી સંઘની સાખે હું મિચ્છા દુક્કત માગું છું. વળી આ ગ્રંથને ઊંચે આસને મૂકી મુખે યત્ના રાખીને વાં-ચવા મ્હારી ખાસ ભલામણ છે.

લિ. શા. ત્રીભોવનદાસ કૃગનાથદાસ.

अनुक्रमणिका.

તે માટે ક્રિયા દેખાડે છે. તે બંધન જ્ઞપરિજ્ઞાએ કરી જાણીને પછી પ્રત્યાખ્યાન પરિજ્ઞા જે સંયમાનુષ્ઠાન, તેણે કરી બંધનને ત્રોડે. એટલે આત્માથકી કર્મ દૂર કરે, એવું વચન શ્રી સુધર્મા સ્વામિ ભાષિત સાંભળીને જંબુ સ્વામિ પ્રમુખ શિષ્ય પૂછે છે કે, શ્રી મહાવીર દેવે બંધન કેવું કહ્યું છે? અથવા શું જાણીને તે બંધન ત્રોડે! ઇતિ પ્રથમ શ્લોકાર્થઃ ॥ ૧ ॥

હવે બંધનનું કારણ કહે છે; એ જગત માંહે જ્ઞાનાવરણીયાદિક જે કર્મ તે બંધન જાણવું, તે કર્મ બાંધવાનાં કારણ આરંભ અને પરિગ્રહ છે. તેમાં પહેલું પરિગ્રહ દેખાડે છે, સચિત્ત તે દ્વિપદ ચતુષ્પદાદિક અને અચિત્ત તે સુવર્ણ રૂપાદિક એ બે પ્રકારે પરિગ્રહ છે, તે થોડા તૃણ તુષાદિક પોતાની પાસે પરિગ્રહીને અનેરા બીજા પાસે પરિગ્રહાવે તથા પરિગ્રહ કરતાંને અનુમોદે. એવા જીવ, એ રીતે દુઃખથકી ન મુકાયે. ॥ ૨ ॥

હવે જ્યાં પરિગ્રહ ત્યાં આરંભ હોય, અને જ્યાં આરંભ ત્યાં પ્રાણાતિપાત હોય એવું દેખાડે છે. તે પરિગ્રહવંત પુરૂષ અસંતોષી છતો તે પરિગ્રહ ઉપાર્જવાને અર્થે, અને ઉપાર્જન કરેલો પરિગ્રહ રાખવાને અર્થે પોતે, પ્રાણીઓનો નિપાત એટલે વિનાશ કરે, અથવા અનેરા પાસે પ્રાણીઓની ઘાત કરાવે; અથવા જે પ્રાણીઓને હણતો હોય અર્થાત પ્રાણીઓનો વિનાશ કરતો હોય તેને અનુમોદવે કરી. પ્રાણીઓની ઘાત કરતોથકો અથવા કરાવતોથકો આત્માને વૈરની વૃદ્ધી કરે છે. તેથી જે દુઃખ પરંપરારૂપ બંધન તે થકી છૂટે નહીં. ॥ ૩ ॥

વળી પણ બંધન આ શ્રી કહે છે. રાઠોડાદિક જે કુલમાં ઉત્પન્ન થયો, અથવા જેની સાથે વાસ વસે, એટલે પાંસુક્રીડાદિક કરે, એવા મનુષ્ય જે માતા, પિતા, ભાઇ, બેન, ભાર્યા, અને મિત્રાદિક તેને વિષે મમત્વનો કરનાર એટલે માતા પિતા-

દિકની આદિ સ્નેહ કરતો એવો અજ્ઞાની જીવ તે કર્મ સંસાર ભ્રમણમાંહે ભમતો થકો પીડાય છે, તે અનુક્રમ દેખે છે તો કે અન્ય અન્ય એટલે પ્રથમ માતા પિતા, ત્યારબાદ ભાઈને વિષે, ત્યારબાદ પુત્ર પૌત્રાદિક, એમ અન્ય અન્યને વિષે મુર્છિત એટલે મૂર્છા પામતો થકો સ્નેહે કરી પીડાય છે. ॥ ૪ ॥

હવે જે પ્રથમ કહ્યું હતું કે, કેવું જાણતો થકો બંધન તોડે તે કહે છે. ધન ધાન્યાદિક સચિત્ત તથા અચિત્ત વસ્તુ અને બાંધવ પ્રમુખ કૌટુંબિક સ્વજનાદિક વળી એ સર્વે જે કુટુંબાદિક સ્નેહબંધન છે. તે શારીરિક અને માનસી વેદના ભોગવતાં થકાં એ જીવને ત્રાણ શરણ ન થાય. એવું જાણીને જે પ્રાણીઓનું જીવિતવ્ય અલ્પ છે. એમ જાણીને, જીવિતવ્ય પ્રાણીઓને એટલે પરિગ્રહ પ્રાણીઘાત અને સ્વજન સ્નેહાદિક બંધનના સ્થાનને જ્ઞપરિજ્ઞાએ જાણીને પ્રત્યાખ્યાન પરિજ્ઞાએ છાંડીને કર્મ થકી છૂટે અર્થાત કર્મ થકી વેગળો થાય. ॥ ૫ ॥

હવે સ્વસમયનો અધિકાર કહીને પર સમયનો અધિકાર કહે છે. એ અરિહંતના ભાષિત ગ્રંથ જે કહ્યા સ્વસમય છે. તેને છાંડીને સ્વેચ્છાએ રચિત ગ્રંથોને વિષે આસક્ત થતા, એક શાક્યાદિકના શ્રમણ. બીજા બૃહસ્પતિ મતાનુસારી એવા બ્રાહ્મણ એ પરમાર્થના અજાણ થકા વિવિધ પ્રકારે ઉ. પ્રબલપણે પોતાના ગ્રંથોવિષે સક્તા એટલે બંધાણા એ તાવતા આગળ જનના કદાગ્રહી એવા છતાં પુરૂષ જે છે. તે પોતે પોતાના મતના અનુરાગ કરી. કામભોગાદિક તેને વિષે આસક્ત એટલે પોતાનો માર્ગ લોકોમાંહે પ્રસિદ્ધપણું ભાવ કરી દેખાડે છે. ॥ ૬ ॥

હવે એ પરકાર પ્રથમ ચાર્વાકનું મત દેખાડે છે. તે ચાર્વાક એમ કહે છે કે જગતમાં સર્વલોકવ્યાપી પંચમહાભૂત છે. આ લોક માંહે કોઇ એક ભૂતવાદી તેના મતને વિષે કહ્યા છે.

તે કોણ તો કે ? પૃથ્વી કઠિણરૂપ છે, અપ્પતે દ્રવ્ય લક્ષણ છે, તેજ ઉશ્નરૂપ, વાયુ ચલન લક્ષણ અને પાંચમું આકાશ અવકાશ લક્ષણ છે. ॥ ૭ ॥

હવે એનુંજ વિશેષ કહે છે. એ પૂર્વે કહ્યા તે જે પંચમહાભૂત તે થકીજ કોઇ એક ચિદ્રુપ તે ભૂતથકી અવ્ય તિરિક્ત એવો આત્મા હોયછે, પરંતુ જેમ એ પાંચ ભૂતથકી પૃથક ભૂત એવો અન્ય કોઇ બીજો આત્મા છે, એવી રીતે જે બીજા દર્શની કલ્પના કરેછે તેમ નથી. કેમકે એ પરલોકનો જનાર, સુખે દુઃખનો ભોગવનાર જીવ એવો પદાર્થ કોઇ બીજો નથી, એમ તે ચાર્વાક કહે છે તેમને કોઇ પરવાદી એમ પુછે કે, અહો ચાર્વાકો ! જો તમારે મતે પંચમહાભૂત થકી અન્ય કોઇ આત્મા એવો પદાર્થ નથી, તો મરણ પામ્યો એમ કોણ કહેવાય ? હવે એનો ઉત્તર ચાર્વાક દર્શનીઓ કહે છે. અથ હવે એટલે એ પંચમહાભૂત જે છે તેના વિનાશ થકી, જીવનો પણ વીનાશ હોય છે. પરંતુ જે એવું કહેછે કે આત્મા ચવીને અન્યત્ર સ્થાન જાય છે. કર્મના વશ થકી સુખી દુઃખી થાય છે, તે સર્વ મુગ્ધ-રંજન જાણવું. ॥ ૮ ॥

એમ પંચભૂતીયાગતા એટલે પંચ ભૂતિક વાદીનો મત કહ્યું. હવે આત્મદ્વૈત વાદીનો મત દ્રષ્ટાંતે કરી કહિયે છેયે. જેમ પૃથ્વી રૂપપુંજ એક છતાં નદી, સમુદ્ર, પર્વત, નગર અને ગ્રામ ઇત્યાદિ રૂપ નાના પ્રકારે દેખાય છે. પરંતુ વીચારીયે પૃથ્વીનું અંતર કાંઇ દેખાતું નથી એટલે પૃથ્વી એકજ છે. એ ન્યાયે ભો એ વચન પરને બોલાવવાને અર્થે છે. એટલે અહો ! દર્શનીઓ એ સમસ્ત લોક ચરાચર સ્વરૂપ એકજ છે, એટલે આત્મારૂપ છે. પરંતુ વીદ્વાન તે ચરાચર રૂપ આત્મા. નાના પ્રકારે દીપદ ચતુષ્પદ બહુ પદાદિ રૂપ દેખાય છે. પરંતુ જે એમ કહેકે, શરીર

આત્મા પણ નથી. એવી અનેક ... આત્માઓ નથી. એ [illegible] ... તેવિજ છે. તે આત્માઓ [illegible] ... ભિન્ન આત્માનું [illegible] ... આત્મા નથી. તથાપિ [illegible] ... નથી. [illegible] ... નથી. [illegible] પણ નથી. અહીં [illegible] ... છે, [illegible] [illegible] [illegible] ... છે કે. [illegible] [illegible]

[illegible]

[illegible]

મહાભૂત અશાશ્વતા છે. તેમ એને મતે નથી. તે કહે છે કે, આત્મા અને પૃથિવ્યાદિક રૂપ જે લોક તે એને મતે શાશ્વતા સર્વ વ્યાપિ છે. માટે અવિનાશી રૂપ છે. ॥ ૧૫ ॥

વળી તેનું નિત્યપણું દેખાડે છે. તે આત્મપણ પૃથિવ્યાદિક પદાર્થ. નિઃકારણ વિનાશ અથવા સકારણ વિનાશ, બન્ને વિનાશે કરી. વિનાશ પામે નહીં. પૃથ્વી. અપ્પ. તેજ. વાયુ. અને આકાશ એ કદાપિ પોતાનું સ્વરૂપ છાંડે નહીં. તે કારણે શાશ્વતા છે. તથા કોઇએ તેનો આકાર કર્યો નથી તે કારણ માટે આત્મા શાશ્વત છે.

યદુક્ત । નૈનંછિંદંતિ શસ્ત્રાણિ, નૈનં દહતિ પાવકઃ ॥ નચૈનં ક્લેદયંત્યાપો, નશોષયતિ મારુતઃ ॥ ૧ ॥ અચ્છેદ્યોયમભેદ્યોય, મવિકારી મઉચ્યતે, ॥ નિત્યઃ સર્વગતઃ સ્થાણુરચલોયં સનાતનઃ ॥ ૨ ॥ [illegible]

[illegible]

[illegible]

અરણ્યવાશી તાપસ આદિક અથવા પ્રવ્રજિત સાંખ્યાદિક તે એમ ભાવના કરે છે કે અમારા દર્શનને આવણા એટલે આ વ્યા જે કોઇ અમે કહીએ તેને માને તો, તે સર્વ દુઃખથકી મુક્ત થાય. એવી રીતે પોત પોતાના દર્શનને વિષે સર્વે કોઇ મુક્તિ દેખાડે છે. ॥ ૧૯ ॥

હવે ગ્રંથકાર કહે છે તે પંચભૂતવાદિ પ્રમુખ દર્શનીઓ તેને નથી છિદ્ર એટલે જ્ઞાનાવરણાદિક કર્મ તેનો વિપર્યાય ભાવ તે સંધિ જાણવી તે અહીં જ્ઞાનાવરણાદિક કર્મના વિવરણ તેને અજાણતાથકા બાપડા દુઃખથકી મુકવાને અર્થે સાવધાન થયાં છે. તે કારણે તે જન એટલે લોક ક્ષાંત્યાદિક દશ પ્રકારનો જે યતિ ધર્મ તેના જાણ નથી. તે વાદિ જે નાસ્તિક મતિ પ્રમુખ પૂર્વે કહ્યા, તે અસમંજસ વચનના બોલનાર છે. માટે તે સંસારરૂપ ઓઘ એટલે પ્રવાહ અર્થાત્ સંસાર સમુદ્રના તારનાર તે નથી એમ શ્રી તીર્થં કરે તથા ગણધરે કહ્યું છે. ॥ ૨૦ ॥

તે પંચભૂત વાદિ પ્રમુખ કર્મ આવવાના સ્થાનક જાણતા નથી. વળી તે લોક ક્ષાંત્યાદિક દશ વિધ યતિ ધર્મને જાણતા નથી. એવા તે પૂર્વે કહ્યા જે નાસ્તિક પ્રમુખવાદિ તે સંસારના પારગામી ન હોય. એ ગાથાના ત્રણ પદનો અર્થ પ્રથમ કહ્યો તે પ્રમાણેજ છે. ॥ ૨૧ ॥

જે એમ બોલે તે ગર્ભના પારગામી નહીં એટલે અનંતા ગર્ભના દુઃખ સહન કરે. ॥ ૨૨ ॥

વળી જે એમ બોલે તે જન્મના પારગામી નથી અર્થાત અનંતા જન્મના દુઃખ સહન કરે. ॥ ૨૩ ॥

તથા જે એમ બોલે તે દુઃખના પારગામી ન હોય, અનંતો કાલ ચતુર્ગતિ રૂપ સંસારના દુઃખ સહન કરે. ॥ ૨૪ ॥

તથા જે એમ બોલે તે મરણના પારગામી ન સમજવા

જો સ્વયંકૃત સુખ દુઃખ છે. તો સર્વે જીવ વ્યેપારાદિક સરીખો વ્યેપાર કરતા સર્વે સરખાજ કેમ નથી થતા. માટે પુરૂષાકારે કાંઇજ ન થાય, અને જો કાળ ઇશ્વરાદિકના કરેલા સુખ દુખ હોય તો જગતની વિચિત્રતા કેમ થાય?

તે માટે કાળ ઇશ્વરાદિકનું કરેલું પણ સુખ દુઃખ થતું નથી એટલે જીવને સુખ અથવા દુઃખ જે છે તે કેવા છે, તો કે સૈદ્ધિક અથવા અસૈદ્ધિક છે. તેમાં સગ ચંદન વિનિતાદિક તેથકી ઉપનું જે સુખ તેને સૈદ્ધિક કહીએ અને અંતરંગ આનંદ રૂપે જે સુખ તેને અસૈદ્ધિક કહીએ. એવી રીતે બે પ્રકારે દુઃખ પણ જાણવું, તેમાં એક વધ, બંધન, તાડનાદિક ક્રિયાના કરવાથી કરી અને બીજું શૂળ જ્વરાદિક રૂપ જાણવું, એટલે એક કારણે નિષ્પન્ન અને બીજું સ્વભાવિક નિષ્પન્ન છે. ॥ ૨ ॥

એ સુખ દુઃખ જો કોઇએ કર્યા નથી, તો એ જીવ સુખી દુઃખી કેમ થાય છે તે કહે છે. સયં એટલે પોતાનું કરેલું અથવા અનેરાનું કરેલું જે સુખ દુઃખ તે જીવ વેદતો નથી કિંતુ ભવિતવતાનું કરેલું તેહિજ જીવને સુખ દુઃખ ઉપજે છે એ પ્રમાણે નિયતવાદિના મતનો અભિપ્રાય દર્શાવ્યો. ॥ ૩ ॥

હવે ગ્રંથાકાર એને ઉત્તર આપે છે એવં પૂર્વોક્ત વચન નિયત વાદાશ્રિત બોલતા એહવા તે બાળ અજ્ઞાની છતાં પોતાને પંડિત કરી માનતા શા માટે માને છે તે કહે છે? તે અજ્ઞાની નિયત્તિકૃત સુખ દુઃખ અથવા અનિયત્તિ કૃત પુરૂષકારાદિકનું કરેલું એવું સુખ દુઃખ તે એકાંતે ભવિતવતાએજ કર્યું એમ માને છે. તે કારણે તેને સુખ દુઃખાદિ કારણના અજાણ, બુદ્ધિ રહિત કહીએ. અને જૈન તો નિયતિ કૃતપણે તથા અનિયત્તિકૃત પણે એ બંન્ને પ્રકારે સુખ દુઃખ માને છે એટલે સ્યાદવાદિ કહીએ. ॥ ૪ ॥

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

જેનાંમાં વિચારણા છે. તે અજ્ઞાનવાદી જાણવા. તે અજ્ઞાનવાદી પોતાનો આત્મા સમજવાનેજ અસમર્થ છે. તો બીજાને કેતો એટલે બીજા અજ્ઞાની જનોને સમજાવવાને ક્યાંથી સમર્થ થાય? અર્થાત નજ થાય. ॥ ૧૭ ॥

હવે એજ અર્થ દ્રષ્ટાંતે કરી દીપાવે છે. વન એટલે અટવીને વિષે, જેમ કોઇક દિશિમૂઢ જીવ તે દિશિને જાણવા અસમર્થ થકો અનેરા દિશિમૂઢને આગેવાન કરીને તેની પાછળ ચાલે તે સમયે તે બન્ને જણ, તે માર્ગના અજાણ થકા તીવ્ર ગહનમાંહે પડે અર્થાત મહાદુઃખ પામે. ॥ ૧૮ ॥

વળી બીજું દ્રષ્ટાંત કહેછે. જેમ કોઇ એક પોતે અંધ છતાં અનેરા અંધને માર્ગે લેઇ જતો થકો ઘણે દુર જઇને તે અંધ ઉન્માર્ગે પડે; અથવા અનેરે પંથે જાય પણ વાંછિત માર્ગે ન જાય એટલે પોતે ઉન્માર્ગે પડતાં પાછલાને પણ ઉન્માર્ગે પાડે. ॥ ૧૯ ॥

હવે એ દ્રષ્ટાંત અજ્ઞાનવાદી સાથે મેળવે છે. એ અજાણના અંધની પેઠે ભાવમૂઢ એવા કોઇ એક પરદર્શની મોક્ષના અર્થી અમે ધર્મના આરાધક છીએ એમ કહી પ્રવ્રજ્યાને લઇને અનેક છકાયનું મર્દન કરતા થકા. અથવા અનેરાને છકાયના આરંભની ઉપદેશ કરતા થકા. અધર્મજ આચરે. પરંતુ તે સર્વ પ્રકારે રજુ એટલે સરળ એવા માર્ગ ન પામે. એટલે તે મોક્ષને અર્થે યત્ન કરે પરંતુ મોક્ષનો માર્ગ ન પામે. ॥ ૨૦ ॥

વળી ગ્રંથકાર કહે છે. એ રીતે કોઇ એક અજ્ઞાની પરવાદી વિતર્કે કરી, પોતાની કલ્પિત કલ્પનાએ અસત્યને સત્ય કરી માનનારાથકા અનેરા સાચા હોય તો પણ તેને પર્યુપાસે નહીં. એટલે સેવે નહીં. કિંતુ પોતાના વિતર્કે કરી એવું કહેકે એ અમારો માર્ગજ રજુ એટલે સરલ અકુટીલ છે. ઇત્યાદિક કહે છે.

ને માટે તે દુર્મતી વિપરીત બુદ્ધિવાળા છે. કેમકે તે સન્માર્ગથી ઉપરાંઠા વર્તે છે. અને વિપરીત માર્ગને સન્મુખ છે. તેથી તે વિપરીત બુદ્ધિવાળા જાણવા. ॥ ૨૧ ॥

હવે જ્ઞાનવાદી તે, અજ્ઞાનવાદીનો અનર્થ પ્રગટ દેખાડેછે. એ પૂર્વોક્ત ન્યાયેંતકે કરી એટલે પોતાની કલ્પનાયેં મોક્ષમાર્ગને કહેનારાંધકા આઠ પ્રકારે જે કર્મનો બંધ તેને ત્રોડી ન શકે, તે કેવા છે. તોકે ધર્મએ ક્ષાંત્યાદિક દશવિધ અને અધર્મ જે હિંસાદિક પાંચ આશ્રવ તેને વિષે અકોવિંદ એટલે અજાણછે અર્થાત તે ધર્મ અધર્મને જાણતા નથી. તે પોતાના દુઃખને શી રીતે ત્રોડે? તે ઉપર દૃષ્ટાંત કહે છે. જે જેમ શકુની એટલે પક્ષી તે પાંજરમાંહે પડ્યું થકું પાંજરાને તોડીને પોતાને મુકાવી શકે નહી. તેમ એ અજ્ઞાનવાદી પણ પોતાને સંસાર પંજર થકી મુકાવી શકે નહીં, એમ જાણવું. ॥ ૨૨ ॥

હવે સામાન્યાકારે એકાંત મતિને દૂષણ કરે છે. સર્વ દર્શની પોત પોતાનુ દર્શન પ્રશંસતાં અને પારકા વચનને નિંદતાં જે ત્યાં એ રીતે પોતાનું વિદ્વાંસ એટલે પંડિતપણું દેખાડે છે. તે એવાં વચનના બોલનાર ચતુર્ગતિ સંસાર માંહે વિશેષે બાંધ્યા છતાં અનેતા કાળ ત્યાંજ રહે. ॥ ૨૩ ॥

એ અજ્ઞાનવાદી કહ્યા. હવે ક્રિયાવાદીનો મત કહે છે. અથ એટલે હવે અપર એટલે અજ્ઞાનવાદીના મતથકી અનંતર પૂર્વે કહ્યું. એવું ક્રિયાવાદીનું દર્શન તે, ક્રિયાવાદી કેવા છે. કર્મ ચિંતા પ્રનષ્ટ એટલે કર્મ જે જ્ઞાના વરણીયાદિક તેને વિષે ચિંતા એટલે આલોચવું તેથકી પ્રનષ્ટ થએલા એટલે તે કર્મબંધનો પરમાર્થ જાણે નહીં તેથી તેનું દર્શન નિઃકેવલ સંસારનું વધારનાર જાણવું. ॥ ૨૪ ॥

જે કારણે તે કર્મ ચિંતા થકિ પ્રનષ્ટ છે. તે ઉપર દેખાડે

છે. જે પુરૂષ જાણતોથકો પ્રાણીઓને હણે એટલે જે પુરૂષ ક્રોધે ચડયો થકો મનને વ્યાપારે પ્રાણીનો ઘાત કરે પરંતુ કાયાએ કરી અનાકુટ્ટી એટલે કાયાએ કરી પ્રાણીના અવયવના છેદન ભેદનના વ્યાપારે પ્રવર્તે નહીં તેને કર્મ બંધ ન લાગે. તથા જે પુરૂષ અજાણતોથકો એકલી કાયાના વ્યાપારેજ, પ્રાણીયોની હિંસા કરે તેને પણ કર્મ લાગે નહી, તથા એવા એકલા મનના વ્યાપારે અથવા એકલા કાયાના વ્યાપારે જો કર્મ લાગે તો સ્પર્શમાત્ર ફરસ્યોથકો સ્પર્શ રૂપેજ કર્મ ભોગવે, પરંતુ એનો અધિક વિપાક નથી. કેમકે નિશ્ચે તે સાવદ્ય એટલે પાપ તે કેવું છે. તો કે અવ્યક્ત માત્ર છે એટલે અ સ્પષ્ટ છે. સિકતા મુષ્ટિવત્ છે એટલે જેમ વેળુની મુઠી ભીંતને સન્મુખ નાંખી છતાં સ્પર્શ માત્ર કરી પાછી પડે, પણ તે ભીંતને કાંઇ લાગી રહે નહીં. તેમ એ કર્મનો બંધ જાણવો, એમ ક્રિયાવાદી કહેછે. ॥ ૨૫ ॥

હવે કર્મનો બંધ પુરૂષ કેમ થાય એટલે કર્મનો ઉપચય કેમ થાય તે કહેછે. એ ત્રણ આદાન એટલે કર્મ બંધનનાં કારણ છે. જેણે કરી પાપ કરીયેં તે દેખાડે છે. અભિમુખ ચિત્તમાંહે જાણીને જે સ્વયમેવ એટલે પોતે જીવને હણે તથા તેને હણવાનું મન કરે કે, હું એનો વિનાશ કરૂં એ પહેલું કર્મ બંધનનું કારણ જાણવું. તથા તે જીવનો વિનાશ કરવાને અર્થે અન્યને આદેશ આપી તેનો વિનાશ કરાવે. એ બીજું કર્મ બંધનું કારણ જાણવું. અને બીજો કોઇ જીવનો વિનાશ કરતો હોય તેને મને કરી અનુમોદે, એ ત્રીજું કર્મબંધનું કારણ જાણવું. ॥ ૨૬ ॥

હવે એ ત્રણ કારણે કરી ઉપાર્જ્યું કર્મ અધિક બંધાય તે કહે છે. નિશ્ચે પૂર્વોક્ત એ ત્રણ કર્મ બંધનાં કારણ છે; એ ત્રણ સ્થાનકાં મળ્યા તો નિરંતર કર્મ બંધાય એ રીતે જે દુષ્ટ અધ્યવસાએ કરી પાપ ઉપચય રૂપ કરે. એ રીતે એ ત્રણ પ્રકારે પ્રાણી ઘા-

તેને વિષે પ્રવર્તે નહીં અને ભાવની વિશુદ્ધિ હોય. એતાવતા રાગદ્વેષ વિના યદ્યપિ કાંઇ મને કરી તથા કાયાએ કરી પ્રાણિઘાત થાય. તોપણ તેને ભાવની વિશુદ્ધિયેં કર્મ બંધ ન લાગે તે કર્મ બંધને અભાવે નિર્વાણપદ પહોંચે. એટલે મુક્તિ પામે એમ પરવાદી કહે છે. ॥ ૨૭ ॥

એ ઉપર દૃષ્ટાંત કહે છે. બાપ દીકરાનો વિનાશ કરી તેનો માંસ આહારને અર્થે કોઇ એક આપત્કાલને વિષે, અસંયત જે ગૃહસ્થ તે રાગદ્વેષ રહિત થકો પુત્રના માંસને આહારે તથા પંડિત પણ-એટલે સંયતી દીક્ષિત તે પણ તે માંસનો આહાર કરતો થકો જે શુદ્ધ અધ્ય વસાય છે. તો કર્મે લેપાતો નથી તેમ બીજો પ્રાણીપણ રાગદ્વેષ રહિત કર્તા થકો કર્મે કરી બંધાતો નથી. ॥ ૨૮ ॥

હવે એને ઉત્તર કહે છે. જે કોઇ પુરૂષ કોઇક કારણ ઉત્પન્ન થયા થકી મને કરી દ્વેષ કરે, તેનું ચિત્ત શુદ્ધ કેવી રીતે થશે? અર્થાત્ નહીં થશે; કારણ કે તે દર્શનીયે એમ કહ્યું કે, એકલા મનના વ્યાપાર થકી કર્મ ન લાગે. તે એવું તેનું બોલવું મિથ્યા છે. જે માટે તે એકલે મનને અશુદ્ધપણે તે સંવૃતચારી નહીં એટલે સંવુદ્ધચારી થકો સંવરમાં પ્રવર્તનાર નથી. કેમકે કર્મ બંધની વેળાયે મુખ્ય કારણ તો મનજ છે. માટે જો તેને વ્યાપારેજ કર્મ બંધન થાય, તો પછી બીજા ક્યા કારણે કર્મ બંધ થાય? તે માટે પુત્રપિતા એ દૃષ્ટાંત યોગ્ય નથી. ॥ ૨૯ ॥

હવે એ ક્રિયાવાદીને અનર્થ પરંપરા દેખાડે છે. ઇત્યાદિક એ પૂર્વોક્ત એવી જ્ઞાનદૃષ્ટીના અંગીકાર કરીને તે વાદી સાતાગારવે નિશ્રિત એટલે આસક્ત અર્થાત્ સુખ શીલીયા એવા થકા, તે ક્રિયાના કરનાર જેવો સદોષ નિરદોષ આહાર પામે તેના ભોગવનાર એવા છતાં તે પોતાનુંજ દર્શન સંસાર થકી

ઉદ્ધરવા સમર્થ છે. એવું માનતા થકા, તે વિપરિત અનુષ્ઠાને કરી હિંસાદીક પાપજ સેવે છે. તે માટે યદ્યપિ તે વ્રત ધારી છે, તથાપિ તે અનેરા પામર લોક તેના સરખા જાણવો. ॥ ૩૦ ॥

એહિજ અર્થ દ્રષ્ટાંતતે કહે છે. જેમ છિદ્ર સહિત નાવ તેને વિષે જાતિ અંધ એટલે જન્માંધ પુરૂષ ચડીને પાર પામવા વાંછે પરંતુ પાર પામે નહી, કિંતુ અંતરાળે એટલે વચમાંહિજ બુડી જાય. ॥ ૩૧ ॥

હવે એ દ્રષ્ટાંત દર્શનીઆ સાથે મેળવે છે. જેમ સછિદ્ર નાવે ચડયો થકો અંધપુરૂષ પાર પોહોંચે નહીં, તેની પેરે કોઇએક શાકયાદિક શ્રમણ તે મિથ્યા દ્રષ્ટી એટલે જીન પ્રણીત ધર્મ થકી વિપરીતદ્રષ્ટિ તથા અનારિયા એટલે અનાચારી તે પોતાના દર્શનને અનુરાગે સંસારનો પાર પામવાને વાંછેછે. પરંતુ તે સંસાર માંહેજ પરાવર્તન ચવન ધોલન ઇત્યાદિક અનંતકાળ સુધી પામે. ॥ ૩૨ ॥

એમ શ્રી મહાવીર દેવે કહ્યું તેમ હું પણ તુજને કહુંછું. એ રીતે શ્રી સુધર્મા સ્વામીયે પોતાના શિષ્ય જંબુ સ્વામિ પ્રત્યે કહ્યું.

प्रथम अध्ययने बीजो उद्देसो समाप्तः

ઇતી પ્રથમ અધ્યાને ત્રીજો ઉદેશો પ્રરંભીયે છૈએ.

પાછળના ઉદેશે સ્વસમય પરસમય પરૂપણા કરી, અને અહીં પણ તેહિજ કહે છે. જે કાંઇ અલ્પ અથવા ઘણો આહાર પાણી પુતીકર્મ એટલે આધાકર્મીના એક કણ સહિત એવો આહાર પાણી શ્રદ્ધાવંત ગ્રહસ્થે ભક્તિયે કરી અનેરા આવનારના ઉદેશે કરી નીપજાવ્યો છે. તેજ આહાર કદાચિત (સહસાંતરિત) એટલે એકે બીજાને દીધો, બીજે ત્રીજાને દીધો, ત્રીજે ચોથાને .. , એવી રીતે સહસાંતરિતપણે તે સદોષ આહાર જે ભ-

એવાં તે દુઃખ પામે છે એટલે તે જીવના મચ્છાને વિહુરી નાંખે, છેદી નાખે, કીં બહુના પ્રાણથકી મુકાવે. એ રીતે દુઃખ પામે.॥૩॥

એ દ્રષ્ટાંત દર્શનીઓ સાથે મેળવે છે. એ પુર્વોક્ત ન્યાયે માંછલાની પેરે એક શાક્યાદિ શ્રમણ અથવા સ્વતીર્થી દ્રવ્યલિંગી તે કેવા છે, તો કે વરતમાન સુખ જે આધાકર્મીક આહાર ભોજન સુખ તેના ગવેષણહાર પરલોકના સુખથી પરાઙમુખ વૈશાલિક મચ્છની પરે આગામીક કાલે અરહટ ઘડીકાને ન્યાયે સંસારમાંહે અનંતા ઉન્મજ્જન નિમજ્જન સરખા જન્મ મરણ પામે સંસારના પારગામી ન થાય. ॥ ૪ ॥

હવે અનેરા અજ્ઞાનીનું મત દેખાડે છે. એ પુર્વે કહ્યા જે એટલે આહાર લઇને સુખ માને તેનાથી વળી અન્ય અજ્ઞાનીનું મત દેખાડે છે. અહીંઆ કોઇ એકને મતે પણ સર્વેને મતે નહીં એટલે કોઇક અજ્ઞાની એમ કહે છે. કે આ લોક જે ચરાચર સંસાર છે. તે દેવે નીપજાવેલો છે. જેમ કરસણી બીજ વાવીને કરસણ નીપજાવે છે તે ગમ્યા મનુષ્યો. તથા વળી બીજા એમ કહે છે કે. એ લોક બ્રહ્માએ નીપજાવ્યો છે (બ્રહ્મા જગતપિતામહ) ઇતિ વચનાત. ॥ ૫ ॥

વળી કેટલએક એમ કહેછે કે. એ લોક ઇશ્વરે કરેલો છે. તથા અવ્યક્ત એટલે બીજા વળી એમ કહેછે કે, પ્રધાન એટલે સત્વ. રજ અને તમોગુણની જે સમ અવસ્થા તે પ્રકૃતિ કહીએ. તેણે એ લોક કરેલો છે. બીજા એમ કહે છે કે મોરને પાંખ કોણે ચીતરી? કેતકી ત્રિન્દ કોણે કીધી! વળી કાંટા તીખા કોણે કીધા? ઇત્યાદિ કહેવો કોણ કરે તથા સમાન દુર્વિચય સ્વરૂપ સુવિચય એ સર્વે સ્વભાવેજ નીપનાં છે. તેમ લોક પણ સ્વભાવે નિપજ્યો છે. તે લોક કેવાં છે. તો કે જીવ અજીવ સહિત તથા સુખ દુઃખ સહિત છે. ॥ ૬ ॥

એક કહેછે કે, એ લોક સ્વયંભુ એટલે વિસ્નુ તેણે નીપજાવ્યો. અથવા તે વિસ્નુ પહેલો એકજ હતો તેણે જગત નીપજાવવાની ચિંતા કરી ત્યારે બીજી શક્તિ નીપની, ત્યાર પછી જગતની સૃષ્ટી નિષ્પન્ન થઇ. એવું મહર્ષિએ કહ્યું છે. ત્યાર પછી સ્વયંભુએ લોક નીપજાવીને એવું ચિંતવ્યું જે એટલે, જગત સૃષ્ટીનો સમાસ ક્યાં થશે ? તે વારે માર એટલે યમ નીપજાવ્યો. પછી તેણે મારે માયા નીપજાવી તે થકી એ લોક મરે છે. તે કારણ માટે એ લોક અશાશ્વતો છે. ॥ ૭ ॥

વળી તેહિજ કહે છે એક બ્રાહ્મણ તથા એક શ્રમણ જે ત્રિદંડી પ્રમુખ તે એમ કહેછે કે, એ સચરાચર જગત તે અંડથકી નિપનું છે; તે એમ કહેછે કે જે વારે જગતમાં કાંઇ વસ્તુ ન હતી સર્વ પદાર્થ સુન્ય સંસાર હતો તે વારે બ્રહ્માયે પાણીમાંહે ઇંડું સરજ્યું. પછી તે ઇંડું વધ્યું તે વારે તે ભાંગીને બે ખંડ થયા; તે માંહે થકી અધોલોક અને ઊર્ધ્વલોક નીપન્યા તેમાં સમસ્ત પ્રજા ઉત્પન્ન થઇ. એવા અનુક્રમે પૃથ્વી, પાણી, અગ્નિ, વાયુ, આકાશ, સમુદ્ર નદી, પર્વત. ગામ આગર. નગર. ઇત્યાદિક સર્વ સ્થિતિ ઉત્પન્ન થઇ; એ કારણે એ બ્રહ્માયે એ સર્વ તત્વ એટલે પદાર્થ તે કીધા. એ રીતે તે બ્રાહ્મણાદિક પરમાર્થને અણજાણતા થકા મૃષા બોલે છે. ॥ ૮ ॥

હવે ગ્રંથકાર એનો ઉત્તર કહે છે. એ રીતે પૂર્વે જે દર્શની કહ્યા તે, પોત પોતાના પર્યાયે કરી એટલે પોત પોતાની કલ્પનાએ એમ કહેછે. એ લોક અમુક અમુક પ્રકારે કીધા છે. પરંતુ તે તત્વ કાંઇ જાણતા નથી. એ લોકતો કદાપિ કાલે વિનાશ પામે નહીં, એની આદિપણ નથી અને અંત પણ નથી. તેથી એનો કર્તા કોઇ નથી. એવો પરમાર્થ તે જાણતા નથી; પણ અજાણ થકા ફાવે તેમ બોલે છે. ॥ ૯ ॥

હવે એવાં વચનના બોલનારને ફલ દેખાડે છે. તે દર્શની વિરૂઓ અનુષ્ઠાન અનાચાર તેથી જેની ઉત્પત્તિ છે. તે કેવું તો કે, હિંસાદિક વિરૂઓ અનુષ્ઠાન તેમાં જે પ્રવર્તશે તે દુઃખી થાશે એવું જાણવું જોઇએ. તે એવા દુઃખની ઉપ્તત્તિનાં કારણોને ન જાણે પરંતુ તે અજાણ બાપડા સંવરપણું જે દુઃખ નિવારણનું કારણ છે, તેને કેવી રીતે જાણી શકશે? એતાવતા અતિ યત્ન કરતાં પણ દુઃખનો ઉચ્છેદ ન પામે. કિંતુ સંસાર માંહિ અનંતો કાળ રહેશે. ॥ ૧૦ ॥

હવે પ્રકારાંતરે દર્શનીનું મત દેખાડે છે વળી કોઇક, ત્રૈરાશીક ગોશાલા મતાનુ સારી તે એમ કહે છે કે, આત્મા તે મનુષ્યને ભવેજ શુદ્ધ થાય. પાપરહિત થાય એટલે સર્વ કર્મ ક્ષય કરિ મોક્ષ જાય, વળી તેહજ આત્મા ત્યાં મોક્ષને વિષે છતો ક્રીડા પ્રદોષે કરી એટલે રાગ દેષને વશે કરી અપરાધ કરે એટલે કર્મ રજે કરી અશુદ્ધ થાય. એટલે શું કહ્યું? કે તે મુક્તિ છતાં જીવને પોતાના સાસનની પુજા જાણી, અને અન્ય સાસનનો પરાભવ જાણી, પોતાને રાગ ઉપજાવે. તથા પોતાના સાસનનો વ્યાઘાત દેખી દ્વેષ ઉપજે એ કારણ માટે આત્મા નિર્મલ છતો ઉજ્વલ વસ્ત્રની પરેશનૈ: શનૈ: મલીન થાય. એ પ્રકારે તે આત્મા વળી સંસારમાંહે અવતરે એવું જ ત્રૈરાશિક કહે છે; તે જીવની ત્રણ રાશી સ્થાપેછે. પ્રથમ આત્મા સકર્મક, પછી વળી અકર્મક થઇને મુક્તિમાં જાય, એ બીજી રાશી. અને ત્યાં મુક્તિને વિષે વળી કર્મ ઉપાર્જી સંસારમાંહે આવે એ ત્રીજી રાશી. ॥ ૧૧ ॥

અહીં મુક્તિ થકી આવી મનુષ્યના ભવમાં ઉપજને મુની એટલે યમ નિયમ. આદરી, સંવુડે એટલે સંવર આદરી, પછી પાપ રહિત નિર્મળ થાય. એના ઉપર દષ્ટાંત કહે છે, જેમ

ક્રિતું કારણ છે એમ કહે. ॥ ૧૫ ॥

હવે એવું કહેનારને ફળ દેખાડે છે. તે પાખંડી દર્શની સંવર રહિત, અસંયમસહિત, એવી રીતે મુગ્ધ લોકને વિપ્રતારણ હાર અનાદિ સંસાર માંહે પરિભ્રમણ કરતાં, વળી વળી નરકાદિની પીડા પામશે. કદાચિત તે બાલતપને પ્રભાવે સ્વર્ગાદિક ગતિ પામે; તોપણ કેવી પામે તો કે, ઘણા કાળ સુધી સ્થાનક જે અસુર કુમારાદિકના સ્થાનક તેને વિષે અથવા કિલ્બીષીયાદિક અધમ સ્થાનક ત્યાં ઉત્પન્ન થયાં છતાં દુઃખજ પામે.તીએમી ॥૧૬॥

પુર્વેત ઇતિ પ્રથમાધ્યનસ્ય તૃતીયોદ્દેશકઃ સમાપ્તઃ

॥ અથ પ્રથમાધ્યયને ચતુર્થ ઉદ્દેશક પ્રારભ્યતે. ॥

હવે ચોથા ઉદ્દેશક પ્રારંભિયે છીયે બીજે ઉદ્દેશે પરતિર્થીની વક્તવ્યતા કહી હવે અહીં પણ તેહિજ કહે છે. તે દરશાની જે પુર્વે કહ્યાં તે પંચભૂતિક તજ્જીવતચ્છરીરવાદી તથા ગોશાલકમતાનુ સારી ત્રૈરાશિક એ સર્વને કોણે જીત્યા ? તે કહે છેઃ— રાગ, દ્વેષ, પરિગ્રહ, ઉપસર્ગ તથા શબ્દાદિક વિષય પ્રમુખ પ્રાહરૂપ વેરીએ જીત્યા, તે કારણે શિષ્યને આમંત્રણ અહો શિષ્ય! એ વચન તું સત્ય કરીને સદહે. એ પરતીર્થિક કોઈ જીવને શરણ ન થાય, એટલે સંસારમાંહિ પડતાં પ્રાણીને ઉદ્ધરી ન શકે. કેમકે, જે કારણે તે બાલ અજ્ઞાની છતાં આત્માને પંડિત કરી માનના અજ્ઞાને લાગ્યા સદાય. પોતે ઉન્માર્ગે પડતાં બીજાને ઉન્માર્ગે પાડે છે, કેમકે તેની આચરણાદિરૂપ વિરૂદ્ધ દેખાય છે; તે ગાથાના ઉત્તરાર્ધવડે દેખાય છે, પુર્વ સંયોગ એટલે પૂર્વે ધન્ય ધાન્ય અને સ્વજનાદિક સંયોગ છાંડીને "અમે નિઃસંગ પ્રવ્રજિત છૈયે; એમ કહે; પરંતુ તે વળી બંધાણા એટલે પરિગ્રહ આરંભને વિષે આસક્ત એવા છતાં ગૃહસ્થજ છે.

કેમકે તે ગૃહસ્થનાં કૃત્ય જે પચન તથા પાચનાદિક છકાય હિંસાનો વ્યાપાર તેનો જે ઉપદેશ તેને વિષે પ્રવર્ત્તે. તે કારણે પ્રવ્રજિત છતાં ગૃહસ્થોનાં કરતવ્ય થકી વેગળા નથી. અર્થાત " જેવા ગૃહી તેવા દર્શની " એ કારણે કોઇનો ઉદ્ધાર ન કરી શકે. ॥ ૧ ॥

એવા દર્શનીઓ દેખીને ચારિત્રિયાયે જે કરવું તે દેખાડે છે. તે પાખંડી લોક વિપરીત ઉપદેશ દેવાને પ્રવર્ત્તતાં તેને સમ્યક્ પ્રકારે જાણીને જેમ એ દર્શની બાપડા મિથ્યાત્વ વ્યાપારે વિવેકશૂન્ય, પોતે પોતાનેજ અહિતકારી હોય છે. તો અન્ય જીવને હિતકર્ત્તા ક્યાંથી થશે ? એવું આલોચીને ભિક્ષુ જે ચારિત્રીઓ પરમાર્થનો જાણ તે દર્શનીઓને વિષે મૂર્ચ્છાય નહીં અથ તે પ્રત્યે સંબંધ પણ ન કરે. ત્યારે શું કરે, તે અર્ધ ગાથાના ઉતરાર્ધવડે દેખાડે છે. તે ઉત્કર્ષ રહિત આઠ મદનો ટાળનાર, અપ્રલીન એટલે અસંબંધ ગ્રહસ્થ તથા પાસથાદિકને વિષે સંસર્ગ ત્યાગ કરતો તે ભણી. મધ્યમ ભાવે રાગ દ્વેશ રહિત છતો મુની એટલે જે સાધુ તે પોતાને પ્રવર્ત્તાવે. એટલે શું કહ્યું ? તો કે, કદાચિત પરતીર્થીક અથવા પાસથ્થાદિક સંઘાતે સબંધ મલે તો મદ ન કરવો ને તેની પ્રશંસા તથા નિંદા અણકરતો રાગ દ્વેષ રહિત વર્તે, એ પ્રકારે કરી સંયમ જે પાળે તેજ સાધુ જાણવો. ॥ ૨ ॥

હવે જે કારણે પરતીર્થિકને વિરૂદ્ધાચારી કહ્યા તે કારણ દેખાડે છે—તે ધનધાન્યાદિક દ્વિપદ ચતુષ્પદાદિક સહિત, તેને અભાવે શરીર ઉપકરણાદીકને વીષે મૂર્છા રાખે છે તેહીજ પરીગ્રહ કહીએ, અને જીવ ઘાતને વીષે પ્રવર્તમાન, તેહને અભાવે ઉદ્દેશાદિકના ભોગવનાર છે, માટે આરંભી કહિયે. એવા છતાં મોક્ષ માર્ગ સાધે તે દેખાડે છે. તે ઇહ પરલોકને ચિતવે, એક

દર્શનીને મતે એમ કહ્યું , કે, એ તપસ્યાદિક તથા મુંડ મુંડના
દિક ક્રિયા કરે તે વ્યર્થ છે. કિંતુ જે ગુરૂ ભક્તીને પ્રસાદે એ
પરમ અક્ષર લાભે તેથી જીવને મોક્ષ થાય. બીજો જે કાંઇ કાં
કલેશ કરે તે સર્વ અપ્રમાણ છે. એમ જે કહે તે સાધુ પદ
ન પામે. તે તારવાને સમર્થ નહીં હોવાને લીધેજ જે તારવાને
સમર્થ એવો સાધુ હોય. તે આગળ અર્ધ ગાથાએ દેખાડે છે
જે કિંચિત માત્ર પરિગ્રહ રહિત હોય એક ધર્મોપકરણ રાખે
અને તેના ઉપર પણ મમતાને અભાવે પરિગ્રહ ઉપર દેરાવ
મારે ન રાખે. તથા સર્વો પ્રકારે છકાયના આરંભરહિત એવા
ભિક્ષુ પોતાને અને બીજાને પણ શરણ હોય. એટલે સંસાર
સમુદ્ર માંહેથી પોતે પણ પ્રવહણનીપેરે તરે અને બીજા પણ
સંસારસમુદ્રમાં બુડતા જીવને પ્રવહણની પેરે તારનાર હોય એ
રીતે સાધુ ઉદ્દેશાદિક આહાર વર્જતો સંયમ પાળે. ॥ ૩ ॥

હવે ચારિત્રિયા આલંબને પરિગ્રહ રાખી કેમ પ્રવર્તે તે
કહે છે. તે સાધુએ પોતાને અર્થે જે અન્ન પાણી કીધાં છે
તે ત્યજે ભાગ સતના ઉદ્ગમ દોષ રહિત આહાર ગવેષે. તે
રહિત નિર્દોષ નિર્જીવ નિમિત્ત જે આહાર દાતારે દીધો
તેના ભાવાદિક ભેદે કે ગ્રહણ દોષ તેની એષણાને વિષે વિચરે.
અને ગવેષણાદિ દશ અવગાહન, દોષ જાણતા. અર્થાત્ એષણીય
દોષ વિશુદ્ધ આહાર તે એમ કહ્યું તથા તે અપ્રતિબંધ થકો
આહારે એટલે ગ્રાસ માંડલિના દોષ ટાળે. આહારને વિષે રાગ
દ્વેષ રહિત. એવો હતો આહારનું અપમાન વર્જે; એટલે અનેષણીય
દોષોનું વર્જક અહિંયાથી. ॥ ૪ ॥

હવે વળી સ્વવાદી નિર્ણય વચન કહે છે—પરવાદી લોક
નોક વાદ પરદર્શનને મતે કહેલ જે સ્વરૂપને સાંભળી, સાં
ભળીને હૃદયમાં ધરે. જિનમતિથી કહ્યું ભાડું. અન્ની પરદરે તે

ત્રસ બે ઈંદ્રિયાદિક પ્રાણીજીવ તે તિષ્ટતિ એટલે રહે છે. અથવા બીજા સ્થાવર પૃથ્વિ વ્યાદિક એવા બંને સ્વભાવ જગતમાં દિશે છે. અને અન્ય દર્શની એમ કહે કે "જે જેવો તે તેવોજ હોય" પરંતુ અન્વય પરાવર્ત ન થાય. જો એ વચન સાચું હોય તો દાન, અધ્યયન, જપ, નિયમ, તપ; તથા અનુષ્ટાનાદિક ક્રિયા સરવે નિર્થક થાય. એ કારણે તેનું બોલવું પ્રમાણ જાણવું નહીં. અને જૈન કહે છે કે, જગતમાં ત્રસ અને સ્થાવર છે. તેને પોત પોતાના કર્મના પરિણામે રૂજુ પરિયાય છે. એટલે શું કહ્યું? તો કે પોત પોતાના કર્મના ઉપાર્જ પર્યાયને પામે તે પર્યાયે કરી જે કારણે તે ત્રસ જીવ તે થાવર થાય. એટલે ત્રસ ફીટી થાવર થાય અને થાવર ફીટી ત્રસ થાય. પરંતુ "જે જેહવો તે તેહવો" એ નિશ્ચય થકી નથી. ॥ ૮ ॥

હવે એ ઉપર દષ્ટાંત કહે છે. એ જીવ ઓદારિક એટલે અતિ સ્થુલ અથવા જગતનો યોગ જીવનો. વ્યાપાર ચેષ્ટા વિશેષ. તે વિપરિત જુદો જુદો પામે. અને ગર્ભનું દષ્ટાંત કહે છે. જેમ ગર્ભ માંહે રહ્યો થકો જીવ અર્બુદ, કલલ, પેસી, ઇત્યાદિક જુદી જુદી અવસ્થા પામે. તથા જન્મ પામ્યા પછી, બાલ, કુમાર, તરૂણ, અને વૃદ્ધ, એવી જુદી જુદી અવસ્થા પામે. એ કારણે તેનું વચન સાચું નથી જણાતું. તો જૈન કહે છે કે, સર્વે જીવ એકેંદ્રિયાદિકથી માંડીને પંચેંદ્રિય પર્યંત જે છે, તેને શરીરી તથા માનસી દુઃખ તે વલ્લભ નથી. એ કારણે સઘળા જીવ હણાય નહીં. તેમ કરવું. ॥ ૯ ॥

એવું એ શબ્દ અવધારણે છે જ્ઞાની એટલે જે જાણ પુરૂષ તેહનો એહજ સાર એટલે ન્યાય છે. જે કોઇ ત્રસ અને સ્થાવર જીવને કિંચિત્ર માત્ર હણે નહીં. ઉપલક્ષણ થકી મરષા બોલે નહીં, અદત્ત, મૈથુન, તથા પરિગ્રહ એ આશ્રવ ન સેવે, રાત્રી

સંયત છતો સતતં એટલે નિરંતર ચારિત્રવાન તે ઉત્કર્ષ એટલે ક્રોધ, માન, માયા, અને લોભ, એ ચારે કષાયને આત્માથી જુદા કરે. ॥ ૧૨ ॥

હવે અધ્યન ઉપસંહરતો કહે છે. પાંચ સમિતે સમીતો તથા સર્વે કાળને વિષે સાધુ કેવો છે ? તે કહે છે. પંચસંવરે પાંચ મહાવ્રતનો પાલનાર તથા પાંચ પ્રકારના સંવરે કરી સંવરસ્યો છતો તથા જે ગૃહસ્થ પાસસ્થાદિકને વિષે બંધાણા તેવા ગૃહસ્થને વિષે અણ બંધાણો થકો એટલે તેને વિષે મૂર્છા ન કરે. જેમ કર્દમ થકી કમલ ઊંચું રહે તેમ સાધુ તે આરંભ પરિગ્રહ થકી દૂર રહે પણ તેની સાથે બંધાય નહીં, એવો છતો જ્યાં સુધી મોક્ષ ન થાય ત્યાં સુધી સંયમ પાળે. તે ઇ તિ બ્રમીનો અર્થ પૂર્વવત્. ॥ ૧૩ ॥

इति प्रथम अध्यन चोथो उद्देशक समाप्तं એટલે પ્રથમ અધ્યન સંપૂર્ણ.

॥ અથ દ્વિતિયાધ્યનસ્ય પ્રથમો દ્દેશક આરંભઃ ॥

પહેલું સમય નામે અધ્યયન કહ્યું. હવે બીજું વૈતાલી નામેક અધ્યન કહે છે. તેનો એ સબંધ પહેલા અધ્યયનને વિષે પર સમયના દોષ કહ્યા. તથા સ્વસમયના ગુણ કહ્યા તે સર્વે જાણીને જેમ કર્મ વિદારીએ તેમ યત્ન કરવો, એ ભાવ કહે છે. તે શ્રી આદીશ્વર દેવે ભરતે નિરસ્કાર કર્યા. સંવેગ ઉપન્યા થકી રૂષભદેવના અઠાણું પુત્ર રૂષભદેવની પાસે આવ્યા. તે સ્વપુત્ર પ્રત્યે ઉપદેશ કહે છે. અથવા શ્રી મહાવીર દેવ પરખદા પ્રત્યે કહે છે. અહો ભવ્યો ? તમે સમજો. જ્ઞાન, દર્શન, તથા ચારિત્ર રૂપ ધર્મને વિષે ઉદ્યમ કરો; કેમકે આ અવસર મળવો ફરી ફરી દુર્લભ છે, તો એવો અવસર પામીને કેમ નથી સમજતા

સ્વમેવ એટલે પોતે કીધાં જે કર્મો તેણે કરી અવગાહે એટલે નરકાદિક સ્થાનક દુઃખના હેતુ ઉપચય કરે. તે અશુભ વિપાક થકી ન મુકાય; અણફરસ્યો એટલે તે બાંધેલાં કર્મ ભોગવ્યા વિના છુટે નહી. ॥ ૪ ॥

હવે સર્વ સ્થાનનું અનિત્યપણું દેખાડે છે. દેવતા તે જ્યોતિષિ સૌધર્માદિક તથા ગાંધર્વ રાક્ષસ એટલે વ્યંતર દેવો કહ્યા. તથા દશ પ્રકારના ભુવનપતિ તથા ભુમિચરાદિક તે મનુષ્યાદિક જાણવા. અને સરિસૃપ એટલે સર્પાદિક ત્રિયંચ જાણવા; તથા રાજા ચક્રવર્ત્યાદિક અને સામાન્ય મનુષ્ય, શ્રેષ્ટિ નગરમાંહે મોહોટા, બ્રાહ્મણ એટલા સર્વ પોતપોતાના સ્થાનકને પોતે દુખિયા થયા થકા છાંડે છે. એટલે સર્વ પ્રાણી માત્રને અંતકાળે દુઃખ ઉપજે છે. ઇત્યર્થ. ॥ ૫ ॥

વળી તેહિજ ભાવ કહે છે. કામ તે વિષયાદિક ભોગ અને સંસ્તવતે માતાપિતાદિક તથા સ્વસુર વર્ગાદિક તેનો પરિચય, તેણે કરી આસક્ત છતો કાળે કર્મવિપાકે એટલે ભોગવવાને પ્રસ્તાવે જીવ કર્મનો સહન કરનાર થાય, એટલે વિષયાસક્ત મનુષ્યને આગમિક કાલે દુઃખજ થાય. પરંતુ તે જીવને કામ, ભોગ તથા સ્વજન એ સર્વ દુઃખ થકી રાખનાર નથી. જેમ તાલ વૃક્ષનું ફળ તે બીટ થકી છુટે તે વારે અવશ્યે પડે, એમ જીવ, જે છે તે આયુષ્યનો ક્ષય થકી જે વારે વિનાશ પામે તે વારે તેને કોઇ જીવાડી શકે નહીં. ॥ ૬ ॥

જે કોઈ બહુશ્રુત એટલે શાસ્ત્રના પારંગામી હોય તથા ધાર્મિક એટલે ધર્મના કરનાર હોય તથા બ્રાહ્મણ અને ભિક્ષુક એટલે ભિક્ષા અટનશીલ એવા હોય; તે પણ માયાયેકરી કીધાં એવાં જે કર્મ તેને વિષે મૂર્છિત છતાં તીવ્ર એટલે આકરા એવા કર્મ તેણે કરી પીડાય; એટલે સારો અથવા નરસો કોઈપણ જીવ

પુરૂષો! તમે પાપ કર્મ થકી નિવર્ત્તો. કેમકે મનુષ્યનું જીવિતવ્ય તે પલ્યોપમાંત છે, એટલે સંયમ રહિત જીવનું જે મહોટું આયુષ્ય હોય તો ત્રણ પલ્યોપમ હોય અને સંયમ સહિત તો એક પલ્યોપમની અંદર જાણવું એટલે આઠ વર્ષે ઉણી એક પૂર્વ ક્રોડી એટલુંજ મનુષ્યનું આયુષ્ય છે તે તો ગયુંજ જાણજો એવું જાણીને જેટલો કાળ જીવિયે તેટલો કાળ સમ્યક્ અનુષ્ઠાને કરી સફળ કરિયે વળી જે મનુષ્ય ભોગ સ્નેહ પંકને વિષે ખુતા અથવા કામ ભોગને વિષે મૂર્છિત છતા એવા જે મનુષ્ય તે પુરૂષ અસંવરી છતાં, મોહને વિષે પોહોચ્યે એટલે હિતાહિત ન જાણે. ॥ ૧૦ ॥

હવે જો એમ છે તો શું કરવું તે કહે છે. આયુષ્ય તુચ્છ જાણી અને વિષયને કલેશનું કારણ જાણી, ગૃહપાશબંધ છેદીને ચારિત્રને વિષે યત્ન કરતો વિચરે; તે કહેવો છતો વિચરે? તો કે, સમિતી અને ગુપ્તિસહિત થકો વિચરે; કેમકે સુક્ષ્મજીવ જે પંથ એટલે માર્ગને વિષે છે. તે પંથ ઇર્યાસમિતિ વિના દુસ્તર છે એટલે જતાં દોહિલો છે. એ રીતે બીજી સમિતિઓ પણ ફળાવવી તો એમ સદા સાવધાનપણે હીંડે જેમ શ્રી વીતરાગ દેવે સૂત્ર મધ્યે શીખામણ કહી છે, તેમ સુત્રને અનુસારે ચાલે, એમ શ્રી વીર તીર્થંકરે સાચું કહ્યું છે. ॥ ૧૧ ॥

તે શ્રી વીર કેવા છે, તે કહે છે. જે હિંશાદિક પાપથકી વિરત એટલે નિવર્ત્યા તે વીર કર્મના છેદનારા તથા સમ્યક આચારને વિષે સાવધાન થયા, એવા છતાં ક્રોધ અને કાતરી એટલે માયા તથા આદિ શબ્દ થકી માન અને લોભ પણ જાણી લેવાં, તેના પીસનાર એટલે મર્દન કરનાર તે વીર સર્વસ્થાપી પ્રાણ હણે નહીં, પાપ જે સાવદ્ય અનુષ્ઠાન તે થકી વિરત તથા ક્રોધાદિકના ઉપશમે કરી શીતળ થયા છે એવા શ્રી વીર જાણવા. ॥૧૨॥

ર્વે ક્રિયા પરસ્પર વંદન પ્રતિવંદનાદિક કરે. જો ચક્રવર્તિ ચારિત્ર
આદરે. તો પણ પૂર્વે દિક્ષિત પોતાના કર્મકરનાર, કર્મકરને
વાંદે; પરંતુ ગર્વ ન કરે; લજ્જા પામે નહીં. એ રીતે સદાય સ-
મભાવને આદરે સંયમને વિષે સાવધાન થાય. ॥ ૩ ॥

હવે ક્યાં રહ્યો થકો લજ્જા તથા મદ ન કરે ? તે દેખાડે છે.
સામાયકાદિક અનેરા સંયમને વિષે એટલે સામાયક છેદોપસ્થા-
પનીયાદિક સંયમને વિષે પ્રવર્તતો થકો સમ્યક્ પ્રકારે શુદ્ધ શ્રમણ
જે તપસ્વી તે લજ્જા તથા મદને પરિત્યાગે સમન્વિત થકો પ્રવૃ-
જ્યા પાળે. તે કેટલો કાળ સુધી પાળે? તે કહે છે. જ્યાં લગે
તેની કાયા રહે ત્યાં લગે પાળે એટલે જાવજ્જીવ લગે મરણ સીમ
સમાધિવંત અથવા આત્મજ્ઞાન સહિત અથવા રૂડા અધ્યવસાયે
કરી શુક્ર તે મુક્તિ ગમન યોગ્ય અથવા રાગદ્વેષ રહિત એવો
થકો જે કાળ કરે તે પંડિત કહેવાય. ॥ ૪ ॥

હવે શાનું અવલંબન કરીને સંયમ પાળે તે કહે છે. જે કા-
રણે દૂર વર્તે માટે તે દૂર શબ્દે મોક્ષ કહિયે; તેને આલોચીને
એટલે સમ્યક્ધર્મવિના મોક્ષ ન થાય એવું વિમાશીને, તે ચારિ-
ત્રીઓ અતીત ધર્મ એટલે પાછલે કાલે જીવનું અનેક પ્રકારે ઊં-
ચ નીચ ગતિને વિષે જે ભ્રમણ કર્યું તે રૂપ ધર્મ તથા અનાગત
એટલે આગમિક કાળે જીવની ગતિરૂપ ધર્મનું સ્વરૂપ જાણીને
લજ્જા તથા મદ કરે નહીં. તથા કઠણ વચન અથવા દંડકશા-
દિક તેણે ફરસ્યો થકો બ્રહ્મચર્યના પાળનાર ચારિત્રિઓ તે કિં-
બહુના સર્વથાપિ માર્યો થકો પણ ખંધકમુનિના શિષ્યની પેરે
સિદ્ધાંતના માર્ગેજ ચાલે, એટલે તેના ઉપર કષાય ન કરે અથ-
વા પાઠાંતરે સમતાપે કરિ સહિત થકો વિચરે.॥ ૫ ॥

વળી ઉપદેશાંતર કહે છે. તે પ્રજ્ઞાયે કરી પૂર્ણ તત્વનો જાણ
સર્વ કાળ કષાયાદિકને જીપે અથવા પ્રશ્ન પૂછ્યા થકાં પ્રત્યુત્તર

દેવાને સમર્થ હોય તો સમભાવે અહિંસાદિ લક્ષણ જે ધર્મ તે લોક પ્રત્યે કહે છે એવો ચારિત્રિઓ સૂક્ષ્મસંયમને વિષે સર્વ કાળ અવિરાધક તથા તે ચારિત્રિયાને કોઇએ હણ્યો થકો પણ ક્રોધ ન કરે અને કોઇએ પૂજ્યો થકો માન ન કરે એવો સાધુ જાણવો. ॥ ૬ ॥

ઘણા લોકને નમાડે એટલે જેને સર્વ લોક પોતપોતાનો કરીને પ્રસંશે તે માટે જે બહુ જન નમન તેને ધર્મ કહિયે તે ધર્મને વિષે (સંવૃત) એટલે સમાધિવંત એવો છતો (નર) એટલે મનુષ્ય તે સર્વ અર્થ એટલે બાહ્ય અને અભ્યંતર ધન ધાન્ય પુત્ર કલત્રાદિકે કરી. (અનિશ્રિત) એટલે અપ્રતિબંધ છતો ધર્મ પ્રકાશે. દ્રહની પેરે જેમ દ્રહજે છે, તે સર્વકાળ સ્વચ્છ નિર્મળ પ્રાણીયેંજ ભર્યો થકો રહે છે. અનેક જળચર જીવના ડોળવા થકી પણ ડોહલું ન થાય. તેમ ચારિત્રિઓ રાગ દ્વેષ રહિત છતો ધર્મ પ્રગટ કરે. તે ધર્મ શ્રી તીર્થંકર સંબંધી એટલે શ્રી વર્ધમાનસ્વામિનિર્દેશ જાણવો. ॥ ૭ ॥

હવે જેવો ધર્મ પ્રકાશે તેવો કહે છે. અથવા ઉપદેશાંતરે કહે છે. ઘણા પ્રાણી એટલે અનંતાજીવ તે પૃથક્ પૃથક્ જુદા જુદા સૂક્ષ્મ બાદર પર્યાપ્ત, અપર્યાપ્ત. નરક તિર્યંચ મનુષ્યાદિક ભેદે કરી સંસારમાંહે આશ્રિત છે. તેને પ્રત્યેકે પ્રત્યેકે સમતા એટલે સરખાપણું દેખવા. કેમકે સર્વ જીવ સુખના અભિલાષી છે, પણ દુઃખના દ્વેષી છે; તે માટે પોતાના સરખા જાણી ધર્મ પ્રકાશે તથા જે મૌનપદ એટલે સંયમને વિષે (ઉપસ્થિત) એટલે સાવધાન એવો સાધુ છે, તે જીવઘાતને વિષે ત્રિવિધ ત્રિવિધ પ્રકારે જેણે વિરતિ કીધી છે; તે પંડિત જાણવો. ॥ ૮ ॥

વળી તેહિજ કહેછે. ધર્મ શબ્દે શ્રુત ચારિત્રરૂપ તેનો પારગામી એટલે સંવેગી અને ગીતાર્થ એવો મુનીશ્વર તથા આરંભ જે

તથા એકલો છતો કાઉસ્સગ કરે તથા આસનને વિષે પણ રાગદ્વેષરહિત થકો બેશે એ રીતે શયન જે પાટપ્રમુખ ત્યાં પણ એકાકી રહે તે કેવો થકી રહે? તો કે (સમાહિત) એટલે જે જે ક્રિયામાં પ્રવર્તે ત્યાં ત્યાં રાગદ્વેષ ટાળતો થકો પ્રવર્તમાન હોય એવો આહારનો લેનાર તથા તપને વિષે બળવીર્યનો ફેરવનાર તથા વચન ગુપ્તી એટલે વિમાશીને બોલનાર તથા મન તેને વિષે સંવૃત એટલે મનને સ્થિરતાનો કરનાર એવો સાધુ હોય. ॥૧૨॥

વળી સાધુને ઉપદેશ કહે છે. કોઇ એક શયનાદિક કારણે શૂન્ય ઘરે રહ્યો થકો એવો જે સાધુ, તે ઘરના દ્વાર તેને ઢાંકે પણ નહીં, તેમ ઉઘાડે પણ નહીં. વળી ત્યાં રહ્યો છતો અથવા અન્યત્ર સ્થાનકે રહ્યો છતો કોઇ એકે ધર્મ પૂછયો થકો સાવદ્ય વચન બોલે નહીં. તથા ત્યાં રહેલા જે તૃણકચરાદિક તે પ્રમાર્જે નહીં, વળી તેને સંથરે એટલે પાથરે પણ નહીં. એ આચાર જિનકલ્પાદિક અભિગ્રહધારી પ્રમુખ સાધુનો કહ્યો છે. ॥ ૧૩ ॥

વળી ચારિત્રિઓ જ્યાં સુર્ય અસ્ત થાય ત્યાંજ રહે અને પરિસહ ઉપસર્ગે કરી આકુલ વ્યાકુલ ન થાય; ક્ષોભ પામે નહિં, અક્ષોભ થકો રહે.તથા યથાવસ્થિત સંસારના સ્વરૂપનો જાણ એવો મુનીશ્વર તે સમ એટલે અનુકૂલ શય્યાદિક તથા વિષમ એટલે પ્રતિકૂલ શય્યાદિક તેને અહિયારી તથા તેમજ તે સ્થાનકને વિષે ડાંસ મસાદિક અથવા બિહામણા એવા ઘુક સિંહાદિક જીવ અથવા ત્યાં સુના ઘરને વિષે સરીસૃપ એટલે સર્પ, હોય તો તે જીવોના કરેલા ઉપસર્ગને સહન કરે. ॥ ૧૪ ॥

તથા તિર્યંચ સંબંધી, મનુશ્ય સંબંધી અને દેવતા સંબંધી એ ત્રણ પ્રકારના ઉપસર્ગને સાધુ સહન કરે. પણ તેના કરેલા ઉપસર્ગથી વિકાર પામે નહીં; રિંમહુના તેને તે ભય થકી ત્રાસે નહી, એ રીતે જે સુનાઘરને વિષે રહે તે મહામુની જીન કલ્પિ-

નિશ્ચે આત્મહિત જે છે, તે દુઃખે કરી લભ્યમાન થાય છે.॥૩૦॥
હવે એ જીવ કયાંયે જે નથી પામ્યો તે દેખાડે છે. જે શ્રી વીતરાગે સંયમાનુષ્ઠાન કહ્યું, તે પૂર્વે એ જીવે નિશ્ચે થકી સાંભળ્યું પણ નથી અથવા તે ધર્મ કદાપિ રૂડી રીતે પાળ્યું પણ નથી મહર્ષિયે જ્ઞાત પુત્રે સામાયિકાદિક ઘણાં દુર્લભ છે, એ રીતે કહ્યાં તે જ્ઞાતપુત્ર જે શ્રી મહાવીર જગતમાં સર્વદર્શી તેણે કહ્યું. ॥ ૩૧ ॥

એવું જાણી જે કરવું તે કહે છે; એમ પૂર્વોક્ત પ્રકારે આત્મહિત દુર્લભ જાણીને તથા ધર્મનો એ મહાંત આંતરો એટલે ધર્મનું વિશેષ જાણીને જ્ઞાન, દર્શન, અને ચારિત્ર સહિત ઘણા એવા હળવા કર્મિ લોક તે ગુરૂને છંદે પ્રવર્તતા એટલે ગુરૂપ દ્રષ્ટિ યથોક્ત સંયમને પાળતા પાપ થકી વિરત તે મ્હોટો જેનો પ્રવાહ છે એવા સંસાર સમુદ્ર થકી તર્યા. એ રીતે શ્રી તીર્થંકર ગણધરે કહ્યું તિબેમિ એટલે પૂર્વવત્ ॥ ૩૨ ॥

इति श्री वैतालि याध्यनस्य द्वितियो द्देशकः समाप्त.

हवे त्रीजो उद्देशो प्रारंभिये छीये.

બીજા ઉદ્દેશામાં ચારિત્ર પાલવું કહ્યું તે ચારિત્ર પાળતાં કદાચિત પરિસહ આવેતો સહન કરવા એવો ભાવ કહે છે. સંવર્યા છે મિથ્યાત્વાદિક કર્મ જેણે એવા સાધુને જે દુખ ભોગવતાં દોહિલાં અથવા તેનાં કારણ જે અષ્ટ પ્રકારના કર્મ અજ્ઞાનપણે બાંધ્યાં છે, નિકાચિત કર્યા છે તે સત્તર પ્રકારના સંયમે કરી ક્ષણે ક્ષણે ખૂટે છે; જેમ તળાવનું પાણી સુર્યના કિરણે કરી સર્વદા ક્ષણે ક્ષણે ખૂટે છે, તેમ ચારિત્રિયાનાં કર્મ તે તપ અને સંયમે કરી ખૂટે છે તથા સંવૃતિ આત્મા તે પંડિત મરણ

ષ્ણાંત સુધી એ કષ્ટ આપે તો પણ અલ્પ સામર્થ્યપણાને લીધે ચાલી ન શકે. નિર્બળપણાથી તેહીજ કાદવમાં વિષમ માર્ગે ખૂતો રહે. ॥ ૫ ॥

હવે એ દ્રષ્ટાંત પુરૂષ સાથે મેળવે છે. એ પૂર્વોક્ત ન્યાયે શબ્દાદિક વિષય તેની ગવેષણા એટલે પ્રાર્થના તેને વિષે નિપુણ આસક્ત છતો તે પુરૂષ સિદાય પરંતુ કામભોગને છાંડી ન શકે; કામભોગરૂપ કર્દમને વિષે ખુતો એવો છતો આજ અથવા કાલે એ કામભોગનો સંબંધ છાંડીશ. એમ ચિંતવે; પણ નિર્બળ બળદની પરેં છાંડી ન શકે એમ જાણી સંવેગ આણીને કામિ પુરૂષે કામભોગ વાંછવા નહી વળી તે કામભોગને લાધા થકા પણ અણલાધા એટલે અણપામ્યા સરખા કરે. કોઇએક નિમિત્તે બુજ્યો છતો જંબુસ્વામિ તથા વેરસ્વામિને પેરે નિસ્પૃહી થાય. ॥ ૬ ॥

હવે શા વાસ્તે કામભોગનો ત્યાગ કરવો તે કહે છે. પછી મરણ કાળે ભવાંતરને વિષે એ કામભોગની સેવાયે કરી અસાધુપણા થકી દુર્ગતિ ગમન રૂપ થાય. એવું જાણી પોતાનો આત્મા વિષયના સંગ થકી દૂર કરે તથા પોતાના આત્માને શીખવે કે, રે જીવ અસાધુ કર્મને પ્રમાણે તું દુર્ગતિયેં ગયો થકો દુઃખી થઇશ તથા અત્યંત અ સાધુ કર્મને પ્રમાણે શોચ કરીશ હે જીવ? રૂજને પરમાધ્મિએ પીડયો થકો ગાઢા આકરા શબ્દ કરીશ, તથા ઘણા વિલાપ કરીશ. હે માય? હું મરૂં છું આ વખત મને રાખનાર કોઈ નથી ઇત્યાદિક અનેક આક્રંદ કરીશ એવું કહીને આત્માને શીખામણ આપે. ॥ ૭ ॥

વળી આ સંસારમાંહે ધનધાન્યાદિક પદાર્થ તો દૂર રહ્યા, પણ એકલું જીવિતપણુજ દેખો તે એવું તો અશાશ્વતું છે કે, ક્ષણે ક્ષણે વિનાશ શીલ છે. કોઇક તો તરૂણપણેજ વિનાશ

ર્શનધાર છે માટે તેને બોલાવિયે છેયે કે અહો ! તું શ્રી વીતરાગ પરમાત્માના ભાખ્યું જે સિદ્ધાંત તેના ઉપર સરધા કરીને તેને ગ્રહણ કર અને આ લોકના સુખ ટાળીને પરલોક ઉપર કોણ ભરોશો રાખે, પરલોક તો નથી ઈત્યાદિક જે તું બોલે છે તે તહારૂં બોલવું અયોગ્ય છે; કેમકે વર્તમાનકાળ ટાળીને અતીત અનાગત નહીં માનીશ તો પિતામાતાદિક પુત્ર પૌત્રાદિક એ પણ નથી, એમ પણ કહેવું પડશે પરંતુ એવી રીતના તાદ્દશ બોલાવા થકી એમ જાણીએછેયે કે સુષ્ટુપણે તું નિરૂદ્ધ દર્શને છે, એટલે સર્વદા જ્ઞાનદ્રષ્ટી રહિત છે; મોહની કર્મે કરી અથવા જ્ઞાનાવરણાદિક કર્મે કરી તાહારો દર્શન ઢંકાણું છે તે માટે તું જૈન માર્ગ સર્દહતો નથી, માટે એ તારો મત મૂકીને ગુરૂના સત્ય માર્ગની સર્દહના કર. ॥ ૧૧ ॥

વળી ઉપદેશ કહે છે એવા વચનનો બોલનાર દુઃખી છતો વારંવાર મોહ પામે એટલે વળી તેહુનેજ સમાચરે જે થકી સંસારમાંહે અનંતો કાળ પરિભ્રમણ કરે. એવું જાણી મોહ મુકીને જે સંયમને વિષે પ્રવર્તે તે ઉત્તમ પુરૂષ જાણવો, તે આત્મ શ્લાઘા સ્તુતી લોક પૂજા તથા વસ્ત્રાદિક લાભના ઉત્કર્ષને ન વાંચ્છે, એટલે એ સર્વનો ત્યાગ કરે તે એમ કરતો જ્ઞાનાદિક સહિત થકો સંજતે સર્વ પ્રાણી માત્રને પોતાના આત્મા તુલ્ય કરી દેખે. એ રીતે દયાપાળે. ॥ ૧૨ ॥

વળી ઉપદેશાંતર કહે છે. મહાવાસને વિષે વસતો એવો મનુષ્ય તે પણ અનુક્રમે ધર્મ સાંભળી, શ્રાવકના વ્રતાદિકને અંગીકાર કરી, જીવોને વિષે સમ્યક્ પ્રકારે યત્ન કરતો, તે સર્વત્ર સમતા પરિણામે વર્તતો એ રીતે ગૃહસ્થ ધર્મને પાળતો થકો પણ દેવલોકમાં જાય. તો પછી યતિ ધર્મ પાળનારાને તો કહેવોજ શું ? ॥ ૧૩ ॥

કોની પરે? જેમ શિશુપાળ રાજા પોતાની આત્માને શૂરવીર માનતો હતો પરંતુ સંગ્રામને વિષે દૃઢધર્મી તથા મહારથી એવા નારાયણને ઝુંજતો દેખી, ક્ષોભ પામી, મદછાંડીને નિર્મદ થયો. ॥ ૧ ॥

સાંપ્રત સામાન્યપદે દ્રષ્ટાંત કહે છે, કોઈ એક પોતાને વિષે શૂરવીર પણું માનતા, સંગ્રામને મસ્તકે અગ્રેસર પણે આવ્યા; એવા તે સંગ્રામને વિષે ઉપસ્થિત એટલે પ્રાપ્ત થયે થકે ત્યાં પરદલને સુભટે સર્વજનને વ્યાકુળ ચીત કર્યા છે; તે સંગ્રામ એવો વર્તે છેકે, જા માતા પુત્રને ન જાણે; એટલે માતાને કેડે રહ્યો બાળક પડતો જાણે નહીં, એવા સંગ્રામને વિષે જે આગળે છીપણ હાર પુરૂષો તેણે શસ્ત્રાદિકે કરી છેદ્યો થકો, હત પ્રહત કીધો છતો, કાયરપણે ભંગ પામે. ॥ ૨ ॥

હવે એ દ્રષ્ટાંત સાધુ સાથે મેળવે છે. એમ પૂર્વોક્ત સુભટની પેરે શીશુપાલવત્ નવ દીક્ષિત શિષ્ય પણ પરિસહને અણ ફરસ્યો થકો એમ કહેકે. દીક્ષા પાળવામાં શું દુર્લભ છે? એટલે દીક્ષાનો માર્ગ સુલભજ છે. એવો તે ભિક્ષાચર્યાને વિષે અકોવિદ, એટલે અજાણ, અનેરા આચારને વીશે અનિપુણ થકો નવ દીક્ષિત છે. તે વચન માત્રે કરી પોતાના વિષે શૂર પણાનો માનનાર તે જ્યાં લગે સંયમને સેવે નહીં ત્યાં લગે એવું કહે કે, " એ સંયમમાં શું દુષ્કર પાલે છે? " પરંતુ જે વારે સંયમ આદરે, તે વારે પરિસહનો ઉદય આવે થકે સિદાય. ॥ ૩ ॥

હવે સંયમનું દુષ્કરપણું દેખાડે છે. ત્યાં એકાદ'કાળે (હિમંત રૂતુ) પોષ અને માઘ માસમાં સર્વાંગે પાઠાંતરે વાયરા સહિત શીત ફરસે તે વારે મંદ બુદ્ધિ ભારી કર્મિ જીવ કાયર થકો, ચારિત્રને વિષે સિદાય એટલે દીનપણું પામે. કોની પેરે? તો કે, જેમ રાજ્ય હીણ ક્ષત્રી સિદાય તેની પરે તે સાધુ પણ જાણી

તે ભિક્ષાએ ભમતો ભુખ્યો એવો જે સાધુ તેને દેખી તે ધાનાદિક ડંખ મારે વજુરે ત્યાં ધાનાદિકે ખાધો છતો અજ્ઞાની સિંહાવ એટલે હીન થાય. કોની પરે, તો કે જેમ, અગ્નિને સ્પર્શે કરી પ્રાણી એટલે જીવ પોતાનું શરીર સંકોચે તેમ મંદ ચારિત્રિઓ પણ પોતાનું ગાત્ર સંકોચે. ॥ ૮ ॥

વળી આક્રોશ લોકનું વચન પરિસહ કહે છે. અપિ સંભવનાયે કોઈ એક ધર્મના અજાણ સાધુના દ્વેષી સાધુની સાથે શત્રુ ભાવે પ્રવર્તતા થકા એવું કઠોર વચન સાધુ પ્રતે ભાખે, એટલે બોલે. શું બોલે? તો કે એ બાપડા, પાછલા ભવના કરેલાં કર્મનાં ફળ ભોગવે છે. જે એ યતિ તે એમ આ જીવિકાયે જીવે છે. એટલે પર ઘરની ભિક્ષા માગે છે, તથા અંત પ્રાંત આહારના લેનારા છે. એણે પુર્વલે ભવે કાંઈ દીધું નથી, કાંઈ લાધુ નથી, તેથી મસ્તક મુંડ થઈ બીભત્સ રૂપે સર્વ ભોગ થકી વર્જ્યા એવા એ બાપડા દુઃખી થકા જીવે છે. ॥ ૯ ॥

તથા વળી આક્રોશ પરિસહ કહે છે. અપિ સંભવનાયે, એક કોઈ અનાર્ય એવાં વચન બોલે કે, એ નાગા સર્વકાળ પરસેવાના ભીંજાયા અધમ દુર્ગંધના સ્થાનક મુંડીતશિર ખાજયે કરી એમના શરીર વિણસા છે અંગજેના, એવા પામર તથા મેલ પ્રસ્વેદ થકી ખરડ્યા છે સર્વકાળ (અસમાધિયા) એટલે અશોભનિક દેખનારાને અસમાધિના ઉપજાવનાર છે. ॥ ૧૦ ॥

હવે જે સાધુને એવાં દુર્વચન બોલે. તેને વિપાક દેખાડે છે. એ પુર્વલી રીતે કોઈ એક પુન્ય રહિત જીવ, (વિપ્રતિપન્ન) એટલે સાધુ માર્ગના દ્વેષી પોતે અજાણ છતાં તું રાગ થકી અન્ય વિવેકી પુરૂષનાં વચન અણ માનતાં એવા જીવ અંધકાર થકી ફરી આકરી અંધકાર અનિષ્ટ જાય. તે અજ્ઞાની કેવા છે? તો કે, મિથ્યાત્વ રાગે કરી ઢાંક્યા આચર્યા કુમાર્ગને

ત્યાં અનાર્ય પુરૂષ સાધુને દંડે કરી તથા મુષ્ટિયે કરી અથવા ફલે કરી હણ્યો છતો એવા દુઃખોને તે બાળ અજ્ઞાની અણ સહેતો થકો જ્ઞાતી, ગોત્રિને સંભારે કે, માહારો સંબંધિ માંથી જો કોઇ અહિંયાં હોત તો એ મને એવી કદર્થના ન કરત; એવી ચિંતવના કરે જેમ સ્ત્રી રીસાણી થકી, પોતાના ઘરમાંથી નીકળી; રસ્તામાં તેને ચોર લોકોએ અપહરણ કરી છતી પોતાના સંબંધિઓનું સ્મરણ કરે, પશ્ચાતાપ કરે, તેની પેરે જાણી લેવું. ॥ ૧૬ ॥

હવે ઉપસંહાર કરતો કહેછે. એ જે પૂર્વે દંસમશકાદિકના પરિસહ કહ્યા તે શ્રી સુધર્મ સ્વામી જંબુ પ્રમુખ શિષ્યોને બોલાવી કહેછે કે, હે શિષ્યો! જે પરિસહ કહ્યા તે સંપૂર્ણ પ્રત્યે ફર્શ દુસ્સહ જે કોઇ અહિયાનના દુર્લભ છે એવા પરિસહને અણ સહેતા એવા જે કલીબ અસમર્થ પરવશ એટલે કર્મના વશે પડ્યા થકા વળી ગૃહવાસે ગયા. કોની પરે? તો કે, જેમ તુચ્છ સંગ્રામને વિષે, ભાગે, મસ્તકે શસ્ત્રે વીંધ્યા થકા ત્યાંથી નાશી પાછા ફરે તેમ કાયર સાધુ ચારિત્ર થકી પાછા ફરે ત્તિ બેમિ. એનો અર્થ પૂર્વવત જાણવા. ॥ ૧૭ ॥

ઇતિ તૃતીયાધ્યયનસ્ય પ્રથમોદ્દેશક સમાપ્ત ॥

अथ द्वितीयो देशकः प्रारंभः पहेला उद्देशामां प्रतिकूल उपसर्गना कारण कह्या हवे बीजा उद्देशामां अनुकूल उपसर्गना कारण कहे छे.

અથ હવે એ સૂત્ર, એટલે ચિત્તને વિકાર ઉપજાવનાર એવા અંતરંગ અનુકૂલ ઉપસર્ગના કારણ પણ આકર એટલે

પ્રગટ દેખાય નહીં તેવા શરીરને વિકાર કરનાર ઉપસર્ગ ન જા-ણવા એવા માતાપિતાદિકનો સબંધ, તે સબંધી જે ચારિત્રિયાને દુર્લંઘનીય ઉપસર્ગ છે તેજ ઉપસર્ગ કહે છે જે ઉપસર્ગ આવે થકે કોઈ એક કાયર ચારિત્રિઓ શિદાય તે પોતાના આત્માએ સંયમનો નિર્વાહ કરી શકે નહીં. ॥ ૧ ॥

કોઈ એક દીક્ષિત સાધુને દેખીને સાધુને વીંટીને રૂદન કરે એટલે વિલાપ કરે અને એમ કહેકે અમ્હે તારૂં બાળપણ થકી પાલણ પોષણ કર્યું, તે અમ્હે તારા તાત એટલે પિતા છૈયેં. માટે એવું જાણ્યું જે અમારી વૃદ્ધાવસ્થામાં તું પણ અ-મારૂં પોષણ કરીશ, તે માટે હે પુત્ર! તું અમારૂં પોષણ કર. તથા તે સાધુના પુત્રાદિક હોય તે એમ કહે કે, અહો! તાત અહો પીતા તમે અમને શા કારણે છાંડો છો? ॥ ૨ ॥

વળી કહે છે અહો તાત! તાહરો જે પિતા છે તે (થેરઓ) એટલે રાહરો છે અર્થાત વૃદ્ધ છે: તથા બેહેન તે ન્હાની છે. એ પ્રત્યક્ષ દેખાય છે. તથા હે તાત તાહરા સગાભાઈ તે એક મા-તાના જણ્યા એવા શહોદર એક ઉદરના ઉપન્યા. સ્નેહના પાત્ર, તેને કેમ છાંડોછો! તે કારણ માટે તું અમને કાં છોડે છે. ॥ ૩ ॥

તથા માતા અને પિતા તેને પાષાણ કર એ રીતે પરલોકની સિદ્ધી થઈ તથા હે તાત આ લોકને વિષે પણ નિશ્ચય થકી એવો આચાર છે કે જે સંસાર માંહે પોતાના માતાપિતાનું પાલણ પોષણ કરે. તેજ શેઠ અનુષ્ય કહેવાય છે. (યતોગુરૂપોષક પૂર્વનિર્દિષ્ટ વચનાત) ॥ ૪ ॥

એ રીતે પ્રધાન તથા ઉત્કૃષ્ટ મધુર જેનો આલાપ છે એટલે નરમ વચનના બોલનારા એવા કે અહો તાત! તમારા પુત્ર ન્હાના છે. તથા તમારી ભાર્યા તે નવિન પરણેલી છે ને

લઘુવય વાળી છે, માટે રખે તે અન્યજન પાસે જશે તો આપણા કુળને તે કલંક લગાડશે. ॥ ૫ ॥

માટે અહો તાત! તમે આવી ઘરમાં રહો અને ત્યાં રહ્યા થકા કાંઇ પણ કાર્ય કરશોમાં નવા કાર્ય ઉપને થકે અમ્હે તમોને સહાઈ થઇશું, તે માટે એકવાર ગૃહકાર્યથી તમે ભાગોછો પરંતુ બીજી વખત હે તાત અથવા હે પુત્ર તમે જુઓ કે અમે સખાઇ છતા જોઇએ જે તમારો શું બિગાડ થાય છે, તે માટે ચાલો પોતાને ઘેર જઇએ, એટલું અમારૂ વચન માન્ય કરો. ॥ ૬ ॥

તે માટે અહો તાત એકવાર ઘેર જઇને વળી ફરી આવીને યતિ થાજો એટલું કીધા થકી અશ્રમણપણુ ન થાય; જો તમે ગૃહ વ્યાપારની ઇચ્છા રહિત પોતાનું મન માન્યું અનુષ્ઠાન કરશો તો તમને કોણ વારવાને સમર્થ છે; અથવા વૃદ્ધા વ્યસ્થાયેં વિષયાભિલાષ નિવર્તે થકે સંયમાનુષ્ઠાનને વીષે પરાક્રમ કરજો, કેમકે તે વખત ધર્મ કરવાને યોગ્યછે; તે વારે તમોને કોઇ પણ વારવા સમર્થ થશે નહી. ॥ ૭ ॥

વળી અહો તાત જે કાંઇ તમારા ઉપર (રૂણ) એટલે લેણું હતું તે પણ અમે સર્વે હેંચું સમું કીધું એટલે, માગનારાઓનું સર્વે લેણું ચુકાવી દીધું છે, તથા જે વ્યવહારને કાર્યે અથવા અન્ય કોઇ ભોગે પભોગને અર્થે સુવર્ણ રૂપાદિક ખપમાં લાગશે તે પણ સર્વે અમે તમોને આપીશું. ॥ ૮ ॥

એ રીતે વચને કરી, તે સર્વે પુત્રાદિક રૂડી રીતે શીખવે કરૂણાકારે એવા વચને પોતે તે પુત્રાદિક દીન પણાને ભાવે પોંહોંચ્યા છતાં, એમ પૂર્વોક્ત રીતે કહે, તેથી તે જ્ઞાતિ ગોત્રી જે પુત્રાદિક તેન સંગે કરી, બાંધ્યો છતો તે વારે તે અલ્પ સત્ત્કાયર સાઉ, તેમના વચને મોહીત થયો છતો આગાર ભણી ધ્યાવે, એટલે ઘરવાસ માંડીને સંયમને છાંડે. ॥ ૯ ॥

પછી જેમ વનને વિષે ઉત્પન્ન થયું એવું જે વૃક્ષ તે વેલ-ડીઓ તેણે કરી બંધાય, એટલે વેલડીએ કરી વીંટાય, તેમ જ્ઞાતિ સ્વજનાદિક જે છે તે સાધુને અભાષાદિકે કરી બાંધી લીયે સંયમ થકી ભ્રષ્ટ કરે ઇત્યર્થ. ॥ ૧૦ ॥

પછી તે જ્ઞાતિ આદીની સંગતે કરી વિવિધ પ્રકારે બંધાણો થકો પરવશ થયો, એટલે તેમના અનુકૂલ વચને કરી મનને વિષે વૃત્તિ ઉપજી તેણે કરી બંધાણો જેમ નવા ગ્રહણ કરેલા હસ્તિને એ, ઇક્ષુખંડાદિકનો આહાર કરાવિયે તો નવા બંધને કરી બંધાય અથવા મધુર વચને કરી ઉપચારિયે તે વારે તે બંધનનો અંગીકાર કરે તેમ અહીં પણ એ દ્રષ્ટાંતે તે જ્ઞાતિ પ્રમુખ જે પુત્રાદિક છે તે નવ પ્રસૂત ગાવની પેઠે, જેમ તે ગાવ પોતાના વાછરૂ થકી દૂર ન જાય, તેમ તે પુત્રાદિક તે સાધુને વ્યામોહમાં પાડવાને અર્થે પછવાડે લાગ્યાજ ફરતા રહે. ॥ ૧૧ ॥

હવે સંગનો દોષ કહે છે, એ પૂર્વોક્ત માતા પિતા પુત્રાદિકનો જે સંગમ છે. તે મનુષ્યને પાતાળ, સમુદ્રની પેરે તરતાં દુસ્તર જાણવો જે સંગમને વિષે મનુષ્ય (ક્લીબ) અસમર્થ છતાં ક્લેશ પામે છે. તે કેવાછતાં ક્લેશપામે છે, તો કે જ્ઞાતિ સ્વજનને સંગે મૂર્છિત છતાં સંસારમાંહે ક્લેશ પામે છે. ॥ ૧૨ ॥

તે માટે જે સાધુ હોય તે જ્ઞાતી સ્વજનાદિકના સમાગમને જ્ઞ પરિજ્ઞાયેં કરી સંસારનું કારણ જાણીને પ્રત્યાખ્યાન પરિજ્ઞાયેં પરિહરે કેમકે, એ સમસ્ત સમાગમો જે છે તે મહા-અવ મોટા કર્મોના સ્થાનકો જાણવા. તે કારણ માટે અનુકૂલ ઉપસર્ગ આવે થકે પણ, અસંયમે જીવિતવ્ય વાંછે નહીં, એટલે શું કરીને તો કે, અનુત્તર એટલે પ્રધાન એવો શ્રીજિનધર્મ તેને સાંભળીને અસંયમ વાંછે ગૃહસ્થાવાસની વાંછા સાધુ કરે નહીં;

નહીં. ॥ ૧૩ ॥

અથ એટલે હવે અથવા પાઠાંતરે અહો ઇતિ વિસ્મયે એ પ્રત્યક્ષ સમસ્ત જન પ્રસિદ્ધ છે એવા આવર્ત એટલે જેમ નદીને વિષે પાણીના આવર્ત હોય, તેમ અહીં ઉત્કૃષ્ટ મોહિનીયના ઉદય થકી ઉત્પન્ન થયાં જે વિષયાભિલાષરૂપ આવર્ત, તે જીવને સંસારમાંહિ બુડવાના સ્થાનક જાણવા. એ કાશ્યપગોત્રી શ્રી વર્દ્ધમાન સ્વામી તેણે પ્રવેદિતા એટલે કહ્યા છે, જે થકી પંડિત તત્વના જાણ તે દૂર થાય છે; અને અબુદ્ધ એટલે અજ્ઞાની લોક તે જે આ વર્તને વિષે સદાય ભ્રમમાં પડીને બુડે છે. ॥ ૧૪ ॥

હવે તે આવર્ત કહે છે. રાજાના રાજા જે ચક્રવર્તિ પ્રમુખ તથા રાજાના (અમાત્ય) મંત્રીશ્વર પ્રમુખ તથા બ્રાહ્મણ તે પુરોહિત પ્રમુખ અથવા ક્ષત્રિતે ઇક્ષ્વાકુ કુલ પ્રમુખ વંશને વિષે ઉત્પન્ન થયેલા એવા પુરૂષો તે સાધુને આચારે પ્રવર્ત્તતા એવા સાધુઓને ભોગે કરી બ્રહ્મદત્તે જેમ ચિત્ત સાધુને નિમંત્રણ કર્યું તેની પેરે નિમંત્રણ કરે. ॥ ૧૫ ॥

હવે જે રીતે ભોગે કરી નિમંત્રે તે દેખાડે છે. હસ્તી ઘોડા રથ પાલખી પ્રમુખ, એટલે કરી નિમંત્રણ કરે બોલાવે ઉદ્યાનાદિકને વિષે ક્રીડાદિક હેતુએ ગમન કરવાને અર્થે, તથા અન્ય ઇંદ્રિયોને અનુકૂળ એવા વિષય સુખને અર્થે નિમંત્રણ કરે અને કહે કે આ પ્રત્યક્ષ શ્લાઘનીય ભોગ તે તમે ભોગવો; અહો મહર્ષિ ! એટલે પ્રકારે કરીને અમો તમોને પૂજીએ છીએ. ॥ ૧૬ ॥

વળી વસ્ત્ર તે ચીન દેશના ઉપજ્યા અને ગંધ તે કપુરાદિક તથા આભૂષણ તે નેપુરાદિક તથા સ્ત્રી તે નવ યૌવના અને શયન તે પર્યંકતુલિકાદિક ઇત્યાદિક એ પ્રત્યક્ષ ભોગ ભોગવો; અહો આયુષ્મન્ ! સાધુ એટલે પ્રકારે કરી અમે તમને પૂજીએ છીએ. ॥ ૧૭ ॥

ત્યંત આસક્ત છતા તથા કામભોગને વિષે (અજ્ઝુપપન્ન) એટલે તેને વિષે રાગી હોય તેને વિવેકી પુરૂષે ચોયણા કરી છતિ તે ચોયણા સહન કરી શકે નહીં એવા મંદ ચારિત્રિયા, તે સંયમ છાંડીને ભાગ્યાથકા, ફરી ઘરવાસ અંગીકાર કરે. તિબેમિનો અર્થ પુર્વવત. ॥ ૨૨ ॥

इतीश्री उवसगापरिन्नाणस्सबितिओद्देशः समाप्तः

હવે ત્રીજા અધ્યયનનો ત્રીજો ઉદ્દેશો પ્રારંભિયેછેયે.

જેમ સંગ્રામનો કાળ આવે છતે, કોઇએક બીકણો પુરૂષ પાછો જુએ, એટલે બીકણ મનુષ્ય સંગ્રામને કાળે પ્રથમથીજ પ્રતિકાર કારણ દુર્ગ. પ્રચ્છન્ન સ્થાનક નાસવાને અર્થે જુએ; તે સ્થાનક દેખાડે છે, વલયાકારે ઉદક રહિત એવી ગર્તાને દુર્ગમ હોય અથવા જેમાં પેસતાં, તથા નીકળતાં ગહન હોય, એટલે વૃક્ષે કરી વ્યાપ્ત હોય અને પ્રચ્છન્ન એવા જે ગિરિ ગુફાદિક તેનું અવલોકન નાસવાને અર્થે કરે તેનું કારણ મનમાં આવી રીતે ચિંતવે જે, કોણ જાણે એવા સંગ્રામને વિષે કોનો જય પરાજય થશે, કાર્ય સિદ્ધ દૈવાધિન છે, થોડા હોય તે ઘણાને પણ જીતી શકે છે. ॥ ૧ ॥

મુહૂર્ત એટલામાં કોઇ એક મુહૂર્ત અપર અન્ય મુહૂર્ત કાળ વિશેષ લક્ષણ તેનું હોય ત્યાં એવો પ્રસ્તાવ આવે કે, જ્યાં જીવને જયપણું થાય અથવા પરાજયપણું પણ થાય, તે વારે નાસી જઇને. એ સ્થાનકો મને છુપી રેહવાને કામ આવશે એવા સ્વરૂપે પરાજયને અવસરે કદાચિત સંગ્રામથકી નાસીને પાછા આવવું પડે તે વારે શી ગતિ થાય ? તે માટે બીકણ સુભટ તે નાસવાનું સ્થાનક પ્રથમથીજ મનમાં ચિંતવી રાખે. ॥ ૨ ॥

હવે એ પુર્વોક્ત દ્રષ્ટાંત, કાયર સાધુ સાથે મેલવિએ છેએ. એ રીતે કોઇ એક શ્રમણ પ્રવર્જિત અલ્પ સત્વના ધણી તે પોતાને વિષે અબલપણું એટલે સંયમ રૂપ ભાર વહેવાને જાવ જીવ સુધી પોતાને વિષે અસમર્થપણું જાણીને અનાગત એટલે આગમિક કાળનો ભય દેખીને, એટલે આગળ વૃદ્ધાવસ્થાએ તથા ગ્લાનાવસ્થાયેં તથા દુર્ભિક્ષને વિષે મને શું ત્રણ શરણ થશે એવી કલ્પના કરીને ઠેરાવ કરે કે મને વ્યાકર્ણ, જ્યોતિષ્ય વૈદકાદિક ત્રણ શરણ થશે માટે તેવા શાસ્ત્રો ભણું. ॥ ૩ ॥

કોણ જાણે મુજને કેવા કારણથકી સંયમનો ભ્રંશ થશે. સ્ત્રી થકી થશે કિંવા ઉદક, એટલે સચિત્ત પાણીના પરિભોગ થકી થશે, કેમકે કર્મની વિચિત્ર ગતિ છે પ્રકલ્પિત પુર્વોપાર્જિત દ્રવ્ય નથી જે તે સમય મને કામ આવે; તો તે વખતે કોણે અમને પુછયાથકા વ્યાકર્ણાદિક કહીશું એ રીતે ચિંતવન કરી જ્યોતિષ્યાદિકને વિષે યત્ન કરે. ॥ ૪ ॥

હવે ઉપસંહાર કરતો કહે છે. એ જેમ પૂર્વે કહ્યા એવા કાયર, ગુભટ, જેમ બીક પામતાથકા વલયાદિક સ્થાનકના જોનારા થાય, તેમ પ્રમાદિ ચારિત્રિયા મંદ ભાગ્યને લીધે, અલ્પ સત્વના ધણી આજીવિકાના ભયથકી અનેક કુશાસ્ત્ર શીખે; તે કેવા છે તો કે, ચિત્તના અસ્થિરપણાને પોહોતાથકા, મનમાં વિચાર કરે કે, શું જાણીએ, અમે જાવ જીવ સુધી સંયમ પાળી શકીશું; કિંવા નહિ પાળી શકીશું; કોની પેરે તોકે જેમ માર્ગને વિષે અનિપુણ એવા પુરૂષો માર્ગ દેખી સંદેહમાં પડે, કે શું જાણીયે એ માર્ગ અમુક સ્થાનકે જશે કિંવા નહીં જાય. ॥ ૫ ॥

હવે મહાપુરૂષની સ્થિતિ કહે છે. જે મહાસત્વવંત મે- હોટા પુરૂષ જ્ઞાન લોકોમાંહે પ્રસિદ્ધ અને ગુરવીર પુરૂષોમ

પજાવ્યો તેને ભોગવવાથકી તમને દોષ લાગે છે. ॥ ૧૨.॥

તુમે છકાય જીવની વિરાધના તથા સાધુની નિંદા રૂપ તિવ્ર તાપે એટલે સંતાપે કરી લિપ્તછો, તથા વિવેક રહિતછો. વળી અસમાહિયા એટલે શુભધ્યાન રહિતછો માટે જેમ કંડૂ એટલે ખુજલી તેને અત્યંત ખણવી શ્રેયકારી નથી કિંતુ ગુંબડાને ખણવુંથકું અપરાધિયેં ઘણા દોષની વૃદ્ધિ કરે તેમ તમને સાધુ સાથે દ્વેષપણું કરવું શ્રેય નથી. ॥ ૧૩ ॥

જે ખરાને ખોટું ઠેરાવવું અને ખોટાને ખરૂં ઠેરાવવું એવી જેની પ્રતિજ્ઞા નથી તે અપ્રતિજ્ઞ રાગદ્વેષ રહિત તથા જાણતે એવે શંયત તત્વે સહિત તેને હેયોપાદેય પરમાર્થે જાણ્યા વિના પરમાર્થે કરીને તે અસાધુ છે. એમ તેના માર્ગને દોષ દેખાડવાનું તમને કોણે શિખવ્યું? માટે અહો તુમારો ઉપમાર્ગ તે નિશ્ચય મળતો નથી, જે કારણે ગિલાનને અશનાદિક આપે તે ગ્રહસ્થ સમાન જાણવા એવો તમે કહોછો પરંતુ એ અણ આલોચ્યાના બોલનારનું જે કર્તવ્ય અનુષ્ઠાન તે પણ અણ આલોચ્યોજ દેખાડે છે. ॥ ૧૪ ॥

સો એટલે આમંત્રણે કરીને તમારી એવી વાણી જે ગ્લાનને આહાર લાવી ન આપવો તે વંશના અગ્ની સરખી અત્યંત સુક્ષ્મ એટલે કોઇપણ યુક્તિને ખમે નહીં એવી તમારી વાણી કહી તે કહે છે, તમે કહ્યું જે ગૃહસ્થનો આણેલો આહાર શ્રેય છે તે ભોગવવો પરંતુ યતિનો આણેલો આહાર યતિને સેવો અયોગ્ય છે, એ તમારૂં વચન રૂડું નથી અમે એમ કહિયે છેએ કે ગૃહસ્થનો આણ્યો આહાર સદોષ છે, અને યતિનો આણ્યો આહાર નિર્દોષ છે. ॥ ૧૫ ॥

વળી સાધુ તેને કહે છે કે જે તમારી ધર્મ પ્રજ્ઞાપ્ના એટલે ધર્મ દેશના જે યતિને દાનનો દેવો નથી કેમકે દાન જે છે તે

મુક્તિનાં સુખ છેતે સુખેજ કરીજ થાય. પરંતુ દુઃખથકી સુખ ન થાય. (यथाशालि बीजा छाल्यां कुरो, जायते नयवांकुर इति वचनात्) माटे લોચાદિક કષ્ટ થકી મુક્તિ શી રીતે થશે? એવી રીતે બોલીને જે કોઈક શાકયાદિક ત્યાં મોક્ષ વિચારણાને પ્રસ્તાવે શ્રી તીર્થંકર દેવ તેનો પ્રરૂપ્યો એવો જે મોક્ષ માર્ગ તેને મુકી આપે છે, તે પરમ સમાધિના કારણ જે જ્ઞાન દર્શન અને ચારિત્ર રૂપ છે તેને ત્યાગીને ઘણાં સંસારમાંહે પરિભ્રમણ કરે છે. તેહિજ દેખાડે છે. ॥ ૬ ॥

અહો દર્શનીઓ! તમે સુખ થકી સુખ થાય એવાં વચને કરી શ્રીજીનેંદના માર્ગને અવહિલતા થકા અલ્પ વિષયને અર્થે ઘણા એવાંજે મોક્ષના સુખ તેને ગમાવોછો; એવા અસત્ય પક્ષને ન મુકવે કરીને લોહવણિકની પેરે ઝુરશો; જેમ કોઇક બે જણ હતા તેણે લોહનો ભાર ઉપાડ્યો હતો, પછી માર્ગે જતા સુવર્ણ દીઠું તે વાર એક જણે લોહના ભારને નાંખી દેઇને અમુલક સુવર્ણ વસ્તુ ગ્રહણ કરી અત્યંત ધનવંત થયો અને બીજાયે લોહનો ભાર નાખી દીધો નહી, તે પછી ઝુરવા લાગ્યો, તેમ તમે પણ ઝુરશો. એ કથા શવિસ્તાર શ્રી રાય પ્રશ્નિ સુત્રમાં છે ત્યાં થકી જોઈ લેવી. ॥ ૭ ॥

પ્રાણાતિ પાતને વિષે વર્તતા મૃષાવાદને વિષે વર્તતા અદત્તાદાન તથા મૈથુન પરિગ્રહ એ સર્વને વિષે વર્તતા થકા તમે અસંયતિછો અલ્પ વિષય સુખમાં પડ્યા થકા ઘણું એવું જે મોક્ષ સુખ તેનો વિનાશ કરો છો. ॥ ૮ ॥

વળી પરમતનો ભાષા દોષ કહી દેખાડે છે. એ રીતે કોઇક એક પરતીર્થિક અથવા સ્વતીર્થિક પાસથ્થાદિક તે કેવા છે. તોકે અનાર્ય કર્મના કરનાર અજ્ઞાનાદિ વળી સ્ત્રીને વસે પડ્યા,

એટલે સ્ત્રીનો પરિસહ જીતવાને અસમર્થ તથા અજ્ઞાની વળી
જીનમાર્ગ થકી ઉપરાંઠા તે એમ કહે છે કે. ॥ ૯ ॥
જેમ ગુમડું પાકું થઈ તેને ત્યાંજ પીલીને તેમાંથી પરૂ અ-
ધવા રૂધીર કાઢી નાંખવા થકી મુહુર્તમાત્રમાં સુખ થાય પરંતુ
પીડા કાંઇ પણ ન થાય, એ રીતે અહીં પણ પ્રાર્થના કરતી એ-
વી સ્ત્રીની સાથે સંબંધ કરવાથી ત્યાંપણ ક્યાં થકી દોષ આવ-
શે; અપિતું કાંઇજ દોષ નથી. ॥ ૧૦ ॥
વળી દ્રષ્ટાંત કહે છે. જેમ મેંઢા એવેનામે જનાવર તે જે
રીતે પાણી ડોલાય નહીં એ રીતે ઉદકનું પાન કરે. પરંતુ પા-
ણીને પણ બાધા ન થાય અને પોતાને પણ બાધા ન કરે એ
રીતે પ્રાર્થના કરતી સ્ત્રી સાથે સંબંધ કરવા થકી ત્યાંપણ દોષ
ક્યાં થકી થાય ? અપિતુ નજ થાય. ॥ ૧૧ ॥
જેમ કપિંજલ એવે નામે પંખણી આકાશે ઉડતી થકીજ
નિર્મળ પાણીનું પાન કરે એ રીતે અહીં પણ ગર્ભાંતર કરણ
પૂર્વક પૂત્રાદિકને અર્થે રાગ, દ્વેષ રહિત પાર્થિત એવી સ્ત્રીની
સાથે સંગ કરતાં થકાં દોષ ક્યાં થકી થાય ? ॥ ૧૨ ॥
હવે સુત્રકર્તા તે વાદીઓના દોષ પ્રગટ કરતો કહે છે. ને
પૂર્વોક્ત ગુંબડાદિકના દ્રષ્ટાંતે કરી મૈથુનને નિર્દોષ માનતા એવા
કોઇ એક પરતીર્થિક તથા (સ્વયૂથિક) પાસથ્થાદિક જેણે સ્ત્રી પ-
રિસહ જીત્યાં નથી. તે સિથલ વિહારી કેવા છે, તો કે મિથ્યા
દ્રષ્ટી અનાર્ય કર્મના કરનાર અનાચારી કામ ભોગને વિષે વૃદ્ધ
છતાં પ્રવર્તે કોનીપેરે તો કે, પુતના એટલે ડાકણની પેરે જેમ
ડાકણ ન્હાના બાળકને દેખી વૃદ્ધ થાય અથવા પુતના એટલે
ગાડરીની પેરે જેમ ગાડરી પોતાના તરૂણ બાળકને વિષે વૃદ્ધ
થાય; એટલે સમસ્ત જીવો માંહે સંતાનને વિષે ગાડરીનો સ્ને-
હ આકરો દીસેછે તે માટે એ દ્રષ્ટાંત કહ્યું તેમ પૂર્વોક્ત અના-

ચારી પાસથ્યાદિક પણ કામ ભોગને વિષે ગૃદ્ધ થાયછે. ॥૧૩॥

હવે તે કામ ગૃદ્ધના દોષ કહેછે. તે કામ ભોગ થકી જે નિવૃત્યા નથી તેને આગમિક કાલે નરકાદિક દુઃખ ઉત્પન્ન થાય એવું અણ દેખતા થકા અને (પ્રત્યુત્પન્ન) જે વર્તમાન વિષય સુખ તેને ગવેષતા એનેજ રૂડું કરી માનતા થકા રહેછે, તે પછી જે વારે આયુષ્ય ક્ષીણ થાય, અને યૌવન જતું રહે તે વારે તે પશ્ચાતાપ કરે; અને કહે કે અમે એવા અનાચાર શા વાસ્તે કર્યા ? ॥ ૧૪ ॥

જે મહાન પુરૂષે કાળ પ્રસ્તાવે ધર્મને વિષે પરાક્રમ કર્યું. તે મહાન પુરૂષ પછી વૃદ્ધાવસ્થાયે તથા મરણાવસરે પશ્ચાતાપ કરે નહીં; તે ધૈર્યવંત પુરૂષ બંધન થકી મૂકાણા અસંયમે જીવિતવ્યની આકાંક્ષા કરતા નથી અથવા જીવિતવ્ય મરણને વિષે નિસ્પૃહિ થકા વર્તે છે. ॥ ૧૫ ॥

વળી જેમ નદી વેતરણી જે છે તે સર્વ નદીઓમાં તરવી દુર્લભ છે એ વાત લોક પ્રસિદ્ધ છે એ રીતે લોક માંહિ સ્ત્રીઓ જે છે તે પણ અમતિવંત નિર વિવેકી પુરૂષને અપાર દુસ્તર દુર્લંઘનીય જાણવી. ॥ ૧૬ ॥

એવું જાણીને જે હિતકારી વાત છે તે કહે છે. જે પુરૂષે સ્ત્રી સંબંધી સંયોગના જે વિપાક તેને કડવા જાણીને સ્ત્રીના સંયોગ છાંડી દીધા વળી તે સ્ત્રીના સંયોગને અર્થે જે પોતાના શરીરની પૂજા વિભૂષાતે પણ જેણે ઉપરાંઠી કીધી એટલે મુકી દીધી, તે પુરૂષ એ સર્વ સ્ત્રી સંગાદિક તથા ક્ષુધા તૃષાદિક અનુકૂલ પ્રતિકૂલ ઉપસર્ગના ગણ એટલે સમૂહ તેને નિરાકરીને જે મહાનપુરૂષ સંસેવિત માર્ગે પ્રવર્ત્તે તે પુરૂષ સંવરરૂપ સમાધિને વિષે સ્થિત જાણવા. ॥ ૧૭ ॥

એ પૂર્વોક્ત પરિસહના જીપણહાર તે ઓઘ સંસારને તરસે.

અનુકૂળ પ્રતિકૂળ ઉપસર્ગને અહિઆસીને જ્યાં મુક્તી મોક્ષે જાય ત્યાં સુધી સુધો સંયમ પાલે. તિમેમીનો અર્થ પૂર્વવત્ જાણવો. ॥ ૨૨ ॥

ए उपसर्ग परिज्ञानामे त्रीजु अध्ययन समाप्त थयुं

हवे प्रथम श्रुतस्कंधने विषे चोथुं अध्ययन प्रारंभीये छैये.

ત્રીજા અધ્યયને વિષે જે ઉપસર્ગ કહ્યા તે માંહે અનુકૂલ ઉપસર્ગ સહન કરવા દુર્લભ છે એમ કહ્યું હતું, તે માટે સ્ત્રીના કરેલા અનુકૂલ ઉપસર્ગ સહન કરવાને અર્થે ચોથું અધ્યયન કહિયે છૈયે. જે ઉત્તમ સાધુ માતા પિતા અને ભાઈ પ્રમુખનો (પૂર્વલો સંયોગ એટલે આગલો સંબંધ તથા શ્વશુરાદિકનો પશ્ચાત્ સંબંધ એટલે પાછળથી થયેલો સંબંધ તેને છાંડીને એકલો રાગદ્વેષ રહિત અને જ્ઞાન દર્શન તથા ચારિત્રે કરીને સહિત એવો છતો, હું સંયમ પાળીશ એવી પ્રતિજ્ઞા કરે; વળી મૈથુનથકી નિવર્ત્યો છે સ્ત્રી પશુ પંડગ રહિત એવા ઊપાશ્રયનો ગવેષણ હાર એવા સાધુને પણ કોઇક એક સ્ત્રી વિપ્ર તારે છે તે કહે છે. ॥ ૧ ॥

કોઇએક કાર્યને વીશે તે સાધુને સમીપે આવીને છાને શબ્દે, હળવે હળવે, અનેક ગુહ્યાર્થ પદ કરી એટલે મર્મના વચને કરી, કોઇક સ્ત્રીમંદ એટલે વિવેકરહિત એવી છનિ પુરૂષને વશ કરવાના ઉપાયને તે સ્ત્રી જાણે જે ઉપાયે કરીને કોઇક ચારિત્રિઓ મોહનીય કર્મના ઉદયથકી સ્ત્રીને વશ થઇ જાય અને સંયમ થકી પડી જાય. ॥ ૨ ॥

હવે જે ઉપાયે કરી તે સ્ત્રી સાધુને વિપ્રતારે તે ઊપાય કહે છે. તે સ્ત્રી સાધુની પાસે ઢુકડી એટલે નજીક આવી બેશીને

વારંવાર જે રીતે કામવિકાર પોષાય તે રીતે વસ્ત્ર પહેરે નીચ-લું શરીર જે જંઘાદિક તે દેખાડે બંને બાહુ ઉંચી ઉપાડીને કાંખ દેખાડતી છતી સાધુને સન્મુખ જાય અથવા સાધુને સન્મુખ નજર રાખે. ॥ ૩ ॥

વળી કોઇ એક સ્ત્રી એકદા પ્રસ્તાવે સાધુને લેવા યોગ્ય એવા અશનપાન એટલે પાટ પાટલાદિકે કરી નિમંત્રણ વેળા-યે સ્નેહના વચને કરી નિમંત્રણા કરે તે વારે (વિરૂપરૂપાણિ) વિરૂપ એવા એ પૂર્વોક્ત નાના પ્રકારના જે પાટ પાટલાદિક તે મુજને બંધનના કરનારા છે એ રીતે તે સાધુ જાણીને ત્યાં બેસે નહીં. ॥ ૪ ॥

વળી તે સ્ત્રીની દ્રષ્ટી સાધુ પોતાની દ્રષ્ટી મેળવે નહીં, તથા મૈથુનાદિક અકાર્યનું કરવું કરે નહીં, અને તે સ્ત્રીનું કહેલું જે વિષયની પ્રાર્થના રૂપ વચન તેને અનુમોદે નહીં, વળી તે સ્ત્રી-ની સાથે ગ્રામાદિકને વિષે વિચરે નહીં, એ રીતે રહેતા થકા પોતાના આત્માનું રક્ષણ રૂડી રીતે થાય. ॥ ૫ ॥

સ્ત્રી સ્વભાવે અકાર્ય કરવાને સાવધાન હોયછે, તે માટે સા-ધુને આમંત્રીને કહે કે હું અમુક વખતે આવીશ. એમ સંકેત કહીને વિશ્વાસ ઉપજાવે પોતે પોતાના આત્માને મૈથુન સેવવાને અર્થે એકદા પ્રસ્તાવે સાધુને નિમંત્રણ કરે, અથવા સાધુને નિવારવા બાબી તે સ્ત્રી એમ કહે કે. માહરા ભર્તારના આદેશથી હું તમારા પાસે આવી છું. એવી રીતે પોતાને વશ કરવાના વચન કહે એ પૂર્વોક્ત વચને કરી અહીંયા પદપુરણાર્થે છે એમ તે સાધુ શ પારકાયે કરી સ્ત્રીનું સ્વરૂપ જેવું છે તેવું જાણે શું જાણે ? તો કે, વિરૂપ સગાધિયા નાના પ્રકારના હાવ ભાવાદિકરૂપ જે સ્ત્રીના શબ્દ તેને સાધુ બંધપાસના કારણ જાણે. ॥ ૬ ॥

વળી મનને બંધણ કરે એવા અનેક પ્રપંચ કરતી જે થકી

પુરૂષને દયા ઉપજે તેવા કરૂણાના વચને વિનય પૂર્વક સાધુ
પાસે આવીને અથવા નિરંતર મધુર સ્નેહ સહિત મનો
વચન બોલે તથા ભિન્ન કથા એટલે રહસ્યવાર્તા જે મૈ
સંબંધી છાના વચન તેણે કરી સેવકની પેરે સાધુને તે સ્ત્રી
તાની આજ્ઞા કરાવે, અથવા મૈથુન સંબંધિયા વચને કરી
સ્ત્રી સાધુનું ચિત્ત મૈથુન સેવવા ભણી પ્રવર્ત્તે તેમ મૈથુન સે
વાની આજ્ઞા આપી પોતાની આજ્ઞાયેં સાધુને પ્રવર્તાવે. ॥ ૭

હવે દ્રષ્ટાંતે કરી દેખાડે છે. જેમ સિંહ ને માંસે કરી લે
ભવીને નિર્ભય કરીને એકલો થકો વિચરે તેમ કરી પછી તે
અનેક બંધને બાંધીને કદર્થિયેં એમ સ્ત્રી પણ જેણે મન વચ
અને કાયાને સંવર્યા છે એવા કોઇ એક સુવ્રતી અણગારને સ્ને
હરૂપ બંધને કરી બાંધે ધર્મ થકી પાડે તો બીજા સામાન્ય સ
ધુનું કેવુંજ શું ! ॥ ૮ ॥

હવે સાધુને પોતાને વશ કરીને પછી ત્યાં તે સ્ત્રી પોતાન
કાર્યને વિષે તે સાધુને વળી નમાડે એટલે શેવકની પેરે કા
કરાવે. જેમ (રથકાર) સૂત્રધાર અનુક્રમે પઇડાનો બાહેરસો પ્ર
દેશ ન માડે તેમ સાધુને તે સ્ત્રી પોતાના કાર્ય કરવાને વિ
ન માડે પ્રવર્તાવે, તે વારે તે સાધુ, મૃગની પેરે સ્ત્રી રૂપ પા
કરી બંધાણો થકો. જેમ મૃગ પાસે કરી બંધાણો થકો અરહે
પરહો હાલે ચાલે પણ તે પાસ થકી મૂકાય નહીં. તેમ સા
પણ સ્ત્રી રૂપીઆ પાસ થકી મૂકાય નહીં. ॥ ૯ ॥

હવે સ્ત્રી રૂપીઆ પાસમાં પડયા પછી, તે સાધુ પશ્ચા
તાપ કરે પછી સંયમ છાંડીને ગૃહવાસ આદરે, તે વારે જુ
જેમ, વિષમિશ્રીત એવો દૂધ તેને જમીને પછી પશ્ચાતાપ કરે
એ અન્ન મેં શાવાસ્તે આસેવ્યો એમ ચિંતવે તેની પેરે
સાધુ પણ પશ્ચાતાપ કરે એવો વિવેક ગ્રહણ કરીને મુક્તિ ગ

કુનો સંસર્ગ તેને જ્ઞાતિ ગોત્રિ અથવા મિત્ર સંબંધિ વર્ગ ત્યાં હોય તે દેખે તે વારે તેઓને અપ્રીતિ એટલે દ્વેષ ઉપજે અને તેઓ જાણે કે જુવો એ પુરૂષ એવા ગૃદ્ધ છે. કામભોગને વિષે આશક્ત દેખાય છે. એમ ચિંતવી સક્રોધ વચન બોલે કે અરે તું એનો પુરૂષ છે કે શું? જે તું અહીં ઘણો ઘણો બેસે છે, રાખવે પોષવે આદર કરે છે, તેનો શું કારણ છે. એવા કઠોર વચન તે બોલે. ॥ ૧૪ ॥

જે તપસ્વી ઉદાસીન મધ્યસ્થ રાગ દ્વેષ રહિત એવો સાધુ પણ સ્ત્રી સાથે આલાપ કરતો થકો દેખીને તે વારે ત્યાં પણ કોઈ એક ક્રોધ કરે અથવા અનેક પ્રકારના ભોજન તે સાધુને અર્થે થાપ્યા દેખીને એમ જાણે જે એ યતિ આહારનો ગૃદ્ધ સદૈવ અહીં આવે છે, તે વારે તેને સ્રીના દોષની શંકા મન માંહે ઉપજે, અને એમ જાણે કે એ સ્ત્રી પણ ભલી નથી. ॥ ૧૫ ॥

તે માટે જે પ્રકર્ષે કરી ધર્મ રૂપ સમાધિ જે મન વચન કાયાના શુભ યોગ રૂપ વ્યાપાર, તે થકી ભ્રષ્ટ થયા હોય, તેવા દ્રવ્ય લિંગીઓ સ્રીની સાથે સંસ્તવ પરિચય કરે તે માટે એવું જાણીને સાધુ સ્ત્રીની સાથે ન જાય, આત્માના હિતને અર્થે સ્ત્રી જે સ્થાનકે રહેતી હોય તે સ્થાનકે સાધુ નિમિત્ત અશનાદિક પરિચય કરે નહીં. ॥ ૧૬ ॥

ઘણા મનુષ્ય ઘર છાંડી સંયમ આદરીને વળી મોહનીય કર્મના ઉદય થકી અજ્ઞાનપણે, મિશ્રભાવે પહેલા એવા કોઈ એક મનુષ્ય તે ગૃહસ્થ પણ નહીં, અને યતિ પણ નહીં, એટલે દ્રવ્યલીંગિ થાય, એવા છતાં પણ મોક્ષ માર્ગજ એટલે અમારો મોક્ષનો માર્ગ સત્ય છે, એમ મધ્યમ માર્ગને શ્રેષ્ટ કહી બોલે એ કારણે અહો! તે કુશીલીયાના વચનનું બોલવા માત્ર, જે

પામે, અગ્નીનો તાપ પામે એટલે રાજ પુરૂષ રીશાણા થકા પરસ્ત્રી ગમન કરનાર પુરૂષના અગ્ની સહિત તેના શરીરના ભડથુઆ કરે વાંશલા સાથે તેના શરીર ત્રાછીને તેવાર પછી ખારનું સીચવું કરે, એટલે લુણક્ષેપ પામે. ॥ ૨૧ ॥

અથવા કાન અને નાશિકાનું છેદન પામે. કંઠનું સ્છેદન પોતાના કર્મના ઉદયે સહન કરે એ રીતે અહીં મનુષ્ય લોકને વિષે પણ પાપે કરી એવી વિટંબના પામે, તથાપિ એમ ન કહે જે હવે વળી હું એવો અનાચર નહીં કરૂં એમ વિચારી વિરતિપણું અંગીકાર કરે નહીં. ॥ ૨૨ ॥

શ્રી સુધર્મ સ્વામિ કહે છે કે, એ જે પુર્વે સ્ત્રીના સબંધનું ફળ કહ્યું. તે ભગવંત પાસેથી મેં સાંભળ્યું છે. એવી રીતે કોઈ એકને કડવા વિપાક હોય સ્ત્રી વેદ થકી નિશ્ચે દુઃખજ પામે. એ ભલું કહ્યું એ રીતે લોક પરંપરાયે પણ સાંભળ્યું છે જે, સ્ત્રીના સંબંધ થકી કડવા વિપાક પામીયે; એમ સાંભળીને તે અકાર્યનો કરનાર એમ કહે જે હવે હું એ અકાર્ય નહીં કરૂં. તથાપિ એટલે તોપણ માઠા કર્મને કરવે કરી તેહિજ અકાર્યનું આચરણ કરે. ॥ ૨૩ ॥

હવે સ્ત્રી ઉપર વિરક્ત થવાને અર્થે સ્ત્રીના દોષ કહે છે. સ્ત્રી જે છે તે મને કરી અન્ય ચિંતવે, અને વચને કરી અન્ય બોલે, વળી કાયાયે કરી અન્ય કરે તે માટે સ્ત્રીના વચન માયા સહિત હોય તેને પરમાર્થનો જાણ સાધુ શરદહે નહીં. અત્યત માયા સહિત એવી સ્ત્રીને જાણીને સાધુ જે હોય તે સ્ત્રીનો વિશ્વાસ કરે નહીં. ॥ ૨૪ ॥

વળી વિચિત્ર પ્રકારના આભૂષણ અને વસ્ત્ર પેહેરી વિભૂષાવંત શરીર કરી કોઈક નવ યૌવના સ્ત્રી અભિરામ માયા કરી સાધુ પ્રત્યે બોલે કે હે સાધુ! હું ઘરના પાશ થકી વિરક્ત થઇ

વાસ્તે કરે, તેનું કારણ કહે છે. પૂજા સત્કારનો અભિલાષી એ સંયમનું ગવેષણ દ્વાર થકો મનમાં એમ જાણે જે માહારો લોકોમાં અવર્ણવાદ થશે. તે માટે અનાચારને છાના રાખે. ॥૨૯॥

સંલોકનીય એટલે સુંદરાકાર એવા સાધુને દેખીને, આત્મગત જાણી કોઈ એક સ્ત્રી નિમંત્રણા પૂર્વક એમ કહે કે અહો! છકકાયના રક્ષપાળ વસ્ત્ર વળી પાત્ર અથવા અન્ય પાણી જે કાંઇ આપને ખપ હોય તે અમારે ઘેર આવીને લેજો. ॥૩૦॥ તો જે ઉતમ સાધુ હોય તે, એ પૂર્વોક્ત આમંત્રણને ત્રીહીના કણ સમાન જાણીને, એવા ઘરને વિષે જવું આવવું વાંછે નહીં. જો કદાપિ કોઇ એક સાધુ તેવા ઘરે જાય તો તે વિષય રૂપ પાશે કરી બંધાણો છતો વળી વળી મોહને આવર્તે પડે એટલે મોહને વશ થકો ચિતનું આકુલ વ્યાકુળપણું પામે; તે મુર્ખ સ્નેહ રૂપ પાસ ત્રોડવાને અસમર્થ હોય માટે દુઃખી થાય. તિબેમિનો અર્થ પૂર્વવત જાણવો. ॥ ૩૧ ॥

इति चतुर्थाध्ययन प्रथमा देशक समाप्त.

हवे चोथा अध्ययनो बीजो उदेशो प्रारंभिये छैयें.

पहेला उदेशामां स्त्रीना परिचय थकी चारित्रनो विनाश थाय छे एम कह्युं, हवे बीजा उदेशामां जे साधु शीलथकी पडे तेने जे विटंबना थाय ते कहे छे.

જે ચારિત્રિઓ એકાકી રાગ દ્વેષ રહિત હોય તે સાધુ સ્ત્રીને વિષે સદાકાળ ન રાચે, કદાપિ કર્મોદય થકી ભોગાભિલાષી થાય. તો વળી વિરચે, કેમકે ગૃહસ્થને પણ જે ભોગ છે તે વિટંબનાપ્રાય છે. તેથી તે પણ વિરચે છે; તો સાધુને ભોગની વિટંબનાનું કેહુંજ શું! તે કારણ માટે સાધુના ભોગ કેવા

ત્રાદિક સમારિયેં તથા રૂડા નાલિયરાદિકના ફળ લઇ આવો. ॥૪॥

વળી દારૂણ એટલે કાષ્ટ શાક પત્ર એટલે વથુલાદિક રાંધવાને અર્થે લાવો અથવા પ્રદ્યોત એટલે અજવાળું રાત્રીને વિષે થાય તે વાસ્તે તૈલાદિક લાવો. તથા માહરા પાત્રને રંગી આપો, કે જેણે કરી હું સુખે ભિક્ષા માગી આહારાદિક લાવું અથવા માહરા પગ રંગવાને અર્થે રંગ લઇ આવો તથા અહીં આવો માહરા અંગ દુઃખે છે. માટે માહરી પીઠે મર્દન કરો, એમ કહે. ॥ ૫ ॥

માહરા વસ્ત્ર પ્રતિલેખો એટલે જૂઓ જુના થયા છે, માટે બીજા નવા આણી આપો. તથા મલીન થયા છે તેને ધોવરાવો તથા અન્ન પાણી આણી આપો. તથા સુગંધ કપૂરાદિક લઇ આવો, અથવા ગ્રંથ તે હિરણ્યાદિક લાવો તથા રજોહરણ સારો આણી આપો તથા હું લોચ કરાવી શકું તેમ નથી તે માટે મસ્તક ભદ્ર કરાવવા એટલે વૃહત્કેશ ઉતારવાને અર્થે નાવીને તેડી લાવો એટલા ઉપકરણ વેષધારીના કહ્યા. ॥ ૬ ॥

અથવા હવે પ્રકારાંતરે ગૃહસ્થના ઉપકરણ કહી દેખાડે છે. કાજળનું ભાજન લાવો તથા ઘરેણાનું ભાજન લાવો તથા ઘુંઘરા વીણા મુજને લાવી આપો જેમ હું સર્વ આભરણ પેહેરીને તમને વિનોદ ઉપજાવું તથા લોદ્ર અને લોદ્રના ફળ તથા વંશની લાકડી આણી આપો જેને વામ હાથે ગ્રહણ કરી ડાબા હાથે વીણા વજાડીયે તથા ઔષધ ગુટિકા એટલે ઔષધની ગોળી લાવી આપો જેણે કરી હું સદા યૌવનાભિરામ થકી રહું. ॥ ૭ ॥

કુષ્ટ તે પુષ્પાદિક તથા અગર અને તગર રૂડાવાસ સુગંધ દ્રવ્ય એ સર્વ વસ્તુ ઉસિરજે વાળો તે સહિત પીસેલી એવી સુગંધ લઇ આવો, તથા ઔષધાદિકે સંસ્કાર્યું એવું તૈલ મુખના અ-

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

એવો ભીક્ષુ શ્રી સંબાદિક કલેશ થકી વીમુક્ત થયો થકો જ્યાં સુધી મોક્ષ જાય ત્યાં સુધી સુધો સંયમ પાળે તિબેમિનું અર્થ પૂર્વવત્ જાણવો. ॥ ૨૨ ॥

४ स्त्री परिज्ञा नामे चोथु अध्ययन समाप्त. ॥

हवे नरयविभत्ति नामा पांचमुं अध्यायन श्री जंबु स्वामि पृछे छे अने श्री सुधर्म स्वामि जंबू प्रत्ये कहे छे के पूर्वे चोथा अध्ययनमां अनाचारी कह्या तेवा अनाचारी जे होय तेने नरक गति प्राप्त थाय माटे नरयविभत्ति नामा पांचमुं अध्ययन कहेछे.

સુધર્મ સ્વામિ કહેછે જે તમે મને પુછો છો કે નરક કેવા છે તથા જીવ કેવે કર્મે કરી નર્કે જાય તથા ત્યાં કેવી વેદના છે તેમ મેં પણ પૂર્વે કેવળી મહર્ષિ શ્રી મહાવીર દેવને પૃછયું હતું કે હે ભગવાન્ ! તાપ સહિત નરકના ભય જે તીવ્ર દુઃખ રૂપે છે તે કેવા છે ? અજાણતા એવા મુજને હે મુનિ તમે કેવળ જ્ઞાને કરી જાણતા થકા કહો કે, કેવી રીતે બાળ એટલે અજ્ઞાની જીવ નરકમાં જઈ ઉપજે. ॥ ૧ ॥

એમ મેં વિનય સહિત પૂછયું હતાં મહોટો છે અનુભાવ એટલે મહાત્મ્ય જેનો આશુપ્રજ્ઞ એટલે સર્વત્ર સદા ઉપયોગ થકી કેવળ જ્ઞાનવંત એવા કાસ્યપ શ્રી માહાવિર દેવ તેણે એમજ કહ્યું તે પ્રમાણેહું તમને કહીશ (પ્રવેદિતંદુઃખમે વાર્ધદુર્ગ) એટલે દુઃખનું કારણ છે માટે દુર્ગમસ્થાનક નરકાવસા કહ્યા છે, (આદીનિક દુકૃતિનો પુરસ્તાત્) એટલે અત્યંત દીન પુરૂષે જેનો આશ્રય કર્યો છે એવા દુકૃત એટલે પાપફળ સહિત તે નરકાવાસાને પુરસ્તાત્ એટલે આગળ કહેશે તે તમે એકામ ચિત્તે સાંભળો. ॥ ૨ ॥

શક્તિ ભાલે કરી હણાતા થકા તે નદીને દુઃખે પીડયા છતાં બળાત્કારે તે વૈતરણી નદી અગાધ છે, માટે તરવાને અસમર્થ છતાં પણ તરે, તે વારે ઘણાજ દુઃખી થાય પછી તરવાને નૌકાની વાંચ્છના કરે તે વારે ફરી અત્યંત દુઃખી થાય તે આગલી ગાથાયેં કહે છે. ॥ ૮ ॥

પછી તે અસાધુ કર્મે પાપકારક એવા નારકી તે નાવમાંહેલા જે લોખંડના ખીલા તેણે કરી વીંધાય નાવાયેં ચડયા (સ્મૃતિહીણા) એટલે વિવેક રહિત થાય તથા અન્ય વલી પરમાધાર્મિક લોક તે નારકીઓને નાશી જતા દેખિને ત્રિશુલ સહિત એ ટી દીર્ઘ એટલે લાંબી શૂલીયેં વીંધી કરીને નીચા ધરતીને વિષે નાંખે. ॥ ૯ ॥

કેટલાક નારકીને પરમાધાર્મીક લોક તેમના ગળામાં અત્યંત વજનદાર શિલા બાંધીને માહા અગાધ ઉંડા એવા પાણીમાં બોળે ફરી તે માંહેથી કાઢીને પછી કલંબ ફુલ સરખી વેલુને વિષે તથા (મ્મુરેય) એટલે અગ્નિને વિષે આઘા પાછા ઘાલે અત્યંત તસેરેતી માહે ચણાની પેરે શેકે ત્યાં વળી અન્ય પરમાધાર્મિકો તે નારકીને માંસની પેશીની પેરે પચાવે (તુહં-પિયાઈ માંસાઇ ઈત્યાદિ.) ॥ ૧૦ ॥

વળી નથી જ્યાં સુર્ય તેને અસુર્ય સ્થાનક કહિયે એટલે કુંભીને આકારે માહા અંધકાર રૂપ નરકાવાસ, તથા જ્યાં મહા અત્યંત તાપ છે અત્યંત અંધકાર છે, એવા મોટા વિશાળ દુસ્તર સ્થાનકને પાપના ઉદયથી તે નારકી પામે છે. જે નરકાવાસામાં સર્વકાળ ઊંચુ નીચુ અને તિર્છુ એટલે સર્વ દિશાઓને વિષે પ્રજ્વલિત અગ્નિને સ્થાપી છે અર્થાત જ્યાં સદા કાળ અગ્ની બળયા કરે છે એવા કષ્ટ માંહે નારકીઓને પાડે.॥૧૧॥

જે નરકાવાસાને વિષે ઉંટનો આકારે ગુફાછે તે ગુફામાંહે

શક્તિ ભાલે કરી હણાતા થકા તે નદીને દુઃખે પીડયા છતા બળાત્કારે તે વેતરણી નદી અગાધ છે, માટે તરવાને અસમર્થ છતાં પણ તરે, તે વારે ઘણુજ દુઃખી થાય પછી તરવાને નોકાની વાંચ્છના કરે તે વારે ફરી અત્યંત દુઃખી થાય તે આગલી ગાથાયેં કહે છે. ॥ ૮ ॥

પછી તે અસાધુ કર્મ પાપકારક એવા નારકી તે નાવ માંહેલા જે લોખંડના ખીલા તેણે કરી વીંધાય નાવાયેં ચડયા (સ્મૃતિહીણા) એટલે વિવેક રહિત થાય તથા અન્ય વળી પરમાધાર્મિક લોક તે નારકીઓને નાશી જતા દેખિને ત્રિશુલ સહિત એવી દીર્ઘ એટલે લાંબી શૂલીયેં વીંધી કરીને નીચા ધરતીને વિષે નાંખે. ॥ ૯ ॥

કેટલાક નારકીને પરમાધાર્મીક લોક તેમના ગળામાં અત્યંત વજનદાર શિલા બાંધીને માહા અગાધ ઉંડા એવા પાણીમાં બોળે ફરી તે માંહેથી કાઢીને પછી કલંબુ ફુલ સરખી વેલુને વિષે તથા (મ્મુરેય) એટલે અગ્નિને વિષે આઘા પાછા ઘાલે અત્યંત તસેરેતી માહે ચણાની પેરે શેકે ત્યાં વળી અન્ય પરમાધાર્મીકો તે નારકીને માંસની પેશીની પેરે પચાવે (ઠર્દ્દપિયાઇ માંસાઇ ઇત્યાદિ.) ॥ ૧૦ ॥

વળી નથી જ્યાં સુર્ય તેને અસુર્ય સ્થાનક કહિયે એટલે કુંભીને આકારે માહા અંધકાર રૂપ નરકાવાસ, તથા જ્યાં મહા અત્યંત તાપ છે અત્યંત અંધકાર છે, એવા મોટા વિશાળ દુસ્તર સ્થાનકને પાપના ઉદયથી તે નારકી પામે છે. જે નરકાવાસામાં સર્વકાળ ઊંચુ નીચુ અને તિર્છું એટલે સર્વ દિશાઓને વિષે પ્રજ્વલિત અગ્નિને સ્થાપો છે અર્થાત જ્યાં સદા કાળ અગ્ની બળ્યા કરે છે એવા કષ્ટ માંહે નારકીઓને પાડે.॥૧૧॥

જે નરકાવાસાને વિષે ઉંટનો આકારે ગુફાછે તે ગુફામાંહે

કી તાપે કરી જ્વલિત છતા આધા પાછા ઉથલતા હાલતા થકા મુજે ટળવળે, કોની પેરે. તો કે, જેમ જીવતા મચ્છ તપ્ત લોખંડની કડાહમાં નાંખ્યા થકા અત્યંત ટળવળે, તેની પેરે તે નારકીઓ પણ વેદના સહન કરતા થકા ટળવળે. ॥ ૧૫ ॥

પણ તે નારકી ત્યાં પચાવ્યા થકા બળીને ભસ્મ ન થાય. મરણ પામે નહીં, શરીર છાંડે નહીં. અત્યંત ઉગ્ર વેદનાએ પણ પોતાના કૃતકર્મ તે કર્મનો અનુભાગ જે વિપાક તેને ભોગવતા થકા સીતોસ્ના વેદના દહન હનન છેદન ભેદન તાડન તર્જનાદિક તથા તિક્ષણ ત્રિશૂલારોપણ કુંભીપાક સાલ્મી વૃક્ષાદિકે કરી ઉપજાવેલા જે દુઃખ, તે દુઃખે કરી દુઃખી થકા પોતાના કરેલા દુકૃતને યોગે ત્યાં જીવતા થકાજ રહે પણ આયુષ્ય પૂરણ કર્યા વગર મરણ પામે નહીં. ॥ ૧૬ ॥

તે નરકા વાસને વિષે તે નારકીને આલોલવે એટલે આમાપાછા કરવે કરી અત્યંત વ્યાપ્ત (શીતાર્ત છતા) એવા નારકી સુખને અર્થે, અત્યંત તપ્ત અગ્નિને વિષે જાય, પરંતુ ત્યાં વિષમ અગ્નિ સ્થાનકને વિષે પણ શાતા ન પામે નિરંતર જ્યાં આકરો તાપ છે એવા નરકને વિષે પરમધાર્મિક તેને તપાવે, તેલ તપ્ત કરીને કષ્ટ આપે, એમ અનેક પ્રકારે પરમાધાર્મિક દેવો નારકી જીવોને વેદના કરે છે. ॥ ૧૭ ॥

તે નરક માંહે નારકીના આક્રાંત શબ્દ નગરના વૃદ્ધ જેવાં સંભળાય છે, જેમ કોઈ એક નગરનો નાશ કરે તે વારે મહા કોળાહળ શબ્દ થાય, એવો આક્રંદ શબ્દ હા માત, હા તાત, હું અનાથ, તારે શરણાગત છું, મુજને રાખ, ઇત્યાદિક શબ્દ સાંભળીએ!! (દુષ્ઠો પનીતાનિ પદ્યાનિતત્ર નરકે શબ્દઃ) એટલે ત્યાં નરકને વિષે કરૂણા પ્રલાપ સહિત એવા પૂર્વોક્ત પરોના દબામણા શબ્દે બોલે, જેને કટુક વિપાક રૂપ કર્મ વર્તમાનકાળે

તથા મદ્યમાંસાદિ મૃષા બોલવું ઈત્યાદિ પાપ તેમને સંભારી આપીને, તે નારકીની એક વેહેંથ પ્રમાંણ જીભ બાહેર કાઢી તીક્ષણ શૂલિયેં કરી સંતાપે, મ્હેદે એ રીતે તે નારકીને પીડ દના આપે. ॥ ૨૨ ॥

તે નારકી કાન હોઠ પ્રમુખ અંગો પાંગના છેદન થકી લે હિ જરતા થકા સુકા તાડ વૃક્ષના પાન જેમ પવને ઉડતા શબ્ કરે, તેની પેરે તે બાળ અજ્ઞાની નિરવિવેકી એવા નારકી બ પડા રાત્રી દિવશ ત્યાં આક્રંદ શબ્દ કરે, ત્યાં તે નારકીના અં ગોપાંગ છેદ્યા પછી તેના શરીરમાંથી લોહી પરૂ તથા માંસા દિક જરે તે વારે તેને શેંક કરી અગ્નીયેં પ્રજવાલીને લવણાદિ ખારે અંગોપાંગ ખરડ્યા છતા રૂધિર પરૂ અને માંસ એટલાવાન રાત્રી દિવસ તેમના શરીરમાંથી ગળતા થકા રહે છે. ॥ ૨૩॥

વળી શ્રી સુધર્મસ્વામી શ્રી જંબુસ્વામી પ્રત્યે કહે છે કે યદિ તેં શ્રી મહાવીર ભાષિત રૂધિર અને પરૂની પાત્રી એટલે રૂધિર અને પાકી રૂધિર તે પરૂ એ બંને જ્યાં પચે છે એવે સ્થાનક કુંભી ભાજન વિશેષ તે સાંભળી છે તે કેવી છે તોકે નવિ અગ્નિના તેજ કરતા પણ ગુણે કરી અધિક છે એટલે અ ત્યંત બળતી છે એવી પુરૂષ પ્રમાણ થકી અધિક મોટી કુંભી ભાજન વિશેષ તે કેવી છે તો કે, ઊંટને આકારે ઊંચી છે અને રૂધિર અને પરૂ એણે કરી પરિપૂર્ણ ભરેલી છે. ॥ ૨૪ ॥

હવે ત્યાં કુંભી માંહે નારકીને શું કરે તે કહે છે. તે પરમાધાર્મિક કુંભી માંહે ઘાલીને આર્ત શબ્દ કરતા તથા કરૂણ પ્રલાપ કરતા એવા તે બાપડા અજ્ઞાન નારકીને પૂકયે કરી પચાવે, તપાયેં પીડયા થકા પાણી માગે તે વારે તેને ત્રાંબુ ઉકાળીને તેનો રસ પીવરાવે, તે વારે તે ઘણામાં ઘણો દીન સ્વરે કરૂણાકારી વિલાપ કરે. ॥ ૨૫ ॥

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

સરખી તમ એવીજે ભૂમિ, તેને અતિક્રમતા એટલે બળતી પૃથ્વી પર ચાલતા તે નારકી બળતા થકા કરૂણ એટલે દયામણા શબ્દ કરે અર્થાત્ હે માતા હે તાત ઇત્યાદિક વિલાપ કરે ! તથા આરે કરિ વીંધ્યા એટલે પ્રેર્યા થકા તમ એવા ધુંસરે જોતર્યા થકા જેમ ગળિયા બળદ ચાલતાં આરડે તેમ તે નારકી આરડયાં કરે. ॥૪॥

અજ્ઞાની નિર્વિવેકી બળ રહિત એવા નારકીને તેને ઉષ્ણ લોહના જેવી પૃથ્વીયેં બળાત્કારે અતિ ક્રમાવે એટલે ચલાવે તે વારે તે બાપડા વિરસ શબ્દ કરે તે ભૂમિ કેવી છે તો કે, પ્રજ્વલિત એટલે જ્યાં ઉષ્ણ લોહ સમાન રૂધિર અને પરૂનો કર્દમ છે એવી છે. તથા જે વિષમ સ્થાનકે કુંભીપાક શાલ્મલી વૃક્ષ પ્રમુખ વિષમ સ્થાનક છે, ત્યાં ચાલતા કર્મકરની પેરે અથવા ગળિયા બળદની પેરે દંડાદિકે તાડના કરીને આગળ કરી ચલાવે પણ તે નારકી પોતાની ઇચ્છાયેં આગળ જવાને અથવા પોતાને ગમે તે સ્થાનકે રહી જવા પણું પામે નહીં. ॥ ૫ ॥

તે નારકીને અત્યંત વેદનાક્રાંત એવું નરક અથવા નેવો માર્ગ તેને વિષે ચલાવતા થકા સાહમું સિલાયેં કરી હણીને નીચા પાડી નાંખે. પરંતુ તે આગળ જઇ શકે નહીં. તથા સંતાપની નામે કુંભી ત્યાં શાશ્વતી છે તે માંહે ચિરો હતો જ્યાં માઠા કર્મનો કરનાર બાપડો ઘણું સંતાપ સહન કરે. ॥ ૬ ॥

વળી નરકના દુઃખ કહે છે તે બાળ નારકીને પરમાધામિક લોકો કંદુનામા ભાજન વિશેષ તેને વિષે પ્રક્ષેપીને પચાવે તે વારે તે નારકી દાઝતા થકા બળતા અગ્નિની પેરે ઉંચા ઉછળે ત્યાં આકાશમાં વળી તેને દ્રોણ કાકાદિક પક્ષીઓ ચોટતા થકા ખાતા થકા જ્યાં થકી બીજા સ્થાનકની દિશા તરફ નાશે. ત્યાં વળી અન્ય સિંહ વ્યાઘ્રાદિક તેને ખાય. ॥ ૭ ॥

નામ શબ્દ સંભાવનાર્યે છે ઉંચું ચિતાને આકારે એ
અગ્નિનું સ્થાનક છે તે સ્થાનક પામીને શોકે તમે થ
દીનસ્વરે કરીને આક્રંદ કરે તથા પરમાધામીઓ તે નારકી
નું મસ્તક નીચું કરીને શરીર વિકર્ત્તિ છેદીને લોહની પે
શસ્ત્રજે મુદગળાદિક તેણે કરી ખંડ ખંડ એટલે ટુકડા ટુકડા ક
રે. ॥ ૮ ॥

ત્યાં નરકને વિષે ઉંચા થાંભાદિકને વિષે નીચે મસ્તક
બાંધીને જેમ ખાટકી છાલીનું ચર્મ ઉખેડે તેમ પરમાધાર્મિક
નારકીઓનું ચર્મ ઉખેડી નાંખે પછી તે નારકીના ચર્મ રહિત
એવા અંગને વજ્ર સમાન છે ચાચ જેમની એવા કાક સમ
ળી ગૃદ્ધ પક્ષીઓ તેને ખાય, એ રીતે નરક પાલે છેદન ભેદ
મૂર્છિત કર્યાં થકા પણ તે નારકી મરણ પામે નહીં. તેનું કા
રણ, કહે છે, સજીવની નામે એવી શાશ્વતી કુમ્ભી છે જેહને
વિષે પોહોતા થકાં પ્રાણી પાપ સહિત એવા પરમાધાર્મિક
લોક તેને હણે છેદે ભેદે પરંતુ તેણે કરી તે મરે નહીં, કિંતુ પા
રાની પેરે તેનું શરીર મળી જાય. ॥ ૯ ॥

તે પરમાધાર્મિક પુરૂષો તીક્ષ્ણ વજ્રવત્ સુલિયેં કરીને ના
રકીના શરીરને (અભિતાપયંતિ) એટલે પીડે જેમ લુબ્ધક
એવા જે કુનરાદિક તેને (વસોપગંતે) એટલે વશે પડયા એ
વાં સ્વાપદ મૃગાદિક પશુ તે જેમ મરણાંત કદર્થના પામે તેમ
તે નારકી જીવો પણ સુલિયે વિંધ્યા થકા દીનસ્વરે અરડાટ
કરે એકતો અભ્યંતર શોકાદિક અને બીજો બાહેર હનનાદિ
કે કરી ગિલાન છતા એમ બન્ને પ્રકારે એકાંત દુઃખ ભોગવે
પરંતુ મરણ પામે નહીં. ॥ ૧૦ ॥

વળી સર્વ કાળ નિરંતર જળતું બળતું એવે નામે જ્યાં
પ્રાણિને હણીયેં તે ભારેહૂ સ્થાનક છે, જે સ્થાનકે કાષ્ટ રહિત

કરૂણ આક્રંદ કરે. એકાંત એટલે નિશ્ચય રૂપ કૂર એટલે દુઃખો-ત્પત્તિનું સ્થાન જ્યાં છે એવું મહંત એટલે વિસ્તીર્ણ નરકને વિષે ત્યાં વિષમ કૂટ પાશાદિક ગલયંત્રાદિકે કરી હણાતા થકા આક્રંદ કરે. ॥ ૧૮ ॥

પૂર્વ જન્મના વૈરી, સરખા તે પરમાધાર્મિક રોષ સહિત કોપાયમાન થકા મુદગળ સહિત મુશળ ગ્રહણ કરીને તે નારકીના મસ્તાદિકને ભાંગી નાંખે તે વારે, તે નારકી બાપડા ભિન્ન દેહી થકા લોહિવમના છતા પ્રાબલ્યે કરી અધો મુખ કરી ધરણી તલને વિષે પડે. ॥ ૧૯ ॥

ત્યાં ભુખ્યા અને મોહોટા શરીરના પ્રમાણ વાળા પ્રગલ્ભિત એટલે દુષ્ટ સદાકાળ ક્રોધ સહિત એવા શીયાલિયા જીવને તે નરકને વિષે પરમાધાર્મિકો વિકુર્વે તે ત્યાં નારકીમાં ઢૂકડા સાંકળે કરી બાંધ્યા થકા એવા જે મહા પાપી આત્યંત કૂર કર્મના કરનાર નારકીઓ તેને ખંડ ખંડ કરી ભક્ષણ કરે. ॥૨૦॥

તે નરકને વિષે સદાકાળ પાણીએ ભરપૂર એવી મહાવિષમ નદીરૂપ સ્થાન છે. તેમાં અગ્નિમાં સળગ્યો એવો લોહનો ગોળો તેના સરખું ઉષ્ણ પાણી છે, જે પાણી પીતા થકા ઘણું ખારૂં તથા ઉષ્ણ લાગે માટે વિષમ છે, જે એવી વિષમ નદી તેને વિષે તે નારકી પેઠા થકા જાતા થકા હાલતા થકા એકાકી અ શરણ પ્લવન કરતા પરવશ પડ્યા થકા દુઃખ ભોગવે. ॥૨૧॥

એ પૂર્વોક્ત બંને ઉદ્દેશામાં જે નારકીના દુઃખ કહ્યા તેને બાળ અજ્ઞાની એવા નારકીના જીવો તે ફરસે છે, સહન કરે છે. જેની નિરંતર ઘણા કાલ સુધી રેહેવાની સ્થિતિ છે એવા નારકી ત્યાં હણાતા થકા તેને કોઇ પણ ત્રાણ સરણ એટલે રાખવાને સમર્થ નથી. પોતે એકલો થકોજ નાના પ્રકારના પોતાના ઉપાર્જ્યા દુઃખ ભોગવે. ॥ ૨૨ ॥

વિનાશી જેમનું દર્શન પ્રગટયું છે યશસ્વી એટલે જેનો યશ ત્રણ ભુવનમાં વ્યાપો છે લોકને ચક્ષુ ભૂત સમાન છે કેમકે લોકના ભાવના જે ભેદ તે સર્વ પરીક્ષે છે માટે લોકને ચક્ષુને સ્થાનકે વર્તે છે, એવા શ્રી મહાવીર પ્રણીત જે શ્રુત ચારિત્રરૂપ ધર્મ તેને ધર્મ જાણો. તથા તેજ સંયમને વિષે ધૃતિ એટલે ધૈર્યપણું તે પણ શ્રી મહાવીરનોજ પ્રેક્ષ્યો એટલે દેખો એટલે શ્રુત ચારિત્રરૂપ સંયમને વિષે જેહને રતિ છે, ધૈર્ય છે. ॥ ૩ ॥

ઊંચો નીચો અને તિર્છો એટલે ચૌદરાજ લોકમાંહે પૂર્વાદિક અઢાર દ્રવ્ય દિશાઓ અને અઢાર ભાવદિશાઓ મધ્યે, જે બેંદ્રિયાદિક ત્રસ પ્રાણી અને એકેંદ્રિ પૃથવિયાદિક જે સ્થાવર પ્રાણીઓ છે તેને ભગવંત નિત્યા નિત્ય ભેદે દ્રવ્ય પર્યાય ભેદે સમ્યક્ પ્રકારે જાણે એવા શ્રી મહાવીર વીતરાગ દેવ તેણે સંસાર સમુદ્રમાંહે પડતા બુડતાં પ્રાણીને દ્વીપ સમાન એવો સમભાવિ ધર્મ કહ્યો છે. ॥ ૪ ॥

તે ભગવંત સર્વદર્શી એટલે લોકા લોકને દેખનાર વળી બાવીશ પરીસહને જીતવા થકી કેવળજ્ઞાની થયા. (નિરામગંધ) એટલે મૂલોત્તર ગુણ વિશુદ્ધ સંયમ પાળક તથા ધૈર્યવંત સ્થિતાત્મા એટલે સમસ્ત કર્મના ક્ષય થકી આત્મ સ્વરૂપમાંજ જે સ્થિત થયા છે તથા અનુત્તર એટલે પ્રધાન સર્વ જગતમાં નિરૂપમ જ્ઞાતા માટે વિદ્વાન એટલે ભલી બુદ્ધિવંત છે. તથા ગ્રંથથકી અતીત એટલે નિર્ગ્રંથ બાહ્યાભ્યંતર પરિગ્રહ રહિત છે. સપ્ત ભય રહિત છે, તેના નામ કહે છે. પેહલું કહલોક ભય બીજું પરલોક ભય ત્રીજું આદાન ભય ચોથું અકસ્માત ભય પાંચમું વેદના ભય છઠું અપકિર્તીભય સાતમું મરણ ભય તથા ચાર પ્રકારના આયુકર્મે કરી રહિત છે. ॥૫॥

વિનાશી જેમનું દર્શન પ્રગટ્યું છે યશસ્વી એટલે જેનો યશ ત્ર
ભુવનમાં વ્યાપ્યો છે લોકને ચક્ષુ ભૂત સમાન છે કેમકે લોક
ભાવના જે ભેદ તે સર્વે પરીક્ષે છે માટે લોકને ચક્ષુને સ્થાન
વર્તે છે, એવા શ્રી મહાવીર પ્રણીત જે શ્રુત ચારિત્રરૂપ ધ
તેને ધર્મ જાણો. તથા તેજ સંયમને વિષે ધૃતિ એટલે ધૈર્યપ
તે પણ શ્રી મહાવીરનોજ પ્રરૂપ્યો એટલે દેખો એટલે શ્રુત ચ
રિત્રરૂપ સંયમને વિષે જેહને રતિ છે, ધૈર્ય છે. ॥ ૩ ॥

ઊંચો નીચો અને તિર્છો એટલે ચૌદરાજ લોકમાંહે પૂર્વ
દિક અઢાર દ્રવ્ય દિશાઓ અને અઢાર ભાવદિશાઓ મધ્યે
જે બેંદ્રિયાદિક ત્રસ પ્રાણી અને એકેંદ્રિ પૃથવિયાદિક જે સ્થાવ
પ્રાણીઓ છે તેને ભગવંત નિત્યા નિત્ય ભેદે દ્રવ્ય પર્યાય ભે
સમ્યક્ પ્રકારે જાણે એવા શ્રી મહાવીર વીતરાગ દેવ તેણે સ
સાર સમુદ્રમાંહે પડતા બુડતાં પ્રાણીને દ્વીપ સમાન એવો સ
મભાવિ ધર્મ કહ્યો છે. ॥ ૪ ॥

તે ભગવંત સર્વદર્શી એટલે લોકા લોકને દેખનાર વળ
બાવીશ પરીસહને જીતવા થકી કેવળજ્ઞાની થયા. (નિરામગંધ
એટલે મૂલોત્તર ગુણ વિશુદ્ધ સંયમ પાળક તથા ધૈર્યવંત સ્થિતા
ત્મા એટલે સમસ્ત કર્મના ક્ષય થકી આત્મ સ્વરૂપમાંહ
જે સ્થિત થયા છે તથા અનુત્તર એટલે પ્રધાન સ
જગતમાં નિરૂપમ જ્ઞાતા માટે વિદ્વાન એટલે ભલી બુદ્ધિવંત છ
તથા ગ્રંથથકી અતીત એટલે નિર્ગ્રંથ બાહ્યાભ્યંતર પરિગ્ર
રહિત છે. સપ્ત ભય રહિત છે, તેના નામ કહે છે, પેલું ઇહ
લોક ભય બીજું પરલોક ભય ત્રીજું આદાન ભય ચોથું અક
સ્માત ભય પાંચમું વેદના ભય છઠ્ઠું અપકિર્ત્તીભય સાતમ
મરણ ભય તથા ચાર પ્રકારના આયુકર્મે કરી રહિત છે. ॥૫॥

સર્વ પર્વતમાં અનુત્તર એટલે પ્રધાન એવી પર્વ એટલે મેખલાયે કરી દુર્ગ એટલે વિષમ છે અર્થાત સામાન્ય જીવને ચડતા વિષમ છે તથા પ્રધાન મણી અને ઔષધિયેં કરી દેદીપ્યમાન ભૂમિ સરખો પૃથવી પ્રદેશની પેરે જાણવો. ॥ ૧૨ ॥

મહી એટલે પૃથવીને વચમાં આવેલો જે જંબુદ્વીપ તેના મધ્ય ભાગે એટલે વચમાં વર્તે છે, નગેંદ્ર એટલે સર્વ પર્વતોના ઇંદ્ર સરખો એ મેરૂ પર્વત જાણવો તે પર્વત લોકમાં સુર્યની પેરે વિશુદ્ધ નિર્મળ કાંતિવાન છે એમ પ્રકર્ષે કરી જાણીયે, એ પ્રકારે કરી લક્ષ્મીયે સહીત તે મેરૂ રત્ન અનેક વર્ણે કરી સહિત છે. તથા મનને રમાડનાર તથા જેની જ્યોતિ અર્ચિમાલી એટલે સુર્ય તેની પેરે દશે દિશિને વિષે પ્રકાશ પામે છે. ॥ ૧૩ ॥

હવે એ મેરૂ પર્વતની ઉપમાઓ શ્રી મહાવીર ભગવંતની સાથે જોડે છે, સુદર્શન નામા જે ગિરિ એટલે પર્વત તેનો જે યશ કહિયે છૈએ તેવો મહોટો મેરૂ પર્વત જાણવો. એ મેરૂની ઉપમાયે શ્રમણ તપશ્વી જ્ઞાત પુત્ર શ્રી મહાવીર દેવ જાણવા કેવી રીતે તોકે, જાતિયેં કરી, યશે કરી, દર્શને કરી, જ્ઞાને કરી અને શિલે કરી સમસ્ત જેટલા ધર્મ માર્ગના પ્રકાશકો છે. તેમાં શ્રી મહાવીર દેવ પ્રધાન છે. ॥ ૧૪ ॥

જેમ લાંબપણે સમસ્ત પર્વતમાં નિષધ પર્વત શ્રેષ્ટ છે. તથા જેમ વર્તુલાકાર સમસ્ત પર્વત માંહે રૂચક નામા પર્વત શ્રેષ્ટ છે, તેની ઉપમાંયે શ્રી મહાવીર દેવ જગતમાં ભૂતિપ્રજ્ઞ એટલે પ્રજ્ઞાયેં કરી શ્રેષ્ટ જાણવા. સમસ્ત મુનિઓ માંહે તાત્વ-રૂપ જાણવાને અત્યંત જ્ઞાનવંત જાણવા (પ્રકર્ષેણ જાનાતિતિ પ્રજ્ઞ) એ ભાવ જાણવો. ॥ ૧૫ ॥

તે શ્રી મહાવીર પ્રધાન એવો જે સર્વોત્તમ ધર્મ તેને પ્ર-રૂપીને પ્રકાશીને પ્રધાનમાં પ્રધાન એવો જે શુક્લધ્યાન તેને

हवे सातमों अध्ययन मारंभीए छैयें छठा अध्ययनने विषे श्री महावीरनुं स्तवन करतां श्री महावीरने कुशील कह्या, हवे आ सातमा अध्ययनने विषे ते थकी विपरीत कुशीलिया होय छे जे अरहट्ट घटीकाने न्याये संसारमांहे भ्रमण करे तेनुं स्वपरु कहे छे:

પૃથ્વીકાય અપ્પકાય અને વાયુ કાય અહીં ચકાર થકી એ ચારે નિકાય સૂક્ષ્મ અને બાદરના ભેદે કરી બે પ્રકારે જાણવા તથા તૃણ વૃક્ષ બીજ શાલી પ્રમુખ વનસ્પતિકાય જાણવી, અને ત્રસતે બેંદ્રિયાદિક જીવ જાણવા તેના અનેક પ્રકાર છે, તે કહે છે, જે ઈંડા થકી ઉપના એવા પંખી તથા સર્પ પ્રમુખ તથા જે જરાઓ તે ગાય પ્રમુખ જીવ જાણવા. અને સંસ્વેદજ એટલે પ્રસ્વેદ થકી ઉત્પન્ન થયેલા એવા જુ, માકણ, પ્રમુખ જીવ જાણવા. વળી રસજા: તે જે સોવીરાદિકને વિષે ઉપજે તેનાજ વર્ણ સરખા જે જીવ હોય તે જાણવા. એ રીતે જીવના ભેદ કહ્યા. ॥ ૧ ॥

એ પૂર્વોક્ત પૃથિવ્યાદિક છ જીવ નીકાય શ્રી તીર્થંકર દેવે કહી છે. એ છ જીવ નિકાય જે છે તે સાતા સુખને જાણે છે વાંછે છે એટલે સર્વ જીવ સુખાભિલાષી છે. એ છકાયને જે દંડે ઘાત કરે દીર્ઘકાલ પીડા આપે તેને જે ફલ થાય તે કહે છે, તે જીવ એજ છકાયને વિષે (વિપર્યાસમુપવંતિ) એટલે વિનાશ પામે અર્થાત વારંવાર અને વિશેજ પરિભ્રમણ કરે. ॥ ૨ ॥

વળી એકેંદ્રિયાદિકથી માંડીને પંચેંદ્રિય પર્યંત જીવની જાતિ તેને વિષે એક સ્થાનકથી બીજે સ્થાનકે પરિભ્રમણ કરતા . ત્રસ તથા સ્થાવર જીવને વિષે વિનિઘાતમેત્ય એટલે ઉ- .. અને વિનાશ પામે. તે ક્રુર કર્મના કરનાર જાત જાતિને

પંડિત અગ્નિકાયનો સમારંભ કરે નહી. ॥ ६ ॥

હવે અગ્નીનો સમારંભ કરવા થકી બીજા જીવો કેવી રીતે હણાય તે કહે છે, પૃથવી તે પણ જીવ અને અપ એટલે પાણી તે પણ જીવ તથા સંપાતિમ પ્રાણી તે પતંગીયા પ્રમુખ ત્યાં સમ્યક્ પ્રકારે પડે. તથા (સંસ્વેદજા) તે કાષ્ટ તથા છાણાદિકને વિષે ઉત્પન્ન થએલા જીવ કાષ્ટ નીશ્રિત ઘુણાદીક કીડી પ્રમુખ જાણવા. એટલા સ્થાવર જંગમ જીવને જે અગ્નીનો સમારંભ કરે તે દહે એટલે બાળી નાંખે. ॥ ७ ॥

તથા હરિકાય તે અંકુરાદિક સમસ્ત વનસ્પતિ જાણવી એ સર્વ જીવ તે વિલંબક જાણવા વિલંબક શબ્દે જીવનો આકાર ધારણ કરે જેમ કલલ, અર્બુદ, માંસ, પેશી, એટલી અવસ્થા ગર્ભમાં થાય. અને ગર્ભ પ્રસવ્યા પછી બાળકુમાર તરૂણ વૃદ્ધ એટલી અવસ્થા મનુષ્ય ધારણ કરે. તેમ શાલ્યાદિક વનસ્પતિ પણ અંકુર મૂલ સ્કંધ પત્ર શાખાદિક વિશેષ જે છે તે પણ વૃદ્ધમાન થકા બાળ તરૂણ વૃદ્ધાવસ્થાદિક ભાવ પામે છે. તથા એ હરિતાદિક જે છે તેના મૂલ પત્ર શાખાદિકને વિષે, પૃથક્ પૃથક્ જુદા જુદા જીવ જાણવા. એટલા વનસ્પતિને આહાર તથા સરીરને અર્થે, જે આત્માના સુખને અર્થે એટલે એને છેદવા થકી માહારા આત્માને સુખ થશે, એવી આત્મ સુખની પ્રતી તે જે છેદે, તે પુરૂષ ધીડાઈપણે ઘણા જીવોના ઘાતનો કરનાર જાણવો. ॥ ८ ॥

ઉત્પત્તિ એટલે મૂલાદિક કોમળ તથા વૃદ્ધિ એટલે શાખા પ્રશાખાદિ જે વનસ્પતિ તેનો વિનાશ કરતો હોય તથા બીજાદિક એટલે તેના ફલનો વિનાશ કરતો હોય, તેને અસંયત એટલે ગૃહસ્થ અથવા પ્રવ્રજિત અન્યલિંગી અથવા સ્વલિંગી આત્માનો દંડનાર કહિયે. તે જીવ પ્રાણીને ઉપઘાતે પોતાના

જેવા થકી મોક્ષ છે એટલે સર્વ રસનું સાર લવણ છે યત:(
વણા વિહુણારસા ઈતી વચનાત્) તથા પાઠા તરે આહ
(પંચક લવણ પંચકંચેટ્ટ) આહાર આ શ્રી પાંચ ભેદ વર્જ
થકી મોક્ષ થાય છે, તે આહાર પંચકના નામ કહે છે.
કે લસણ, બીજો પલાડુ, ત્રીજો કરભી, એટલે દુગ્ધ ચો
ગોમાંસ પાંચમું મધ તથા એકેક વાદી શીતલોદકના ઉપસે
થકી મોક્ષ કહે છે. એટલે જેમ પાણી બાહ્યમલ ઉતારે છે, તે
અંતરંગ મલ પણ તે પાણીજ ઉતારે છે. એમ કહે છે. કે
એક વળી હુતાશન એટલે અગ્નીના હોમ થકી મોક્ષ છે એ
પ્રરૂપે છે. જેમ સુવર્ણાદિકના મલને અગ્ની બાળે છે, તેમ આ
ત્મના મળને પણ અગ્નીજ નાશ કરે છે. ॥ ૧૨ ॥

હવે એ પૂર્વોક્ત દર્શનીઓને ઉતર કહે છે. પ્રાત:સ્નાનાદિ
કરી આદિ શબ્દ થકી હસ્ત પાદને ધોવે કરી મોક્ષ નથી, કેમકે
પાણી નાખવા થકી તદાશ્રિત જીવોને ઘાત થાય છે. તે માટે
એમ કર્યા થકી મોક્ષ પ્રાપ્ત ન થાય, તથા ખાર એટલે લવ
ણને અણ જમવે કરી પણ મોક્ષ નથી, જો લુંણ નંખાવા થકી
મોક્ષ પ્રાપ્તિ થતી હોય તો જે દેસમાં સર્વથા લુંણ મલતુંજ
નથી, તો ત્યાં નિવાશ કરનારા લોકોને દુર્ગતિ પણ ન થાય
પરંતુ એ વચન અસંબંધ જાણવો. અને તે મુર્ખ મધ, માંસ, તથા
લશણને પરિભોગે કરીને મોક્ષાર્થી થકા અન્યત્ર સ્થાનકે વાશ
કરે, એટલે તેને પણ શુશીલવિના મોક્ષ નથી. એ તાવતા તેને
સંસારમાં નિવાશ કલ્પે. ॥ ૧૩ ॥

જે મુર્ખ પાણીયે કરી મોક્ષ પ્રરૂપે છે એટલે સંધ્યા પ્રભાત
અને ચકારના ગ્રહણ થકી મધ્યાનને વિષે પાણીને સ્પર્શ કરવા
થકી મુક્તિ કહે છે, તે પણ મુષા જાણવો. કેમકે ઉદકના સ્પર્શ
થકી જો સિદ્ધિ થાયતો પાણી માંહે સર્વકાળ માછલા પ્રમુખ જીવો

હોતે. અથવા અગ્નિ પણ પાણીમાં રહે છે તેને પણ મુનિ હો-મીં કેહલે, તેમ તો થતું નથી. કારણ કે પાણી જેમ અનિષ્ટ મલને દૂરણ કરે છે. તેમજ કરે ... જે સુગંધ દ્રવ્ય છે તેને પણ હરણ કરે છે. ॥ ૧૪ ॥

જે ઉદકના સ્પર્શે થકી મોક્ષ થાય તો માછલા કર્મઠ, એટલે ટેટક, નખા રૂપ. જળચાય, જળમાર, બિડાલ, જલમાનુષ. એટલે મનુષ્યાકૃતિ જેવા કાચબા એ સર્વ મોક્ષગામી થશે. તે કારણ માટે જે કુશલ એટલે તીર્થંકર દેવ તેણે એ અસ્થાન કહ્યું છે. તો શું કહ્યું છે! તો કે ઉદક થકી જે મોક્ષ કહે છે. તે પુરૂષ અજ્ઞાની પાખંડી અપ્રમાણિક વાળા જાણવા. ॥ ૧૫ ॥

ઉદક જો અશુભ કર્મરૂપ મળને હરણ કરે તો એમજ શુભ એટલે પુણ્ય તેને પણ હરણ કરે, અને જો પુણ્યને હરણ ન કરે તો કર્મ મળ પણ અપહરાતો કાંઈ નહીં. માટે જે ઉદક થકી સિદ્ધિ કહે છે. તે એ વચન ઇચ્છામાત્ર બોલે છે. જેમ જન-ન્માંધ પુરૂષ માર્ગ દેખાડનાર હોય તો તેની પછવાડે ચાલવા થકી વાંછિત માર્ગ પામીએ નહીં. તેમ મૂર્ખ પ્રાણી પણ ધર્મની બુદ્ધિએ પ્રાણીઓના વિનાશક એવા શસ્ત્ર માર્ગના સેવન કરતા થકા મોક્ષ પામે નહીં, એમ ભગવંત કહે છે. ॥ ૧૬ ॥

જે જીવ પ્રભાતે કરી જીવ ઘાતાદિક અનેક પાપ કૃત્યો કરી કર્મ ઉપાર્જન પછી સચિત્ત એટલે ત્રિસંધ્યાએ પાણીના સ્પર્શ કરી ઉપાર્જિત કર્મના નાશ કરીને સિદ્ધ પામે તો પાણીના યોગે કરી કોઈ એક જીવઘાતક એવા માછીમાર પ્રમુખ પણ સીદ્ધિ તે માટે જે ઉદક થકી સિદ્ધિ કહે છે તે મૃષાવાદ બોલે છે. ॥ ૧૭ ॥

હુતાશન જે અગ્નિ તે થકી જે મોક્ષ કહે છે. એટલે સંધ્યા પ્રભાત, અને મધ્યાન્હે એમ ત્રિસંધ્યાએ અગ્નિને ર...

આવે નહીં, જ્ઞાનાવર્ણાદિક અષ્ટ પ્રકારના કર્મ ખપાવીને વળી પ્રપંચ એટલે સંસારને ન પામે, એટલે મુક્તિ પામે. જેમ અક્ષ એટલે ધુરી તેના ક્ષય થકી ગાડલું સમ વિષમ માર્ગે ન ચાલે, તેમ સાધુ મોક્ષ પહોતા પછી સંસારમાંહે પાછા આવે નહીં. તિબેમિનો અર્થ પુર્વવત જાણવો. ॥ ૩૦ ॥

इति कुशील परिभाषा नामे सातमो अध्यायन समाप्त थयो.

हवे आठमुं वीर्याध्ययन कहे छे. सातमा अध्ययनमां कुशीलियानो आचार कह्यो, ते आचार संयमने विषे वीर्यांतराय कर्मना उदय थकी थाय छे, ते माटे आ अध्ययनमां सुशीलियानो वीर्य देखाडे छे, तेथी ए अध्ययननुं नाम वीर्याध्ययन छे.

તે બલ વિર્ય પરાક્રમ બે પ્રકારે શ્રી જીનેશ્વરે કહ્યું છે તે વીર્ય પ્રકર્ષે કરી કહિયે છૈયેં, તું એવા ચિતર્ડે કરી વીર નામા સુભટનું કેવું વીરપણું; અને કેવી રીતે એ વીર કેવાય છે; તથા કેવી રીતે એ પ્રકર્ષે કરી વીર્ય કહે છે. ? ॥ ૧ ॥

એકનો અષ્ટ પ્રકારે કર્મ ક્રિયા અનુષ્ઠાન રૂપ વીર્ય કહે છે. અથવા અકર્મ એટલે જીવનું સહેજ સ્વરૂપ તેને પણ એક વીર્ય કહે છે. એમ બે પ્રકારે વીર્ય કહે છે, અહો સુવ્રતો ! એજ બે સ્થાનકે કરી બાળ વીર્યના ભેદ જાણ્યા, એટલે એક સકર્મક અને બીજો અકર્મકના ભેદે કરી બે પ્રકારના વીર્ય જાણવો; એને વિષે વ્યવસ્થિત સર્વ મનુષ્યો દેખાય છે. ॥ ૨ ॥

વળી શ્રી તીર્થંકર દેવ પ્રમાદને કર્મ કહે છે, તે પ્રમાદ કહે છે.
(मद्य विषय कषाया निद्रा विकथा य पंचमे भणिया इत्यादिक)
તથા અપ્રમાદને અકર્મ કહે છે, જે પ્રમાદિયો કર્મ કરે તે બાળ

વીર્ય કહીયેં, અને જે અપ્રમાદિ થકો કર્મ કરે તે પંડિત વીર્ય કહિયે તે બાળ અને પંડિતવીર્ય આવી રીતે છે. અભવ્યને અનાદિ અપર્યવસિત અને ભવ્યને, અનાદિ સપર્યવસિત અથવા સાદિ સપર્યવસિત જાણવાં. ॥ ૩ ॥

કોઈક એક સત્ર એટલે ખડ્ગાદિ હથિયાર મનુષ્ય વિઘાદિક શીખે, અથવા શાસ્ત્ર એટલે જ્યોતિષાદિક શાસ્ત્ર તથા નિમિત્ત વૈદક ઔષધ પ્રમુખ શીખે. શા વાસ્તે શીખે' તો કે. જીવોને અતિપાત એટલે વિનાશ કરવાને અર્થે શીખે. તથા કોઈક એક હિંસક મંત્રાદિક ભણીને જે [illegible] વર્તમાન અશ્વમેધ, મનુષ્યમેધ, અજમેધ પ્રમુખ કરે. જે બેઇંદ્રિયાદિક ત્રસ જીવ તથા પૃથિવ્યાદિક સ્થાવર જીવ તેને વિવિધ પ્રકારે હણવા નિમિત્તે પૂર્વોક્ત મંત્રાદિ ભણે. ॥ ૪ ॥

કોઈક એક માયાવિ પુરુષ માયા કેળવીને [illegible] વિવિધ રૂપ કામભોગોનો [illegible] કરે. અને [illegible] પોતાના નિમિત્ત [illegible] આશક્ત છતાં [illegible] કરે, [illegible] તે પોતાના [illegible] ગુણના અર્થે વિવિધ [illegible] છતાં. જીવના હણનાર તથા [illegible] ના [illegible] તથા [illegible] થાય. ॥ ૫ ॥

મને કરી, વચને કરી, અને [illegible] કરી. [illegible] એ [illegible] કરી. અશક્ત છતાં તંદુલ મત્સ્યની પેરે કર્મ બાંધતા. તથા [illegible] આ લોકને વિષે [illegible] પરલોકને [illegible] કર્મને વિષે [illegible] કર્યો તે જીવ ઘાતના કરનાર પુરુષ નિશ્ચે થકી અસંવૃત્ત જાણવા. ॥ ૬ ॥

જીવ ઘાતના કરનાર પુરુષ તે [illegible] વૈર તે અનેક [illegible] વાની સાથે કરે, તથા તે વૈરે કરી પરલોકે પણ રાચે એટલે વૈર સાથે સંબંધ કરે, પાપના સમીપ નાખી એવા સાવદ્યાનુષ્ઠાનરૂપ આરંભના કરનાર તે અંતકાળે [illegible]

જ્ઞાનાદિક ભાવનાયેં કરી, ઉપસંહરે. એટલે મરણ કાળ મુ
સંલેષણાયે કરી પાપ કર્મને નિર્ઝરે. ॥ ૧૬ ॥

કાચબાની પેરે હાથ પગ અંગોપાંગાદિકને ગોપવી રા
તથા મનના અકુશલ વ્યાપાર તથા શ્રોત્રાદિક સર્વે ઇંદ્રીઓ
વિષય થકી નિવર્ત્તે. તથા મનનો પાપમય પરિણામ એ
માઠો અભિપ્રાય જ્યારે કાંઈ પ્રયોજન પડે, ત્યારે તેવોજ
પાપરૂપ ભાવાનો દોષ તેને પણ સંવરે. ॥ ૧૭ ॥

તથા કોઇ પુજા સત્કાર કરે, તે વારે માન ટાળવું, તે અ
શ્રી કહે છે. અલ્પમાન, અલ્પમાયા, અને ચકાર થકી અનુક
ક્રોધ તથા લોભ, પણ લેવો તેને જાણીને પંડિત વિવેકી જ
હોય તે અહીં પાઠાંતરે (अइमाणमिति) અત્યંત માન, અત્યં
માયા, તેમજ અત્યંત ક્રોધ, અને લોભ, એનો સર્વથા પ્રકારે ત્યા
કરે, એમ પણ કહ્યું છે. બીજું પાઠાંતર એ રીતે મેં ગુરૂની પા
સેથી સમ્યક્ પ્રકારે સાંભળ્યું છે કે! એ ક્રોધાદિકના જયથી વી
પુરૂષનું વીર્ય પરાક્રમ જાણવું, પણ જે સંગ્રામમાં શત્રુને હણે
પરમાર્થે વીર સુભટ ન કહેવાય. એ તીજું પાઠાંતર મોક્ષનો અર્થ
આત્મનિષ્ઠ એવો સાધુ તે ચારીત્રને રૂડીરીતે ગ્રહણ કરીને પણ
ક્રોધાદિકને જીતવાનો ઉદ્યમ કરે. એ પ્રકારે વીર પુરૂષનું વી
જાણવો તથા. સાતાગારવને વિષે નિભૃત એટલે અનુદ્યુક્ત અ
ર્થાત્ સાતાગારવે કરી રહિત. તથા ઉપશાંત એટલે કષાયન
જીતવા થકી ક્ષમાવાન્ તથા માયા રહિત છતો સંયમાનુષ્ઠા
આચરે. એ શુદ્ધ માર્ગનો ભાવ જાણવો. ॥ ૧૮ ॥

પ્રાણીઓના પ્રાણને હણે નહી. તથા દંત શોધનમાત્ર પણ
લીએ નહી, માયા સહિત મૃષાવાદ ન બોલે. કેમકે પ
નિમિત્ત જે મૃષા બોલાય [illegible] માયા વિના બોલાય
કિંતુ માયા સહિતજ [illegible] મૃષાની આ

[illegible] તેથી [illegible]

[illegible]

છે તે સર્વ શુદ્ધ નિર્મળ જાણવો. તે સર્વ ઉદ્યમ કર્મબંધના કારણને વિષે અફળ થાય. કિંતુ ગુરુવૈદ્ય ચિકિત્સાની પેરે તે કર્મ નિર્જરાનેજ કારણ થાય. ॥ ૨૩ ॥

તેનું તપ જે અનશનાદિક તે પણ અશુદ્ધ જાણવું તે કેવું અશુદ્ધ જાણવું; તો કે, જે મોટા ઇક્ષ્વાકાદિક કુલ તે થકી નીકળીને અતિવિખ્યાત થયા છતા, પણ જે મુનીશ્વર પુજા સત્કારને અર્થે. તપ, કરે તેનો તપ પણ નિઃફલ, માટે અશુદ્ધ જાણવો. અને જે તપ કરતાં અનેરા શુદ્ધશ્રાદ્ધાદિક જાણે નહીં જે તપમાં પોતાની શ્લાઘા પ્રશંસા ન ઇચ્છે. તે તપ આત્માને હિતે જાણવો. ॥ ૨૪ ॥

અલ્પાહારનો જમનાર, તથા અલ્પ પાણીનો પીવનાર, તથા સુવ્રત સાધુ અલ્પ બોલવાનું બોલનાર પણ વિકથા રૂપ ન વચન બોલનાર, ક્ષમાવંત ક્રોધાદિકના ઉપશમ થકી કષાયને અભાવે શીતલ પરિણામિ તથા ઇંદ્રિયના દમનાર, લોલુપતા રહિત. એ રીતે સાધુ જે છે. તે સર્વ કાળ સંયમને વિષે યત્ન કરે. ॥ ૨૫ ॥

શુભધ્યાન એટલે ધર્મધ્યાનાદિકના યોગ મન વચન કાયા સમ્યક્ પ્રકારે રૂંધીને કાયાના અશુભ યોગની પ્રવર્તનાનો ત્યાગ કરે. અથવા કઠિન દુસ્સહ પરીષહાદિક થકી પણ ચલન ભાવ ન કરે. તિતિક્ષા એટલે પરીષહ અને ઉપસર્ગનું જે સહન કરવું. તેને પરમ પ્રધાન કર્મ નિર્જરાનું કારણ જાણીને. જ્યાં સુધી મોક્ષ ન પામે ત્યાં સુધી દીક્ષા પાળે. વિર્યાધિકારના અર્થ પુર્ણ થયા. ॥ ૨૬ ॥

ઇતિ શ્રી વીર્યનામા આઠમું અધ્યયન સમાપ્ત.

हवे नवमुं अध्ययन प्रारंभिये छैयें आठमां अध्ययनमां बालनुं अने पंडितनुं वीर्य कह्युं, तेमां पण पंडितना वीर्यनुं जे धर्म ते धर्मने विषे साधु उद्यम करे. ते माटे आ नवमां अध्ययनमां ते धर्मनुं स्वरूप कहे छे

શ્રી સુધર્મ સ્વામિ પ્રત્યે શ્રી જંબુસ્વામી બે હાથ જોડીને પૂછે છે, કે આયુષ્ય મતિમંત એટલે કેવળી ભગવંત એવા શ્રી મહાવીર દેવ તેને, સમ્યક્ પ્રકારે કરીને કેવા પ્રકારનો ધર્મ કહેલો છે. એમ શ્રી જંબુસ્વામીયેં પૂછયા થકા, શ્રી સુધર્મ સ્વામિ બોલ્યા, શ્રી વીતરાગ પ્રણીત ધર્મ તે રજુ એટલે સરળ શુદ્ધ ભાખ્યો, યથાવસ્થિત. એવા ધર્મ શ્રી તીર્થંકરનું કહેલો તે હું કહું છું. તે તમે સાંભળો. પાઠાંતરે. એવા ધર્મ તે અહો ! જન. એટલે લોકો હું કહું છું. તે પ્રત્યે તમે સાંભળો. ॥ ૧ ॥

બ્રાહ્મણ, ક્ષત્રિય, તથા વૈશ્ય, અને ચાંડાલ. નિષાદ અ-થવા બોકસને, અવાંતરજાતિ તેમાં જે બ્રાહ્મણ અને શુદ્ર થકી ઉત્પન્ન થયો તે. નિષાદ એટલે ચાંડાળ અને બ્રાહ્મણ, તથા વૈશ્યની સ્ત્રીથી થયો તે અમ્બષ્ટ. [illegible] અને બ્રાહ્મણ થકી થયો તે બોકસ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. સુ-ગુણ્યાદ: [illegible] [illegible], [illegible], વ્યાપારમાં [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] તે આરંભના કરનાર, શુદ્ર કરસણી પ્રમુખ. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] આરંભના કરનાર કરનાર છે. તેમજ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] આરંભના કરનાર અનેક છે. ॥ ૨ ॥

પરિગ્રહ [illegible]. [illegible]. [illegible] [illegible]. [illegible]. [illegible] એને વિષે મમ ૨ તેમાં [illegible] [illegible] [illegible] પુરૂષ આરંભના કર-નાર. તેને [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] છે. અથવા પાઠાંતરે તેવા આરંભના કરનાર પુરૂષોને [illegible] [illegible] [illegible] પાપ-

ની વૃદ્ધિ થાય છે. જ્યાં જેરી તે પ્રાણીઓની હિંસા કરે ત્યાં તે રીતે સંસાર માંહે. દુઃખના વિભાગી થાય. તથા કામભોગ જે છે. તે આરંભ સંવૃત છે. આરંભે કરી પુષ્ટ છે. અનેક પાપના કારણે કરી ભર્યા છે. તે કારણ માટે તે દુઃખ થકી છૂટે નહીં. ॥ ૩ ॥

જે થકી પ્રાણીના પ્રાણને હણિયેં તેને મરણ કહિયે, તે મરણને અર્થે જે કૃત્ય કરવું એટલે મરણનું જે કાર્ય કરવું અર્થાત્ અગ્નિ સંસ્કાર જલાંજળી, પ્રદાન, પિતૃ, પિંડ, પ્રમુખ એરલાવાના કરીને પછી જ્ઞાતિ, ગોત્રી, સ્વજન, પુત્ર, કલત્રાદિક, એ સર્વ વિષયાભિલાષી છતા હોય તેમનું ઉપાર્જન કરેલું જે વિત્ત એટલે ધન, તે ધન જે પૂર્વોક્ત અગ્નિ સંસ્કાર પ્રમુખના કરનારા પુરૂષો તે લિયે, એટલે અંગીકાર કરે. અને તે ધનનો ઉપાર્જનાર અનેક કુકર્મ કરી દુર્ગતીયેં પોહોતો છતો તે કર્મે કરી સંસારમાં કિચ્ચતી એટલે પીડાય છેદાય. ॥ ૪ ॥

માતા પિતા સ્નુષા. એટલે છોકરાની સ્ત્રી તથા ભાઈ, ભાર્યા, પુત્ર, અંગ જાતિક એટલા સર્વ એ જીવને કર્મ વિપાક ભોગવતાં થકાં, તે વખતે ત્રાણ ભણી ન થાય, એટલે દુઃખ ટાળવાને અસમર્થ થાય. ॥ ૫ ॥

ધર્મ રહિત જીવને રાખવા કોઈ સમર્થ નથી, એ અર્થ આલોચી એટલે સમ્યક્ પ્રકારે વિમાસીને, પરમાર્થ જે મોક્ષ તેનો અનુગામી એટલે મોક્ષનો સાધક નિર્મમત્વ તથા નિરહંકારી એવો છતો, તે સાધુ જિનભાષિત જે સંયમ માર્ગ છે તેને આચરે. ॥ ૬ ॥

વિત્ત તે ધન, અને પુત્રાદિક તેને ત્યકત્વા એટલે છાંડીને, વળી જ્ઞાતિ, સ્વજન, સ્ત્રી, સ્વસુર વેવાહી પ્રમુખ તથા પરિગ્રહ, તેના ઉપર મમત્વ ભાવ તે સર્વને ત્યકત્વા એટલે છાંડીને,

પંડિત જ્ઞ પરિજ્ઞાયે જાણીને પ્રત્યાખ્યાન પરિજ્ઞાયેં પરિહરે. ॥૧૧॥

હાથ પગ વસ્ત્રાદિકને ધોવું, તથા રંગવું. વળી નખ કેશાદિકનું સમારવું, પખાલ લેવો, વમન કરવું. આંખનું આંજવું અન્ય કોઇ શરીર સંસ્કારાદિક જેણે કરી સંયમનો ઉપઘાત થાય તેવા સર્વ કારણોને જાણીને પંડિત પરિહરે. ॥ ૧૨ ॥

સુગંધીક દ્રવ્ય તે ગંધ, માલ્ય તે ફુલ, અને શરીર સ્નાન સરીર પ્રક્ષાલન દેશ થકી તથા સર્વ થકી કરવું તથા દાંત પ્રક્ષાલન તે દાતણ પ્રમુખનું કરવું. તથા સચેત અચેતાદિકનો પરિગ્રહ, સ્ત્રી કર્મ તે તિર્યંચ, મનુષ્ય, દેવી પ્રમુખ ને હસ્ત કર્મ, કુચેષ્ટાદિકનું કરવું, એ સર્વને પંડિત અશુભ જાણીને વર્જે. ॥ ૧૩ ॥

સાધુને નિમિતે કરેલો આહાર. સાધુને અર્થે મૂલ્ય આપીને લીધેલો આહાર, સાધુને અર્થે ઉધારે લીધેલો આહાર વળી સાધુને અર્થે ગ્રહસ્થે શામો આણ્યો. એવો આહાર, આધાકર્મિના કણ સહિત આહાર. કિંબહુના એ બધો અનેશણિય સદોષ આહાર જાણીને પંડિત પુરૂષ એને પરિહરે. ॥૧૪॥

ધૃત પાનાદિક ઔષધ જેણે કરી પ્રાણી બળવંત મત્ત થાય અથવા આશૂન એટલે સુન્ય જેણે કરી આત્મા શૂન્ય થકો રહે, તથા આંખનું અંજનાદિક, તથા રસલોલ્યતા. તથા જે કરવા થકી પરજીવને ઉપઘાત થાય તે કર્મ, તથા હાથપગ વસ્ત્રાદિકનું પખાળવું, તથા લોધ્રાદિક દ્રવ્યે કરી શરીરનું ઉગટણું કરવું. એ સર્વને કર્મ બંધનું કારણ જાણીને પંડિત પરિહરે. ॥૧૫॥

અસંયતિની સાથે પર્યાલોચન એટલે આલોચન કરવું, તથા અસંયમાચરણ કરવું, કરાવવું તથા અસંયતિના અનુષ્ઠાનની પ્રસંસા કરવી, તથા પ્રસ્ન જે લોક વ્યવહાર જ્યોતિશાદિક તેનો નિર્ણય કરવો. તથા સાગારિક જે સય્યાંતર, તેના ઘરનો પિંડ લેવો, એ સર્વને પાપના કારણ જાણી પંડિત પ-

ઘરમાં બેસવું, ગૃહસ્થને કુશલાદિકનું પૂછવું, તથા પૂર્વ ક્રીડાદિકનું સંભારવું, એ સર્વને જાણીને પંડિત પરિહરે. ॥ ૨૧ ॥

જે સર્વ વ્યાપિ તેને યશ કહિયે, અને જે એક દેશ વ્યાપિ તેને કિર્ત્તી કહિયે, તેજ શ્લાઘાની જાતિ જાણવી. તથા રાજાદિકની વંદના પૂજા સત્કાર, વસ્ત્રાદિકે કરી કરાવવાની જે વાંછા કરવી, તથા સર્વ લોકમાં જે વિષય ઇચ્છા કામરૂપ તેની વાંછના કરવી, એ સર્વને પંડિત કર્મ બંધના કારણ જાણીને પરિહરે. ॥ ૨૨ ॥

જે અન્ન પાણીયેં કરીને, આ લોકને વિષે, સાધુ પોતાનો નિરવાહ કરે, આજીવિકા કરે, તેવા અન્ન પાન, ને તથા વિધ દેખીને દ્રવ્ય, ક્ષેત્ર કાળ અને ભાવની અપેક્ષાયેં શુદ્ધ નિર્દોષ ગ્રહણ કરે. વળી એજ અન્ન પાણીનું બીજા અસંયતિને દેવું, તે સર્વને જ્ઞ પરિજ્ઞાયે અનર્થનું હેતુ જાણીને પંડિત પરિહરે. ॥ ૨૩ ॥

એ રીતે મહામુની બાહ્યાભ્યંતર પરિગ્રહ રહિત એવા શ્રી વર્દ્ધમાન સ્વામી તેને કહ્યા છે. તે શ્રી વર્દ્ધમાન કેવા છે, તોકે, અનંત જ્ઞાન દર્શનના ધરનાર છે તેણે એ શ્રુત ચારિત્ર રૂપ ધર્મ ઉપદેસ્યો છે, સિધ્ધાંત રહસ્ય પ્રકાસ્યો છે. ॥ ૨૪ ॥

વળી જે ગુરૂવાદિક મોહોટા પુરૂષ બોલતા હોય તેની વચમાં ભડકીને ન બોલે, તથા મર્મનું વચન જેના બોલવા થકી કોઇ જીવ દુહવાય, એવા વચન બોલે નહીં. (માતૃસ્થાન) એટલે માયાયેં કરી પ્રધાન વચન બોલવાનું પણ વર્જે, તો શું બોલે? તોકે, કાર્ય વિશેષ વિમાશીને બોલે જે ભાષા બોલવા થકી કાંઇ પણ દુષણ ન લાગે, તેવી ભાષા પ્રકાશે. ॥ ૨૫ ॥

એક સત્યા, બીજી અસત્યા, ત્રીજી સત્યા મૃષા, ચોથી અસત્યામૃષા, એ ચાર ભાષા માંહેલી ત્રીજી ભાષા જે કાંઇક સત્ય, અને કાંઇક અસત્ય છે, તે પણ ન બોલે. જે ભાષાના

બોલવા થકી પછી ઘણો પશ્ચાતાપ કરવો પડે, એટલે પરભવે એના ઉદયથી દુઃખ થાય, તે વારે પશ્ચાતાપ કરે, જે સાવદ્ય એવું હિંસાકારી વચન તે ન બોલે. એટલે આ અમુક ચોર છે, એને મારો, આ ધાતુનો પ્રયોગ કરો, અથવા આ ખેત્ર ખેડો, એવી ભાષા ન બોલે. એવી આજ્ઞા નિર્ગ્રંથ શ્રી મહાવીર દેવની છે. ॥ ૨૬ ॥

હોલાવાદને દેશ વિશેષે દુર વચન વિશેષ છે, તે માટે હોલ્યા એમ ન બોલે; તથા હે સખી એમ પણ ન બોલે; ગોત્રનો પ્રકાશ કરી બોલાવવો જે તું અમુક નીચ ગોત્રી છો, એવું વચન પણ ન બોલે; તું તું એવો અમનોજ્ઞ તિરસ્કારનું અ ગુણામણું વચન તે સર્વથા પ્રકારે ન બોલે; કેમકે સાધુને એવા વચન બોલવા યુક્ત નથી. ॥ ૨૭ ॥

સર્વ કાળ સાધુ અકુશીલ હોય બ્રહ્મચારી થકો રહે, તથા જિનસાસનથી વિરૂદ્ધ એવા અનાચારી પાસત્થાદિકનો વિષે સંસર્ગ ન કરે, તે પાસત્થાદિકનો સંસર્ગ કેવો છે, તોકે જેના થકી સુખરૂપ જે સંયમ તેના ઘાતના કરનાર, એવા એના થકી ઉપસર્ગ ઉપજ઼ે થાય છે. કેમકે તે પ્રાયેં સાતાગારવપણે વર્તનારા હોય છે, તે માટે તેની સાથે સુવિહિત પુરૂષ સંસર્ગ કરે, તો તે પણ સાતાગારવપણાને પામે. તેથી સુખરૂપ સંયમનો ઘાતક થાય છે, માટે પંડિત જે હોય તે પ્રતિબોધ પામીને એવા સ્વેચ્છાચારીઓનો સંસર્ગ તેને દુઃખનું કારણ જાણીને ત્યાગ કરે. ॥ ૨૮ ॥

જરા રોગાદિક કારણ વિના ગૃહસ્થના ઘરને વિષે ન બેસે, એટલે ગૃહસ્થને ઘેર ન બેસવું, એ સાધુનો ઉત્સર્ગ માર્ગ કહ્યો છે? અને અપવાદે તો જરા રોગાદિક કારણ વિના ન બેસે તથા કોઈ એક લબ્ધીમંત ધર્મોપદેશાદિક વચન દેવાને કારણે પણ

બેશે, તથા ગ્રામને વિષે બાળક ક્રીડા હાસ્ય કંદર્પ હસ્ત સ્પર્શ આલિંગનાદિક ચેષ્ટા, દડિ ઇત્યાદિક ક્રીડાને સાધુ ન કરે, વળી પડિલેહણાદિક ક્રિયાની મર્યાદાને ભગવંતની આજ્ઞાથકી વિરૂદ્ધ જાણીને, અતિક્રમે નહીં, હસે નહીં. ॥ ૨૯ ॥

ઉદાર, ઉદ્દભટ, પ્રધાન, એવા ગૃહસ્થના કામભોગાદિક સાંભળીને તેની વાંછા કરે નહીં; તથા સંયમને વિષે યત્ન કરતો શુદ્ધ ચારિત્ર પાળે. વિહાર કરવાને વિષે પ્રમાદ ન કરે, અપ્રમત્તપણે વિચરે, ત્યાં વીહાર કરવાને વિષે ઉપસર્ગ પરિસહ ઉપને થકે, તેને ફરસ્યો થકો અદીનપણે સમ્યક્ રીતે અહિયાસે. ॥ ૩૦ ॥

કોઇક લાકડી અને મુષ્ટ્યાદિકે કરી હણ્યો છતો ક્રોધ ન કરે, તથા દુર્વચને કરી આક્રોશ ઉપજાવ્યો થકો પણ ક્રોધ ન કરે; અને પ્રતે વચન પણ ન બોલે; કિંતુ સુમન થકો પૂર્વોક્ત પરિસહને સહન કરે. પરંતુ તેવા પરાસહની પીડાયેં પીડયો થકો કોલાહલ ન કરે. ॥ ૩૧ ॥

પ્રાપ્ત થએલા કામભોગને પ્રાર્થે નહીં, એટલે ભોગવે નહીં, એ સાધુનો વિવેક શ્રી તીર્થંકરે કહ્યો છે. તથા જે આચરવા યોગ્ય એવા જ્ઞાન, દર્શન, અને ચારિત્રાદિક તેને શીખે, પરંતુ કોની પાસેથી શીખે. તોકે, ગુરૂ જે આચાર્ય તેની પાસેથી સદા શીખે, એટલે ગુરૂ કુલ વાસ કહ્યો. ॥ ૩૨ ॥

સાંભળવા વાંછતો એવો જે સાધુ તે પોતાના ગુરૂની રૂડી વૈયાવચ્ચાદિક વિશ્રામણાદિકે કરી સેવા કરે. તે ગુરૂ કેવા હોય તોકે સ્વપર સિધ્ધાંત જાણવાને ભલા છે. પ્રજ્ઞા જેની એટલે રૂડા ગીતાર્થ. તથા રૂડા તપના કરનાર. એવા ગુરૂની સેવા કરે; તે કેવા પુરૂષ ગુરૂની સેવા કરે, તોકે કર્મને છેદવા સમર્થ તથા જે સત્ય બુધ્ધિના ગવેષણ હાર. તથા ધૈર્યવંત. એટલે જે-

વિચારીને ધર્મ કહ્યો, તે ધર્મ કેવો છે, તો કે રૂજુ, એટલે સરળતાપણું, તેનેજ સમાધિ કહીયે. તે સમાધિ શ્રી કેવળી ભગવંતે મને ઉપદેશી છે, તેમજ શ્રી સુધર્મ સ્વામિ જંબુપ્રત્યે કહે છે કે, હું તમને કહું છું. તે તમે સાંભળો, જે એવો સાધુ હોયતે સમાધિને પ્રાપ્ત થયો, એ રીતે જાણો, તે સાધુ કેવો હોય તે કહે છે. જેને તપ, સંયમ, પાળતા થકા ઇહ લોક, તથા પરલોકના, સુખની વાંછા કરવી, એવી પ્રતિજ્ઞા નથી, તેને અપ્રતિજ્ઞ કહીયે; એવો, તથા નિદાન રહિત, એટલે આશ્રવ રહિત, એવો છતો રૂડી રીતે સંયમ પાળે, તે સાધુ સમાધિ પ્રાપ્ત જાણવો. ॥ ૧ ॥

ઉંચા, નીચા, અને તિર્ચ્છા એમ દિશો દિશે, એટલે સર્વ લોક માંહે દિશિ, વિદિસિ, ને વિષે જે બે ઇંદ્રિયાદિક ત્રસ જીવો. તથા પૃથવિકાયાદિક, સ્થાવર જીવો છે, તે સમસ્ત જીવોને હાથેં કરી, પગે કરી, અથવા સમસ્ત કાયાયેં કરી, સંયત છતો એની હિંસા ન કરે, ઉપલક્ષણ થકી એને કોઇ પણ કદર્થના ન કરે, તથા અન્યનું અદત્તાદાન ગ્રહણ કરે નહીં, એ અર્થથી પરિગ્રહ મૈથુન મૃષાવાદાદિકને પણ ન સેવે. ॥ ૨ ॥

સમાધિવંત જે સાધુ છે, તે એમ જાણે કે શ્રી વીતરાગેં જે ધર્મ ભાખ્યો છે, તે રૂડો કહ્યો છે. એ સુનાખ્યાત ધર્મ એવો હોય, એમ સાધુ જાણે, એટલે ગીતાર્થ, પણ કહ્યું; તથા જે શ્રી વીતરાગે કહ્યું, તેને સંદેહ રહિત પણે, તદ્ભક્તિ કરી માનનો થકો રહે; એટલે જ્ઞાન, દર્શન, રૂપ સમાધિ કહી, તથા નિર્દોષ આહારનો લેનાર, એવો છતો, વિચરે એટલે સંયમ પાળે, તથા પ્રજ્ઞ એટલે સર્વ જીવને પોતાના આત્મતુલ્ય કરી લેખવે, તથા જીવવાને અર્થે આપ એટલે આશ્રવ ન કરે, અર્થાત અસંયમાશ્રવ ન કરે, તથા સુતપસ્વી એવો સાધુ ધન,

ધાન્યાદિક, પરિગ્રહનો સંચય ન કરે. ॥ ૩ ॥
સમસ્ત ઈંદ્રિયનો સંવર કરીને નિરાભિલાષી થાય, તે
કોને વિષે તોકે. પ્રજા એટલે સ્ત્રીને વિષે નિરાભિલાષી થાય,
અર્થાત સ્ત્રીને દેખી પાંચે ઈંદ્રિયોનો સંવર કરે, તથા સર્વે થકી
વિપ્રમુક્ત એટલે સ્વજનાદિક દ્રવ્ય સંગ, અને ક્રોધાદિક ભાવ
સંગ એ સર્વ સંગ થકી રહિત થયો, છતો એવો સાધુ સંયમ
આચરે, તથા પ્રત્યેક જુદા જુદા પૃથ્વીકાયાદિક જે સત્વ એ-
ટલે જીવ છે, તેમને દુઃખે કરી, (આર્ત્ત, પરિતપ્પમાન,) એ-
ટલે સંસારરૂપ કડાહમાં કર્મરૂપ ઇંધણે કરી પચતા એવા દેખીને
સમાધિવાન સાધુ સર્વ જીવની દયા પાળે. ॥ ૪ ॥

એ પૂર્વોક્ત પૃથિવ્યાદિક જીવનો અજ્ઞાની જીવ અનેક સં-
ઘટન પરિતાપ ઉપદ્રવાદિકે કરી, પાપ કર્મ કરતો થકો વળી
તે જીવ તેહિજ પૃથીવ્યાદિક જીવોને વિષે આવીને ઘણા દુઃખ
પામે જે પાપકર્મ પોતે જેવા પ્રકારે કર્યું હોય, તે પાપ કર્મ
તેવા પ્રકારે તે જીવ ભોગવે. હવે તે પાપ કહે છે અતિવાય
એટલે જીવની ઘાત, તે થકી જ્ઞાનાવર્ણાદિક પાપ કર્મને સમા-
ચરે. તથા બીજા સેવકાદિકને પણ જીવ ઘાતની પ્રેરણા કરતો
થકો પાપ કર્મ બાંધે, એટલે હિંસા કરતો કરાવતો તથા અનુ-
મોદતો થકો પાપ કર્મનું બંધ કરે; એમજ મૃષાવાદાદિકને પણ
સેવતો સેવરાવતો અનુમોદન કરતો થકો પાપ કર્મનું બં-
ધ કરે. ॥ ૫ ॥

દીન એટલે દયામણી એવી. આહાર લેવાની જેની વૃત્તિ
છે, તેને આદીન વૃત્તિ કહિયે; એવો છતો પણ પાપકર્મ બાંધે,
કેમકે આહારની લોલુપતા થકી આર્ત્ત રૌદ્ર ધ્યાને વર્ત્તે તે થકી
કર્મ બાંધે, એવું જાણીને શ્રી તીર્થંકર ગણધરે સંસાર તરવાનું
કારણ એકાંતે આહારાદિકને અર્થે પણ અરત્યાદિક ન કરે,

એવી સમાધિ કહી છે. તે કારણે બુદ્ધ એટલે તત્વનો જાણ એવો સાધુ સમાધિને વિષે રક્ત હોય, તે સાધુ વીવેકી એવો છતો શું કરે તે કહે છે-પ્રાણાતિપાત જે જીવની હિંસા તે થકી વિરમીને સંયમને વિષે જેનો આત્મા સત્યમાર્ગને વિષે વ્યવસ્થિત છે. એવો થાય. ॥ ૬ ॥

સર્વ જગત એટલે જીવ અર્થાત્ છ નિકાયના જીવ તે સર્વને સમતા ભાવે કરી, પોતાના આત્મા સમાન દેખે, પ્રીતિભાવતે રાગ, અપ્રિતિ ભાવ તે દ્વેષ, એ બન્ને કોઈ ઉપરે ન કરે, એટલે કોઈ ઉપર સારૂં માઠું ચિંતવે નહીં, તથા કોઇક ચારિત્ર આદરી પછી તેને પાળવા અસમર્થ એટલે દીન થાય, વળી વિષયાભિલાષી થકો ગૃહસ્થપણું આદરે, કુકરીકની પેરે સંસારમાંહે ખુચે, વળી કોઇ એક વસ્ત્ર, પાત્રાદિકે, કરી પૂંજા વાંછે, તથા લોકમાંહે પોતાની શ્લાઘા કરાવવા. માટે વ્યાકર્ણ જ્યોતિષાદિક કુશાસ્ત્ર પણ ભણે, એવો પુરૂષ સમાધિ થકી ભ્રષ્ટ જાણવો. ॥ ૭ ॥

આધાકર્મિ, ઉદ્દેશી, આહારને અત્યંત વાંછતો થકો તેવો આહાર લેવાને અર્થે અત્યંત ભ્રમણ કરે, એવો છતો સંસારરૂપ કાદવમાંહે ખૂતોજ રહે. સ્ત્રીને વિષે આશક્ત જુદા જુદા તે રમણીના હાવ ભાવ વિલાસને વિષે ગૃદ્ધ છતો, દ્રવ્ય વિના સ્ત્રીની પ્રાપ્તિ ન થાય, એમ વિચારી તે બાળ એટલે અજ્ઞાની પુરૂષ પરિગ્રહ જે ધન ધાન્યાદિક તેનો સંચય કરતો થકો, વળી ઘણા પાપ કર્મને ઉપાર્જે અર્થાત્ પાપનો સંચય કરે. ॥ ૮ ॥

જે કોઇ પરોપતાપ રૂપ કર્મે કરી વૈરનું અનુબંધ કરે, તેને વૈરાનું ગૃદ્ધ કહિયે. અથવા આરંભને વિષે આસક્ત છતો કર્મનો સચય કરે, એવો પુરૂષ અહીં થકી ચવીને તે પરમાર્થ થકી દુર્ગ એટલે વિષમ દુષ્કર એવું નરકાદિક સ્થાનકને પામે, તે

કારણ માટે વંદિત હોય તે, સમ્યક્ પ્રકારે આલોચીને શ્રુત ચા-
રિત્રરૂપ ધર્મ જે શ્રી વીતરાગે ભાખ્યો છે, તેને વિષે વિચરે.
એવા સાધુ થઈ રોગ થકી વિપ્રમુક્ત છતો વિચરે. ॥ ૯ ॥

સાધુ આ સંસાર માંહે આજીવિકાને અર્થે લાભ, એટલે
કલ્યાદિક ઉપાર્જન કરવાનો ઉપાય તે ન કરે, તથા ઇન્દ્ર પુત્ર
કલત્રાદિકનો સમાગમ ત્યાગ કરતો થકો સંયમને વિષે પ્રવર્તે.
શુદ્ધ ચારિત્ર પાળે. તથા કોઈ કાર્ય ઉપના થકા વિચારીને
બોલે, પણ બુંડું બોલે નહીં. એટલે શબ્દાદિક પાંચ પ્રકારના
વિષયને વિષે કદાપિ રાગીને આલોચીને બોલે. અર્થાત્ પ્રા-
ણીની હિંસાકારક એવી કથા ન કરે. અને જે વચન થકી
ઇષ્ટ હણાય નહીં તેવા વચન બોલે. ॥ ૧૦ ॥

આધા કર્મ પ્રમુખ આહારાદિકનો સર્વથા પ્રકારે સાધુ
અભિલાષ કરે નહીં. તથા જે આધા કર્મ આહારની વાંછના
કરે, એવા પાસથ્થાદિક તેને સંસ્તવ નહીં. એટલે તેની સાથે
પરિચય કરે નહીં. તથા શરીર તન કૃશ કરે. નિર્જરાને
આલોચીને એમ વિચારે જે શરીરને કૃશ કરવે તો નિર્જરા
થાય, એમ ચિંતવી શરીર કૃશ કરતાં [illegible]
પણે, તો શરીરનું મમત્વ ત્યાગ કરતા ન [illegible]
પાળે, સંયમશુદ્ધિ સાવધાન થાય. ॥ ૧૧ ॥

વળી સાધુ એક [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

મારે નહીં; તથા બીજા પણ અગ્રહસ્થપણાના કર્તવ્યને પરિહરે,
તથા પ્રજાલોકને વિષે વિષયમિશ્રિત ભાવનો ત્યાગ કરે, જે
પચન, પાચનાદિક ક્રિયા કરતા ગૃહસ્થ સમાન થાય, તે ન કરે,
અથવા પ્રજા એટલે સ્ત્રી તેની સાથે, મિશ્ર ભાવનો ત્યાગ કરે,
એટલે સ્ત્રી થકી દૂર રહે. ॥ ૧૫ ॥

જે કોઇ સાંખ્ય દર્શની લોક માંહે એમ કહે છે કે, આ-
ત્મા અક્રિય છે; આત્માને ક્રિયા નથી. પણ પ્રકૃતિ સર્વ ક્રિયા
કરે છે. એમ બંધ મોક્ષને અણમાનતા થકા બોલે છે, તેને અ-
ન્ય દર્શની કોઈ પૂછે કે, તમારા મતે જો આત્મા કર્તા નથી,
તો બંધ મોક્ષ કેમ ઘટે ? તે વારે તેને ફરી એમજ કહે કે અ-
મારા દર્શનમાંજ ધ્રુવ એટલે મોક્ષ છે, પરંતુ અન્ય કોઇ દર્શને
મોક્ષ નથી. એવા તે પચન, પાચન, સ્નાનાદિકના આરંભને
વિષે, આસક્ત છતા અત્યંત ગૃદ્ધ એવા થકા રહે છે. પરંતુ તે
કહેવા છે, તોકે આ લોકને વિષે મોક્ષનો હેતુ એવો જે શ્રુત
ચારિત્રરૂપ ધર્મ તેને નથી જાણતા એવા છે. ॥ ૧૬ ॥

આ લોકને વિષે જે મનુષ્ય છે. તે પ્રત્યેક મનુષ્ય પૃથક
પૃથક્ જુદા જુદા છંદ એટલે અભિપ્રાય વાળા છે. તે અભિપ્રાય
કોણ કોણ તે દેખાડે છે ક્રિયાવાદી એમ કહે છે કે, સર્વકાળ
ક્રિયાજ સફળ છે. અને અક્રિયાવાદી એમ કહે છે કે ક્રિયા કર્યા
વિનાજ સર્વ ઇચ્છિત પદાર્થની પ્રાપ્તિ થાય છે એમજ વળી
બીજા વિનય પ્રમુખ વાદીઓ પણ જાણી લેવા. એ સર્વ (પુઢો-
વ) એટલે પૃથક પૃથક્ વાદ એટલે વદે છે. પરંતુ તે ધર્મના
અજાણ બાપડા જાત એટલે ઉત્પન્ન થયેલા બાળક નીરદ્દે એ-
ટલે શરીર તેને ખંડ ખંડ કરીને પોતાને સુખ ઉપજાવે છે. ત-
થા પાઠાંતરે (જાયાઇબાલસ્સપગબ્ભાએ) એવો પણ પાઠ છે
એવી રીતે કરતા તે (અસંયતિ) એટલે સંયમ રહિત થકા

વ્યને વિષે નિરાપેક્ષી છતા શરીર ઉપર મમત્વ મૂકીને, પોતાની કાયા વોસિરાવે, તથા પરભવે દેવ અથવા રાજાદિક થવાનું નિયાણું ન કરે. જીવિતવ્ય, અને મરણને વાંછે નહીં, એટલે પૂજા સત્કારની પ્રાપ્તિયેં કરી જીવિતવ્ય ન વાંછે, અને ઉપસર્ગ પરિસહ ઉપને થકે મરણ પણ ન વાંછે, એવા સાધુ તે કર્મ બંધ થકી મૂકાણો, અથવા વલય એટલે સંસાર થકી મૂકાણો થકો. સંયમાનુષ્ટાનને પાળે. તિબેમિનો અર્થ પૂર્વવત્ જાણવો.॥૨૪॥

इति श्री समाधि नामक दशमु अध्ययन समाप्त.

हवे मोक्ष मार्गे नामे अगीआरमुं अध्ययन कहे छे. पुर्वला दशमां अध्ययनमां समाधि कही. ते समाधि तो ज्ञान, दर्शन, अने चारित्ररूप, जाणवी ते कारणे एनुं सेवन करिए, तो मोक्ष प्राप्ति थाय, माटे आ अध्ययनमां मोक्ष मार्ग कहे छे.

શ્રી જંબુસ્વામી શ્રી સુધર્મસ્વામી પ્રત્યે પૂછે છે કે, મોક્ષમાર્ગ સાધન કરવાનો એવો કયો. ધર્મ માર્ગ (મતિમંત) એટલે કેવળજ્ઞાનવંત શ્રી મહાવીર પરમેશ્વર તેણે કહ્યો છે. જે જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર, રૂપ સરળ માર્ગ પામિને પ્રાણી તરતાં થકાં, દુસ્તર, એવા સંસાર સમુદ્રને તરી પાર પામે. ॥ ૧ ॥

સર્વના હિતને અર્થે જે માર્ગ સર્વજ્ઞે ઉપદેશ્યો છે, તે માર્ગ શુદ્ધો નિર્દોષ (અનુત્તર એટલે નિરૂપમ સમસ્ત દુઃખ થકી મૂકાવનાર એવો માર્ગ અહો ! ભગવંત જેવો તમે જાણ્યો છો, તેવો હે ! મહામુનીશ્વર અમને કહો. ॥ ૨ ॥

યદ્યપિ મુજને તો તમારી પ્રતિતે માર્ગ સુગમ છે, પરંતુ અન્ય કોઇને માર્ગ હું કેવી રીતે કહું, એવા અભિપ્રાયેં પુછે છે:

(અથાનંતર અવરા) એટલે એ પુર્વે જે સ્થાવર જીવો કહ્યા, તે થકી અપર બીજા બેંદ્રિયાદિક પ્રાણ તે ત્રસ જીવો જાણવા, એ પ્રમાણે છકાયના જીવો શ્રી તિર્થંકર તથા ગણધરે કહ્યા છે, એટલીજ એ જીવની નિકાય છે, પરંતુ એ થકી ઉપરાંત બીજી કોઇ જીવની નિકાય નથી. ॥ ૮ ॥

એ પુર્વોક્ત છ જીવની નિકાય કહી. હવે જે કાંઇ કરવું, તે દેખાડે છે. (સમસ્ત અનુયુક્તિ) એટલે જીવિતવ્ય સાધવાના કારણ તેને કરી જીવને સમ્યક્ પ્રકારે ઓળખીને, બુદ્ધિવંત પુરૂષ જીવાદીક તત્વને (પ્રતિલેખી) એટલે આલોચીને, સર્વજીવો દુઃખ-થકી આક્રાંત થાય છે, એટલે એકાંતે દુઃખ કોઇને વલ્લભ નથી સર્વ સુખના અર્થી છે, તે કારણ માટે પૃથવ્યાદિક સર્વ જીવોને હણે નહીં, છએ કાયની દયા પાળે. ॥ ૯ ॥

એહિજ નિશ્ચય થકી જ્ઞાનીને જાણવાનો સાર છે, જે કોઇ જીવનો વિનાશ ન કરે, પરમાર્થ થકી તેનેજ જ્ઞાની કહિયે કે જે કોઇ પરજીવને પીડા ઉપજાવવા થકી નિવર્ત્તે (ઉક્તંચ) (किंना ए पढियाए इति वचनात) અહિંસા. જે દયા, તેજ નિશ્ચયે થકી એ આગમનું તત્વ જાણવું, કિં બહુના એટલુંજ જાણીને દયાને વિષે યત્ન કરવો, પરંતુ ઘણું જાણે શું ફળ છે. ॥ ૧૦ ॥

ઊંચો, નીચો, અને તિર્ચ્છો, એ તાવતા સર્વ લોકને વિષે જે કાંઇ ત્રસ, અને સ્થાવર જીવ છે, તે સર્વ જીવની નિવૃત્તિ કરે, એટલે પ્રાણાતિપાત થકી નિવર્ત્તે, એહિજ વિરતિ, શાંતી, અને નિર્વાણ, શ્રી તીર્થંકરે કહ્યું છે. ॥ ૧૧ ॥

પ્રભુ એટલે સમર્થ ઇંદ્રિયનો જીપનાર, મિથ્યાત્વ, અવિરતિ, પ્રમાદાદિક દોષને નિરાકરી એટલે અવગણીને કોઇ પણ જીવની સાથે વિરોધભાવ ન કરે, મને કરી, વચને કરી, વળી

લપટી છતા ભોગવીને આર્ત્ત ધ્યાન ધ્યાવે, એટલે સંઘનો ભોજનાદિક થશે, તે વારે આપણને પણ મલશે, એવો આર્ત્તધ્યાન ધ્યાવે, તે તાત્વિકે ધર્માધર્મને વિષે અખેદજ્ઞ એટલે અનિપુણ તથા એવા ધ્યાનના ધ્યાવનાર સદા અસંતોષી હોય, માટે અસમાધિવંત જાણવા. ॥ ૨૫ ॥

જેમ ઢંક પક્ષી વિશેષ, તથા કંક પક્ષી વિશેષ, કુલલા પક્ષી વિશેષ, મુગુ પક્ષી વિશેષ, કાક પક્ષી વિશેષ, એ સર્વ પક્ષી માંસના અર્થિ માંસની ઇહા એટલે વાંછના કરનાર છે, તે માછલાની પ્રાપ્તિની એષણાને ધ્યાવતાં થકાં રહે છે, એવા માંસા આહારી જીવો. તે સર્વ કાળ કલુષ એટલે મલીન એવું માછલાની ગવેષણાનું અધમ ધ્યાન ધ્યાવે છે. ॥ ૨૭ ॥

એ પ્રકારે કોઇ એક અન્યતિર્થિક અથવા પાસથ્થાદિક, કુશીલિયા શ્રમણ મિથ્યાદ્રષ્ટી અનાર્ય તે વિષયની એષણા એટલે, શબ્દ રૂપ રસ ગંધની પ્રાપ્તિને ધ્યાવે છે, તે પૂર્વોક્ત ઢંકાદિક પક્ષીની પેરે કલુષિત ચિત્તવાળા અધમ પુરૂષો જાણવા. ॥ ૨૮ ॥

શુદ્ધમાર્ગ જે સમ્યક્ દર્શનાદિક તેને કુમાર્ગની પરૂપણાયે વિરાધતા એવા આ સંસારમાંહે. કોઇ એક દુરાચારી પોતાના દર્શનના અનુરાગે પ્રવર્ત્તતા, ઉન્માર્ગ ગત એટલે અરિહંત ભાષીત તત્વ થકી વિપરીત માર્ગે, પ્રાપ્ત થયા છતા દુઃખ જે અષ્ટ પ્રકારના કર્મ અસાતોદય રૂપ તેણે કરી, તથા પ્રકારે તે ઘાત એટલે નરકાદિક ગતિમાંહે અનેક પ્રકારે કરી, જન્મ મરણછેદન ભેદનાદિક દુઃખની વેદના પામે. ॥ ૨૯ ॥

જેમ જાત્યંધ પુરૂષ શતછિદ્ર સહિત એવી નાવને વિષે બેસીને, સમુદ્ર તરી પાર પામવાની ઇચ્છા કરે, પણ તેવી નાવા થકી સમુદ્રનો શીરીતે પાર પામે ? તે પુરૂષ અંતરાલે

સાધુનો ધર્મ જે ક્ષમાદિક દશ પ્રકારનો છે, તેને સમ્યક્ જાણીને વૃદ્ધિ કરે, એટલે સમ્યક્ ઉપદેશીને વૃદ્ધિ પમાડે. પાઠાંતરે દશ પ્રકારના યતિ ધર્મ ઉપર શ્રદ્ધા રાખે પાપ ધર્મ જે જીવોને મર્દન કરતો થકો, ધર્મને ભાવે પ્રવર્ત્તે તેને પાપ ધર્મ કહીએ, તેને નિરા કરે એટલે તેનું ઉત્થાપન કરીને ઉપધાન જે તપ તેને વિષે બળવીર્ય ફોરવતો એવો સાધુ, ક્રોધ. અને માનને પ્રાર્થે નહીં. ચ શબ્દ થકી સાધુ વર્તમાન કાળે એવી રીતે સંયમ પાળે. ॥ ૩૫ ॥

એ ધર્મ શ્રી મહાવીર દેવે કહ્યો, કિંવા અન્ય જીનોએ પણ કહ્યો તે કહે છે. જે તીર્થંકર અતીત કાળે થયા. તથા જે તીર્થંકર અનાગત કાળે થશે ચ શબ્દ થકી જે તીર્થંકર વર્તમાન કાળે બિરાજમાન છે. તે સર્વે એજ ધર્મના કહેનાર જાણવા તેનો પ્રતિષ્ઠાન એટલે અવલંબનનો સ્થાનક તે શાંતિ, એટલે સમસ્ત જીવની દયા જાણવી, કોની પેરે તો કે, જેમ સમસ્ત જીવોને આધાર ભૂત પૃથવી રૂપ સ્થાનક છે, તેમ સર્વે તીર્થંકર દેવો ને જીવ દયા રૂપ શાંતિનું સ્થાનક તે આધાર ભૂત જાણવો. ॥ ૩૬ ॥

અથ હવે વ્રત પ્રતિપન્ન સંયમ સહિત સાધુને, સમ વિષમાદિક ઉંચા, નીચા, અનુકુળ, પ્રતિકૂલ, એવા પરીસહ ફરસે, તોપણ તેણે કરીને તે ધર્મ થકી ન ચુકે, એટલે ધર્મ થકી ભ્રષ્ટ ન થાય, કોની પેરે તો કે, જેમ વાયરે કરી મેરૂ પર્વત ડોલાયમાન ન થાય, તેમ પરિસહ ઉપને થકે, સાધુ જન મન થકી ડોલાયમાન ન થાય. ॥ ૩૭ ॥

તે સાધુ સંવરવાન, મહાપ્રજ્ઞાવંત, ધૈર્યવાન, કર્મ વિદારવાને સુરવીર. દીધા એષણીક આહાર ગ્રહણ કરવાને વિષે, વિચરે, તથા નિવૃત્ત ઉપશાંત કષાયવાળો એવો છતો, મરણ

માત્ર ધર્મનું જ્ઞાન જાણવાને અસમર્થ છે, માટે એ અકોવિદ છે, તો એના [illegible] સાંભળે એવા જે એમના શિષ્ય તે પણ અકોવિદ એટલે મૂર્ખ જાણવા, જે માટે તે એવું અસંબંધ વચન ભાખે [illegible], અજ્ઞાન એજ શ્રેય છે, તો એવું તેમનું બોલવું જે [illegible] માન્ય કરે છે.॥ [illegible] ॥ [illegible] બોલે છે. ॥ ૨ ॥

[illegible] કરે છે. જે સાચું તે [illegible] એવું [illegible] તેને સાચું એમ [illegible] બોલે તે [illegible] કારણું છે, [illegible]

[illegible] નથી, [illegible] છે, [illegible] દર્શન થકી [illegible]

એક હિંદુ પ્રસંગે કરી વ્યાકુળ હતો, તેનો ઉત્તર આપવાની આગ- [illegible] (અનાનુયાયી) [illegible] શાસ્ત્ર [illegible] શ્રોતાઓ [illegible]

[illegible]

છે કે, સમસ્ત લોક પ્રસિદ્ધ જગત્પ્રદીપ સમાન એવો [illegible] નથી, વળી તે સૂર્ય ઉગતો નથી, તથા અસ્ત પણ થાતો [illegible] એ જે દેદીપ્યમાન સૂર્ય મંડળ દેખાય છે, તે માત્ર ચિ[illegible] ભ્રમ જાણવો. મૃગ તૃષ્ણા સમાન એ સર્વ ભ્રમ છે. તથા [illegible]માની કળા વૃદ્ધિ પામતી નથી, તેમ હીન પણ થતી નથી. [illegible] શુક્લપક્ષાદિને વિષે જે વૃદ્ધિ પ્રમુખ ચંદ્રમાની દેખાય [illegible], તે સર્વ ભ્રમજ છે. આથવા નદીના પાણી તે નથી. (અથવા) [illegible] એટલે નદીપ્રવાહાદિક પણ નથી, તથા વાયરો પણ વાતો નથી. [illegible] એ લોક સંપૂર્ણ (વર્ત્તમાન) આ સર્વ શૂન્ય છે અર્થાત્ એ [illegible] જગત્માં કાંઇજ નથી, જે કાંઇ દેખાય છે. તે સર્વ સ્વપ્નેંદ્રજાલ સમાન જાણવું. ॥ ૭ ॥

જેમ જાતિ અંધ એટલે નેત્રહીન પુરુષ દીપે કરી સહિત છતાં પણ હીનનેત્ર પણાને લીધે, રૂપાદિક જે ઘટપટાદિક વિ[illegible] સમાન પદાર્થો છે. તેને દેખી શકે નહીં. તેમ તે [illegible] [illegible] એમાં [illegible] ક્રિયા વિદ્યમાન છતાં પણ તે [illegible] [illegible] (પ્રજ્ઞા) એટલે બુદ્ધિ [illegible] અર્થાત્ બુદ્ધિહીન [illegible] પણ તેમ [illegible] લોકો [illegible] વિદ્યમાન છતાં [illegible] મિથ્યાત્વાદિક દોષે કરી [illegible]

[illegible]

વને શરીર પીડાદીક સંતાપ ઉપજે છે, તે સર્વ જાણે, જે આ-
શ્રવ ઈંદ્રિય કષાય યોગ અને અવ્રત ઈત્યાદિક સર્વ જાણે, તથા
સંવર તે સમિતિ ગુપ્તિ અને પરીસહ ઇત્યાદિક સર્વ જાણે, તથા
પાપોદય થકી દુઃખ ઉત્પન્ન થાય તે જાણે, અને ઉપલક્ષણ થકી
પુણ્યના બેતાળીશ ભેદ પણ જાણે, વળી નિર્જરાના બાર
ભેદને પણ જાણે, તથા બંધના ચાર ભેદને પણ જાણે, તે પર-
માર્થ થકી ક્રિયાવાદ બોલવા યોગ્ય થાય. ॥ ૨૧ ॥

એવા જે સમ્યક્‌વાદી તેને ફળ દેખાડે છે. શબ્દ જે વીણા
વંસ પ્રમુખ શ્રોતેંદ્રિયને સુખના આપનાર તેને વિષે તથા રૂપ
તે અનેક કાષ્ટ, કર્મ, ચિત્ર કર્મ, તથા લિપ્યકર્માદિકને, વિષે અ-
સજ્જમાન એટલે તેના ઉપર રાગ દ્વેષને ટાળતો થકો તથા
ગંધને વિષે, રસને વિષે, (અદુસમાન) એટલે દ્વેષને અણકરતો
થકો જીવિતવ્ય અને મરણની વાંછા ન કરે, સમતા ભાવે
વર્તે. આદાન એટલે સંયમ તેને વિષે ગુપ્ત એટલે તેનો રક્ષ-
પાળ છતો વલય એટલે માયા તેના થકી વિમુક્ત છતો સંયમ પાળે
નિર્વેમિ. ॥ ૨૨ ॥

इति श्री सूत्र कृतांगने विषे समवसरण नामे बारमा
अध्ययन समाप्त थयो.

हवे यथातथ्य नामे तेरमां अध्ययन प्रारंभीये छैये बारमा
अध्ययनमां जुदा, जुदा, दर्शनीउना समवसरण कह्या, नंतर
तेरमां अध्ययनमां यथातथ्य एटले सत्य, स्वरुप, देखाडे छे.

યથાતથ્ય, સમ્યક્ જ્ઞાનનો સ્વરૂપ. હવે પ્રવેદિશું, એટલે
કહીશું. તથા જીવને નાના પ્રકારના જ્ઞાનાદિક જે ઉત્પન્ન થાય,

ાજ ભાવે વર્તે, પણ ગુરૂ વચન વિરોધી ન થાય તેને પે-
ત્ર એટલે મનોહર વિનયાદિક, ગુણવંત જાણવો તથા શુદ્ધમ
ાનનો દેખનાર તથા પરમાર્થે થકી પુરૂષાર્થનો સાધક, તથા
ીજ જાતિ સહિત સત્કુલોત્પન્ન જાણવો નિશ્ચય થકી તે રૂજુ
ાચારી એટલે સરળ માર્ગે પ્રવર્ત્તે, તેવા પુરૂષને, આચાર્યાદિકે
ખ્યો શીખવ્યો છતો, મુખનું રાગ ફેરવે નહીં, અર્થાત પ્રસન્ન
મન રાખે તે પુરૂષ શ્રી વીતરાગ સમાન કલહ રહિત થાય. ॥૭॥

જે કોઇ લઘુ પ્રકૃતિ પોતાને આત્માને (વસુમંત) એટલે સંયમવંત જાણીને સમ્યક્ પરમાર્થે અપરીક્ષ થકો આત્મોત્કર્ષ અભિમાન કરે, તથા હુંજ તપે કરી સહિતછું, મહારા સમાન બીજો કોઈ તપસ્વી નથી. એવી રીતે જાણીને અભિમાન ધારણ કરી અન્ય જનને બિંબભૂત, ગુણશુન્ય, આકાર માત્ર દેખે, એટલે જળ ચંદ્રમાની પેરે જાણે. ॥ ૮ ॥

તે પુરૂષ એકાંત કૂટ પાસે કરીને જેમ મૃગ કૂટ પાશે પડ્યો થકો દુઃખનું વિભાગી થાય છે. તેની પેરે તે અલ્પબુદ્ધિ પણ સંસારમાંહે પરિભ્રમણ કરે, તે પુરૂષ કદાપિ મૈનપદ એટલે સંયમપદ તેને વિષે સર્વથા પ્રકારે વિદ્યમાન નથી, એમ સમજવું તથા તે પુરૂષ ઉંચ ગોત્રને વિષે પણ ન પ્રવર્ત્તે, કિંતુ તે અત્યંત હીન ગોત્રનેજ પામે. તથા જે માન એટલે પુજાને અર્થે વસુકર્ષ એટલે વિવિધ પ્રકારે અભિમાન કરે તે પણ સંયમને વિષે નથી એમ જાણવું તથા જે સંયમને ગ્રહણ કરીને પછી મંદવિપાકના ઉદય થકી અન્ય કોઇ મદ સ્થાનકને વિષે માચે તે નિશ્ચે થકી પરમાર્થને અજાણતો અજ્ઞાની થકો સંસારમાં પરિભ્રમણ કરે. ॥ ૯ ॥

તથા જે બ્રાહ્મણ જાતિ અથવા ક્ષત્રિય જાતિ તે, ઇક્ષ્વાકુ વંશાદિક તેના ભેદ કહે છે. તથા જે ઉગ્રપુત્ર તથા લેચ્છઇ

એટલે રાજપુત્ર વિશેષ નવમલ્લિક નવલેચ્છીક એટલા કુળમાં ઉત્પન્ન થયેલા સંસારને અસાર જાણીને રાજ્યપ્રમુખ ત્યાગીને, જે પ્રવર્જિત થયા એટલે ચારિત્રવાન થયા. તે એવા છતા પણ પારકો દીધો એવો જે આહાર તેને ભોગવે, એટલે શુદ્ધાહાર ગ્રહણ કરે પરંતુ ગોત્રને વિષે ગર્વ ન કરે એટલે શુદ્ધાહારનું ગ્રહણ કરનાર એવો ચારિત્રીઓ પોતાના ઊંચગોત્રને વિષે ગર્વ કરે નહીં. ગોત્ર કેવો છે તો કે, માનબદ્ધ એટલે બ્રાહ્મણ તથા ક્ષત્રીય વંશના ઉપના સ્વભાવે પોતાના વંશના અભિમાની થાય છે. તેમ છતાં પણ ચારિત્ર આદર્યા પછી કોઇ પણ પ્રકારના ગોત્રનું આહાર ગ્રહણ કરે, પરંતુ શુદ્ધાહાર ગ્રહણ કરે, પણ પોતાના ગોત્રનો ગર્વ કરીને તેવાજ ગોત્રનો અશુદ્ધ આહાર લેવાની ઈચ્છા ચારિત્રિઓ કરે નહી એ અભિપ્રાય છે. ॥ १० ॥

તે અભીમાની પોતાના ગોત્ર સંબંધી મદના કરનારને જાતિ એટલે તે માતાનું, પક્ષ, અને કુળ એટલે પિતાનું પક્ષ, એ બંનેનું મદ ત્રણને અર્થે ન થાય, કારણ કે સંસારમાં ભ્રમણ કરતા પ્રાણીને માતાની જાતિ અને પિતાનું કૂળ, તે કાંઇ ત્રાણ ભલી ન થાય, હવે જે પદાર્થ જીવને ત્રણ થાય તે કહે છે, વિદ્યા એટલે જ્ઞાન અને ચરણ એટલે ચારિત્ર સુચીર્ણ એટલે એ બંને ને સારી રીતે આચર્યા થકી મુક્તિનું કારણ થાય છે. અર્થાત્ જ્ઞાન અને ક્રિયા એ બે વીના બીજો કોઇ જીવને શરણ નથી. માટે જે પુરૂષ ગૃહસ્થપણા થકી, (નિખ્ખ) મ્મ એટલે નિકળી, ચારિત્ર આદરીને ફરી આગારીનો કર્તવ્ય જે જાતિ મદાદિક તેને સેવે અથવા સાવધાર્દભાદિક સેવે, તે પુરૂષ સંસારનો પારંગામિ ન થાય, કેમકે જ્ઞાન, દર્શન, અને ચારિત્ર એજ મુક્તિના કારણ છે, પરંતુ જાતિકુળાદિકનો મદ તે કાંઈ મુક્તિનો કારણ

સમર્થ નથી, એવો સાધુ બાળ એટલે મુર્ખ બુદ્ધિવાળો જાણવો. ॥ ૧૪ ॥

પ્રજ્ઞાનો મદ તેમ વળી તપનો મદ એટલે હું બુદ્ધિવાન છું, હું તપસ્યાવાન છું, એવો જે મદ તેને, નમાડે એટલે એવો મદ ન કરે તથા ગોત્રનો મદ સાધુ ન કરે, એટલે મારો ઉંચ ગોત્ર છે, હું ઉત્તમ કુળમાં જન્મ પામ્યો છું; એવો અહંકાર સાધુ ન કરે આસમંતથી છતે (આજીવિકા અર્થે) એટલે ચોથો આજીવિક એટલે, અર્થ અર્થાત ધન તેનો મદ સાધુ ન કરે, એમ બીજે પણ કોઈ પ્રકારનો મદ ન કરે તે પંડિત ઉત્તમ પુદ્ગળને વિષે પોતે નિસ્પૃહ એવા આત્મવાળો તે સાધુ જાણવો. ॥ ૧૫ ॥

એ પૂર્વોક્ત જે પ્રજ્ઞાદિક મદના સ્થાનક કહ્યા તેને ધૈર્યવાન સાહસિક પુરૂષ સંસારના કારણ જાણીને, પોતાના આત્મા થકી જુદા કરે, એટલા મદના સ્થાનકને સુપ્રતિષ્ઠિત જેનો ધર્મ છે, એવા પુરૂષ ન સેવે, એટલે આદરે નહીં. તે સમસ્ત ગોત્રાદિક મદ રહિત એવો મહાઋષીશ્વર જે હોય એવાને કૃળ કહે છે. ઊંચ અને અગોત્ર એટલે જેને વિષે નામગોત્રાદિક કર્મ નથી, તેવી ગતિ પામે, એટલે તે સાધુ મોક્ષને વિષે જાય. ॥ ૧૬ ॥

તે સાધુ શરીર સંસ્કાર રહિત, તથા દૃષ્ટ એટલે દીઠો છે યથાવસ્થિત ધર્મ જેણે અથવા દૃઢ ધર્મા એટલે ધર્મને વિષે દૃઢ એવો છતો કોઇક, અવસરે, ભિક્ષાદિકને અર્થે ગ્રામ નગર, દ્રોણ મકાદિકને વિષે પ્રવેશ કરે, તે એષણા એટલે આહારની શુદ્ધિ જાણતો તથા અનેષણીય એટલે આહારના અશુદ્ધતાપણાને પણ જાણતો થકો. ઉદ્ગમાદિક દોષને સમ્યક્ પ્રકારે ટાળતો, થકો, ... વિષે તથા પાણીને વિષે અગૃદ્ધ થકો લોલ્યતા રહિત ...વો છતો સાધુ વિચરે. ॥ ૧૭ ॥

. કદાચિત સાધુને અંતપ્રાંત ભોજને તથા અરતાને કરી કર્મ
યોગે સંયમને વિષે અરતિ ઉપજે અને અસંયમને વિષે રતિ
ઉપજે તે વારે સંસારનું સ્વભાવ અસ્થિર જાણીને નરકાદિકના
દુખને સ્મરણ કરતો થકો, ઉત્પન્ન થયેલી રતી અરતિનું નિરા-
કરણ કરે, એમ રતિ અરતિને જીતીને સુધો સંયમ પાળે. તથા
ઘણા જન સહિત છતો તથા એકચારી એટલે એકલોછતો
પૂછયો અથવા ન પૂછયો થકો પણ, એકાંત નિરવદ્ય ભાષા
બોલે, કારણ કે અન્ય જનોનો દાક્ષિણ્યપણો તે જીવને ત્રાણ
ભણી ન થાય, તે માટે ધર્મ કથાને પ્રસ્તાવે સાધુ એકાંત નિ-
રવદ્ય ભાષા બોલે, અને બીજે પ્રસ્તાવે મૌન રહે, જીવને ગતિ
આગતિ તે એકલાનેજ કરવી પડે છે. ત્યારે જીવને એકલો પ-
રલોક ગમનાગમન કરતા એક ધર્મ વિના બીજો કોઇ સહાયકારી
નથી, એવી રીતે સાધુ પોતાના મનમાં જાણે. ॥ ૧૮ ॥

ચતુર્ગતિક સંસારનું કારણ મિથ્યાત્વાદિક છે, તથા મોક્ષ-
સ્વરૂપનું કારણ સમ્યક્ જ્ઞાનાદિક છે, એવું પરોપદેશવિના સ્વયં
પોતેજ જાણીને અથવા ગુર્વાદિકની પાસેથી શ્રવણ કરીને, સ-
મસ્ત પ્રજા એટલે ત્રસ તથા સ્થાવર જીવોને હિતકારક એવો
શ્રુતચારિત્રરૂપ જે ધર્મ તેને ભાષે એટલે કહે એવો સાધુ જાણવો,
એ ઉપાદેયપણુ કહ્યો હવે હેયપણુ એટલે જે પદાર્થ છાંડવા
યોગ્ય છે તે કહે છે જે મિથ્યાત્વ અવિરતિ પ્રમાદાદિક એવા
પદાર્થ જે જગતમાંહિ ગરહ્યા એટલે નિંદનીક છે, તથા નિયાણા
સહિત એવા જે, પ્રયોગ હોય તેને જે ધર્મને વિષે ધીર પુરૂષ
હોય તે ન સેવે, ન આચરે. ॥ ૧૯ ॥

કોઇ એક મિથ્યાદર્શનીનો અભિપ્રાય જાણ્યાવિના સાધુ,
તથા શ્રાવકનો ધર્મ સ્થાપન કરવાની ઇચ્છાએ, કદાચિત્ સાધુ
તે પરતિર્થિક આગળ તિરસ્કારના વચન બોલે, તે વારે તે

મિથ્યાદ્રષ્ટીની શ્રી વીતરાગના વચન ઉપર અસદ્દહણા કરતો થકો, ક્ષુદ્રપણું કરે, એવો છતો વિરૂપ કરે જેમ પાળક પ્રોહિતનો સ્કંદસુરિ ઉપર, ક્ષુદ્રભાવ થયો તેની પેરે જાણવું. આયુષ્યના કાળનું પ્રમાણ ઘણો હોય તેને ઘટાડે અર્થાત આયુષ્યનું વિનાશ કરે તે માટે સાધુ જણ આગલાનું અભિપ્રાય લઇને પછી, તેના આગળ અર્થ પ્રકાશે સ્વપરોપકારને અર્થે બોલે અન્યથા મૌનમેવ શ્રય. ॥ ૨૦ ॥

ધૈર્યવાન બુદ્ધિમાન સાધુ દેશનાને અવસરે શ્રોતાનો કર્મ એટલે અનુષ્ઠાન, તથા છંદ એટલે ચિત્તનો ભાવ, એને જુદા જુદા જાણીને એ તાવતા સમ્યક રીતે જાણીને યથા યોગ્ય ભાવ ધર્મ કહે, તથા શ્રોતા પુરૂષનું આય ભાવ એટલે, આત્મા ભાવ તે વિષય ઉપર ગૃદ્ધપણું એટલે મિથ્યા પરિણામ તેને સર્વથા પ્રકારે, વિશેષે કરી નિર્ધારે એટલે દુર કરે, અને ગુણને વિષે તેને સ્થાપે, વળી રૂપ જે સ્ત્રિયાદિકના અંગોપાંગના જેવાવાળા એવા અલ્પ બુદ્ધિવાન તુચ્છ પ્રાણી તે ધર્મ થકી લોપાએ ઇહલોકે ચ્છેદનાદિક પીડા પામે પરલોકે નરકાદિકનો દુઃખ પામે માટે એ ભયના કરનાર છે, એ ધર્મ થકી ભ્રષ્ટ કરે એમ કોઇ શ્રોતા કહે, શ્રોતા સ્ત્રીનો ગૃદ્ધ હોય, તે વારે અપવાદ ધરે, તે વારે પંડિત આગલાનો ભાવ ગ્રહણ કરીને, ત્રસ, તથા સ્થાવર જીવોને, હિતનો કરનાર એવો ધર્મોપદેશ કરે. ॥ ૨૧ ॥

સાધુ દેશના આપતો થકો પૂજન, તથા વસ્ત્રાદિકના, લાભની વાંચ્છા ન કરે, તથા શ્લાઘા એટલે આત્માની પ્રશંસા તેની પણ વાંછા ન કરે, તથા રાગ, અને દ્વેષ, કોઇની સાથે સર્વથા ન કરે, અથવા કોઇની નિંદા વિકથા પણ ન કરે, એમ સર્વથા પ્રકારે અનિષ્ટ અનર્થકારી એવી પૂજા સત્કારાદિક વસ્તુ તેને સમસ્તપણે વર્જે, તથા અનાકુલ એટલે ક્ષોભાદિક રહિત,

આશંશારહિત, તથા કષાયરહિત, એવો છતો સાધુ ધર્મની પ્રરૂપણા કરે. ॥ ૨૨ ॥

યથાતથ્ય સત્યમાર્ગ જે સુત્રગત છે. તેને આલોચતો સમ્યક્ પ્રકારે અનુષ્ઠાનને અભ્યાસતો થકો, સર્વ પ્રાણી માત્ર જે ત્રસ, અને સ્થાવર, જીવો છે. તેનો દંડ એટલે વિનાશનું ત્યાગ કરીને પ્રાણાંતે પણ ધર્મનું ઉલંઘન ન કરે. જીવિતવ્ય, અને મરણની વાંચ્છા રહિત સમતા ભાવ સહિત થકો, સુધો સંયમ પાળે, તે સાધુ (વલય) એટલે મિથ્યાત્વ મોહ ગહન થકી વિપ્રમુક્ત થાય, તિવેમિનો અર્થ પૂર્વવત જાણવો. ॥ ૨૩ ॥

ઇતિ શ્રી સુત્ર કૃતાંગના પ્રથમ શ્રુત સ્કંધને વિષે યથાતથ્ય નામે તેરમો અધ્યયન સંપૂર્ણ થયો. ॥

હવે ગ્રંથ પરિત્યાગ નામા ચૌદમો અધ્યયન કહે છે. તેરમાં અધ્યયનમાં યથા સત્ય પણો કહ્યો, તે યથા સત્ય પણો તો બાહ્યાભ્યંતરરૂપ દ્વિવિધ પરિગ્રહના ત્યાગ વિના ન થાય, માટે આ ચૌદમાં અધ્યયનમાં ગ્રંથ પરિત્યાગ પણો કહે છે

વળી ધનધાન્ય હિરણ્યાદિક બાહ્ય ગ્રંથ, અને ક્રોધાદિક અભ્યંતર ગ્રંથ, એ દ્વિવિધ ગ્રંથને ત્યાગીને, આ પ્રવચનને વિષે સમ્યક્ પ્રકારે સંયમ માર્ગ શુધ ક્રિયારૂપ શીલ શીખતો થકો, સંયમને વિષે ઉદ્યમ કરીને શુશોભન એવા બ્રહ્મચર્યવ્રતનું નવવાડ સહિત આસેવ કરે, તથા જાવ જીવ સુધી ઉપાધ્યકારી એટલે ગુરૂની આજ્ઞા પાળતો, શોભન પ્રકારે કરીને વિનયવ શીખે, જે ડાહ્યા પુરૂષ છે તે, એ કાર્યને વિષે પ્રમાદન

મિથ્યાદર્શની શ્રી વીતરાગના વચન ઉપર અસદ્દહણા કરતો થકો, ક્ષુદ્રપણું કરે, એવો છતો વિરૂપ કરે જેમ પાળક પ્રોહિતનો સ્કંદસુરિ ઉપર, ક્ષુદ્રભાવ થયો તેની પેરે જાણવું. આયુષ્યના કાળનું પ્રમાણ ઘણો હોય તેને ઘટાડે અર્થાત આયુષ્યનું વિનાશ કરે તે માટે સાધુ જણ આગલાનું અભિપ્રાય લઇને પછી, તેના આગળ અર્થ પ્રકાશે સ્વપરોપકારને અર્થે બોલે અન્યથા મૌનમેવ શ્રય. ॥ ૨૦ ॥

ધૈર્યવાન બુદ્ધિમાન સાધુ દેશનાને અવસરે શ્રોતાનો કર્મ એટલે અનુષ્ઠાન, તથા છંદ એટલે ચિત્તનો ભાવ, એને જુદા જુદા જાણીને એ તાવતા સમ્યક રીતે જાણીને યથા યોગ્ય ભાવ ધર્મ કહે, તથા શ્રોતા પુરૂષનું આય ભાવ એટલે, આત્મા ભાવ તે વિષય ઉપર શુદ્ધપણું એટલે મિથ્યા પરિણામ તેને સર્વથા પ્રકારે, વિશેષે કરી નિર્ધારે એટલે દુર કરે, અને ગુણને વિષે તેને સ્થાપે, વળી રૂપ જે સ્ત્રિયાદિકના અંગોપાંગના જોવા વાળા એવા અલ્પ બુદ્ધિવાન તુચ્છ પ્રાણી તે ધર્મ થકી લોપાએ ઇહલોકે સ્છેદનાદિક પીડા પામે પરલોકે નરકાદિકનો દુઃખ પામે માટે એ ભયના કરનાર છે, એ ધર્મ થકી ભ્રષ્ટ કરે એમ કોઇ શ્રોતા કહે, શ્રોતા સ્ત્રીનો ગૃદ્ધ હોય, તે વારે અપવાદ ધરે, તે વારે પંડિત આગલાનો ભાવ ગ્રહણ કરીને, ત્રસ, તથા સ્થાવર જીવોને, હિતનો કરનાર એવો ધર્મોપદેશ કરે. ॥ ૨૧ ॥

સાધુ દેશના આપતો થકો પૂજન, તથા વસ્ત્રાદિકના, લાભની વાંચ્છા ન કરે, તથા શ્લાઘા એટલે આત્માની પ્રશંસા તેની પણ વાંછા ન કરે, તથા રાગ, અને દ્વેષ, કોઇની સાથે સર્વથા ન કરે, અથવા કોઇની નિંદા વિકથા પણ ન કરે, એમ સર્વથા પ્રકારે અનિષ્ટ અનર્થકારી એવી પૂજા સત્કારાદિક વસ્તુ તેને સમસ્તપણે વર્જે, તથા અનાકુલ એટલે ક્ષોભાદિક રહિત,

આગ્રહરહિત, તથા કષાયરહિત, એવો છતો સાધુ ધર્મની પ્રરૂપણા કરે. ॥ ૨૨ ॥

યથાતથ્ય સત્યમાર્ગ જે સૂત્રગત છે. તેને આલોચતો સમ્યક્ પ્રકારે અનુષ્ઠાનને અભ્યાસતો થકો, સર્વ પ્રાણી માત્ર જે ત્રસ, અને સ્થાવર, જીવો છે. તેનો દંડ એટલે વિનાશનું ત્યાગ કરીને પ્રાણાંતે પણ ધર્મનું ઉલંઘન ન કરે. જીવિતવ્ય, અને મરણની વાંચ્છા રહિત સમતા ભાવ સહિત થકો, સુધી સંયમ પાળે, તે સાધુ (વલય) એટલે મિથ્યાત્વ મોહ ગહન થકી વિપ્રમુક્ત થાય, तिवेमिनो अर्थ पूर्ववत् जाणवो. ॥ २३ ॥

इति श्री सूत्र कृतांगना प्रथम् श्रुत स्कंधने विषे यथातथ्य नामे तेरमो अध्ययन संपूर्ण थयो. ॥

हवे ग्रंथ परित्याग नामा चौदमो अध्ययन कहे छे. तेरमा अध्ययनमां यथा सत्य पणो कह्यो, ते यथा सत्य पणो तो बाह्याभ्यंतररूप द्विविध परिग्रहना त्याग विना न थाय, माटे आ चौदमा अध्ययनमां ग्रंथ परित्याग पणो कहे छे

વળી ધનધાન્ય હિરણ્યાદિક બાહ્ય ગ્રંથ, અને ક્રોધાદિક અભ્યંતર ગ્રંથ, એ દ્વિવિધ ગ્રંથને ત્યાગીને, આ પ્રવચનને વિષે સમ્યક્ પ્રકારે સંયમ માર્ગે શુદ્ધ ક્રિયારૂપ શીલ શીખતો થકો, સંયમને વિષે ઉદ્યમ કરીને સુશોભન એવા બ્રહ્મચર્યવ્રતનું નવવાડ સહિત આશ્રય કરે, તથા જાવ જીવ સુધી ઉપાયકારી એટલે ગુરૂની આજ્ઞા પાળતો, શોભન પ્રકારે કરીને વિનયજ શીખે, જે ડાહ્યા પુરૂષ છે તે, એ કાર્યને વિષે પ્રમાદન કરે.॥૧॥

હવે ગુરૂ ઉપદેશ વિના પોતાને છંદે ગચ્છ થકી નીકળ
જે એકાકીપણે વિચરે તેને ઘણા દોષની પ્રાપ્તિ થાય, તે ઉ
દ્રષ્ટાંત કહે છે. યથા દ્રષ્ટાંતે જેમ પક્ષીના બાળકને જ્યાં સ
પાંખ આવી નથી, ત્યાં સુધી તે પાંખ વિનાનો એવો છ
પોતાના માળા થકી ઉડવાની વાંછા કરતો થકો પાંખ ફડફડ
પરંતુ આકરો ઉડીજવાને અસમર્થ થાય, અને તેને પાંખો
હીત માંસ પેસી સમાન એવો ન્હાનો તરૂણ દેખીને, માંસાહ
એવા ઢંકાદિક પક્ષીઓ તેને અપહરીને, તેનો વિનાશ કરે,
બાળક કેવો છે. તો કે. (અવ્યક્તગતાસિવા અસમર્થ) એ
ત્યાંથી નાશી જવાને અસમર્થ એવો છે. ॥ ૨ ॥

એ રીતે જેમ તે અવ્યક્ત એવો જે પક્ષીનો બાળક તે
બીજા ઢંકાદિક ક્ષુદ્ર પક્ષીઓ વિનાશ કરે, તેમ તે અગીત
નવદિક્ષીત શિષ્ય પણ ગચ્છરૂપ માળા થકી નીકળ્યો.
પછી તેને અનેક ક્ષુદ્ર પાખંડીરૂપ જે ઢંક પક્ષીઓ તે પોત
વસગામી જાણતા થકા, તેને વિપ્રતારીને સંયમરૂપ જીવિત
થકી ચુકાવે, પાંખ રહિત એવો જે પક્ષીનો બાળક તેની
તે અગીતાર્થ શિષ્યને તે પાપધર્મિ એવા અનેક પાખંડી
સંયમ થકી હરણ કરે. ॥ ૩ ॥

એ માટે ચારિત્રવાન સાધુએ સર્વકાળ ગુરૂ પાસે રહે
તે કહે છે. જાવજીવ સુધી ગુરૂની પાસે રહેવાની વાંન્છા ક
જે સુ સાધુ છે, તે એવીજ સન્માર્ગરૂપ સમાધિની વાંન્છા ક
એટલે પરમાર્થ થકી મનુષ્ય તેનેજ કહિએ, કે જે ગુરૂ કુલવા
વસતો થકો, પોતાના ભાપેલા, અંગીકાર [illegible] સન્માર્ગ
કરે. ગુરૂ કુલવાસે [illegible] ચાર
[illegible]દનો અંત ન કરે, [illegible]
[illegible]દ્ધ કરે. એવું જાણીને [illegible] સુ

અર્થ વિચાર રૂદયને વિષે ધારણ કરી રાખે. સન્માર્ગરૂપ કેવળી ભાષિત સમ્યક્ જ્ઞાનાદિ લક્ષણ ધર્મ તદ્રૂપ સમાધિને પોતાના રૂદયને વિષે સ્થાપન કરે. ॥ ૧૫ ॥

એ રીતે ગુરૂ કુળ વાસે વસતો એવો ચારિત્રિઓ તે પૂર્વોક્ત શ્રુતરૂપ ધર્મ માર્ગ સાંભળીને, મોક્ષ માર્ગ ગ્રહણ કરીને, ત્રિવિધ પ્રકારે ત્રાયી થાય એટલે મન, વચન, અને કાયાયેં, કરી છકાય વનો રક્ષપાળ થાય. એ સમિતિ ગુપ્તિને વિષે સ્થિત રહિને શાંતિ તથા નિરોધ એટલે સમસ્ત કર્મનો ક્ષય કરે, એમ કહે છે. તે કોણ કહે છે. તોકે, ત્રૈલોક દર્શી એટલે સર્વજ્ઞ પુરૂષો એમ કહે છે, વળી તે સાધુ કદાપિ ક્ષણ માત્ર પણ પ્રમાદનો સંગ કરે નહીં, તથા એ પ્રમાદ કરવો, એવો ઉપદેશ પણ કરે નહીં તે પંડિત સાધુ જાણવો. ॥ ૧૬ ॥

તે ગુરૂકુલવાસી સાધુ મુક્તિ ગમન યોગ્યનો આધાર જે મોક્ષ માર્ગ એટલે સાંમહિત અર્થ એવો સાંભળીને તેને સમ્યક્ પ્રકારે હૃદયને વિષે અવધારીને, (પ્રતિભાવન) એટલે બુદ્ધિવંત થાય, તથા વિશારદ એટલે સાંભળનારને તે મોક્ષમાર્ગનો અર્થ પ્રકાશે એવો મોક્ષાર્થી, તથા બાર પ્રકારનો તપ. તથા સંયમ તેને પ્રાપ્ત કરીને, શુદ્ધ નિર્દોષ એવા આહારે કરી અનુક્રમે મોક્ષને પામે. ॥ ૧૭ ॥

હવે ગુરૂ કુળવાસે વસતાં જે કરે, તે દેખાડે છે. તે સાધુ ગુરૂ પાસેથી સાંભળીને પછી તેને સમ્યક્ પ્રકારે જાણીને અન્ય જનોને ધર્મ પ્રકાશે, એવા (બુદ્ધ) એટલે તત્વના જાણ તે જન્માંતરે સંચિતકર્મ તેના અંતના કરનાર થાય. તે બન્ને પરિસ્થિત ધર્મના પ્રકાશક બન્નેને એટલે પોતાના તથા પરને કર્મ થકી મુકાવવે કરીને સંસારના પારંગામી થાય, જે સમ્યક્ રીતે પૂર્વાપર અવિરોધ દ્રવ્ય, ક્ષેત્ર, કાળ, ભાવ. જાણીને પ્રશ્

જાણીને પ્રત્યાખ્યાન પરિજ્ઞાયેં પરિહરે તથા પુંજા સત્કારાદિકને પામતો થકો, ઉન્માદ ન કરે તથા પોતાની યશ કીર્તિ દેખીને શ્લાઘા ન કરે, તથા અનાકુલ હોય, એટલે ધર્મ કરતો થકો વ્યાકુળ ન થાય, તથા કષાય રહિત એવો સાધુ જાણવો. ॥ ૨૧ ॥

સાધુ સુત્ર અર્થને વિષે નિઃશંકિ છતો. પણ શંકા રાખે, એટલે સગર્વ ન થાય. એ અર્થ જે રીતે હું જાણુંછું, તે રીતે બીજો કોઈ જાણતો નથી, એમ ન કહે, એકાંત વાદ ટાળે, તથા સ્યાદ્વાદવચન બોલે, સિદ્ધાંતનો સર્વ પ્રથક્ પ્રથક્ અર્થ વેચીને વ્યાખ્યા કરે તથા સંયમને વિષે સમ્યક્ પ્રકારે ઉઠ્યા એવા સાધુ ધર્મ કથાને અવસરે બે ભાષા બોલે, એકતો સત્યાભાષા, અને બીજી અસત્યામૃષા, એટલે એકતો સત્યભાષા, અને બીજી વ્યવહારારિક, એ રીતે બે ભાષા બોલે, તથા રાજાયેં, અને રંકે, પુછ્યો થકો પ્રજ્ઞાવંત મહાનુભાવ એવો સાધુ બંન્નેને સમભાવે ધર્મ કહે. ॥ ૨૨ ॥

હવે તેને બે ભાષાયેં કરી ધર્મ કહેતા થકા, કોઈએક પંડિત હોય તે સમી રીતે સમજે, અને કોઇએક, મુર્ખ હોય તે વિપરીતપણે સમજે, એટલે તેને અર્થની પુરેપુરી સમજણ ન પડે, તો તેમ તેમ સાધુ તે શ્રોતાને મધુર ભાષાયેં કરી સમ્યક્ સમજાવે, સત્યમાર્ગ દેખાડે પરંતુ તેની ભાષાને અવહિલે નહીં તથા તેને તિરસ્કાર ન કરે, તથા તેની ભાષાને નિંદે નહીં, થોડો સુત્રાર્થ થોડા કાળ સુધી કહે, પણ વ્યાકર્ણ તર્કે કરી ઘણો કાળ સુધી આલમાલ કહી વિસ્તારે નહીં. (યત (સોઅત્થોવત્તવ્વો) જોઅબુઅ અક્ખરેહિ થોવેહિં જાઉંણ થોવો બહુ અખરેહિ સોહોઇ નિસ્સારો) ॥ ૨૩ ॥ ઇતિવચનાત્. ॥ ૨૩ ॥

જે અત્યંત વિષમ અર્થ હોય તે સમ્યક્ પ્રકારે વિસ્તારીને બોલે, જેમ શ્રોતા પુરૂષ સુખે સમજે, તેમ પ્રતિ પુર્ણ ભાષાયે

(અચ્છલિયઅવિસ્સામેલિઓ ઈત્યાદિક) પૂર્ણભાષે
કરી બોલે, (અજ્ઝલિયઅવિસ્સામેલિઓ ઈત્યાદિક) પૂર્ણભાષે
તથા ગુરુને સમીપે સાંભળીને, સમ્યક્ પ્રકારે અર્થ દેખીને,
બલીરીને તે અર્થને વિચારીને. આજ્ઞા વિશુદ્ધ વચન પ્રયુંજે
એમ ઉત્સર્ગ અપવાદ માર્ગને દર્શાવનારી એવી શુદ્ધ વાણી
કહેતો થકો, સાધુ પાપનું વિવેક કરે, એટલે પાપનું પરિહાર
કરે. ॥ ૨૪ ॥
શ્રી તીર્થંકરાદિકે જેમ વચન કહ્યાં છે, તેમજ બલીરીને શીખે
તેમજ પાળે તેમજ મુખથી ભાખે, એટલે પ્રકાશે, તથા (વેલ)
એટલે મર્યાદા ઉલ્લંઘે નહીં, વળી સાવદ્ય વચન બોલે નહીં,
એવો તે (દિટ્ઠિમં) એટલે સમ્યક દર્શીવંત તે પોતાના સમ્યક્
દર્શન લુપાવે નહીં, તેવી રીતે પરૂપણા કરે તે પુરૂષ શ્રી તી-
ર્થંકરભાષિત સમાધિ માર્ગ બોલી જાણે. ॥ ૨૫ ॥
આગમાર્થ કહેતો થકો લુસે નહીં. એટલે અપવાદ બોલી
સૂત્રાર્થ દૂષવે નહીં તથા પ્રચ્છન્નભાષી ન થાય. એટલે સૂત્રાર્થ
ગોપવે, નહીં. સૂત્રના ભલા અર્થ પ્રકાશે, તથા ત્રાતા એટલે
છકાયનો રક્ષપાલ એવો સાધુ સૂત્ર અર્થ અન્યથા ન કરે. ગુરૂની
ભક્તિ આલોચીને બોલે. પણ ગુરુની આશાતના થાય તેમ ન
બોલે, જે રીતે શ્રુતને સમ્યક પ્રકારે કરીને ગુરૂસમીપે સાંભળ્યું
હોય, તે રીતેજ અર્થ બોલે. (અન્યથાકલ્પો એવો ભવતિ)॥૨૬॥
તે સાધુનું એ રીતે ઉપદેશાદિક અવસરે પ્રકાશતો સૂત્ર
શુદ્ધ કહેવાય, તથા ઉપધાનવંત એટલે જે સૂત્રના જે તપ સિ-
દ્ધાંતોમાં કહ્યો છે તેને ઉપધાન કહિયે, તેના કરનાર જે જે
ધર્મ સમ્યક્ જાણે. તે તે ધર્મ ત્યાં ત્યાં અંગીકાર કરે, જેમ
જેમ શ્રી વીતરાગની આજ્ઞાએ, તેમ તેમ ધર્મ ભાષે, પણ શ્રી
વીતરાગની આજ્ઞા વિરૂદ્ધ ન બોલે, એવો જે થાય તે આદેય
વચન એટલે સમસ્ત લોકને ગ્રાહ્ય માનનીક વચન બોલે. તથા

કુશલ નિપુણ તથા વ્યક્ત સ્પષ્ટ તે અવિમાસ્યો ન કરે, તે સાધુ શ્રી વીતરાગ પ્રણીત સુધા સમાધિ ધર્મ માર્ગ ભાખવાને યોગ્ય થાય, ઇતિબ્રવીમિનો અર્થ પૂર્વવત્ જાણવો. ॥ ૨૭ ॥

એ રીતે ગ્રંથનામા ચૌદમો અધ્યયન સમાપ્ત થયો.

હવે પંદરમું આદાન નામે અધ્યયન પ્રારંભિયે છૈયે. આદાન પદનું ગ્રહણ કરવું, ઉપાય કરી ક્રિયારૂપ ચારિત્રાનુષ્ઠાનને ગ્રહણ કરવું, તેનું દ્રવ્યે કરી તથા ભાવે કરી શુદ્ધ લક્ષણ કહે છે.

જે દ્રવ્યાદિક પદાર્થ અતીતકાળે થયા તથા જે વર્તમાનકાળે વર્તે છે, તથા આગામિક કાળે જે થશે, તેના યથાવસ્થિત સ્વરૂપનો પરૂપક તેથી પરમાત્મા અધિકારીપણા માટે નાયક કહિયે, તે સર્વ દ્રવ્યાદિક વસ્તુ [illegible] જાણે, તે જાણ્યો [illegible] [illegible] તે દર્શનાવરણીય કર્મનો અંતકરનાર જાણવો, અર્થાત્ તે જ્ઞાનાવરણાદિક ઘાતીકર્મ ચતુષ્કને અંત કરે. ॥ ૧ ॥

સંદેહ એટલે વિચિકિત્સા તેનો અંતકારક જે ઘાતીકર્મનો [illegible] તે સર્વ નિરૂપમ જાણે, એટલે તેના જેવો જ્ઞાની બીજો કોઇ નહીં, જેમ જે નિરૂપમ જ્ઞાન કરી પદાર્થનો [illegible] તે નિશ્ચે બૌદ્ધાદિક દર્શનીને વિષે ન હોય, એટલે ન [illegible] દર્શનીને વિષે તત્ત્વ ન જાણે. ॥ ૨ ॥

જે જે [illegible] શ્રી વીતરાગે ત્યાં ત્યાં [illegible] છે, એટલે [illegible] [illegible] [illegible] ત્યાં ત્યાં [illegible]

અધિકરી જાણવા, જે સદા એટલે સર્વકાળ એવા સત્ય વચને કરી સંયમ હોય તે શું કરે, તે કહે છે. ભૂત એટલે પ્રાણી માત્રને વિષે મૈત્રીભાવ કરશે, સર્વ જીવ આત્મા માત્રને સમાન કરી લેખવે, એટલે જેવો પોતાનો આત્મા તેવો પરનો આત્મા જાણે. ॥ ૩ ॥

ત્રસ અને સ્થાવર, જે ભૂત એટલે પ્રાણી સાથે વિરોધ ન કરે, એટલે પ્રાણી માત્રને હણે નહીં. એવો ધર્મ (બુસીમએ) એટલે સંયમવંતનો જાણવો, સાધુ સર્વ લોકમાંહે ત્રસ અને સ્થાવર જીવોને રૂડીપેરે જાણીને શુદ્ધ ધર્મનેવિષે ભાવના ભાવે. ॥ ૪ ॥

જે ભાવના ભાવે તેને જે હોય તે દેખાડે છે. ભાવ નાના યોગે કરી જેનો વિશુદ્ધ નિર્મળ આત્મા છે, તે પુરૂષ સંસારરૂપ સમુદ્રને વિષે નૌકા સમાન કહ્યા છે, તે ઉપર દ્રષ્ટાંત કહે છે. જેમ નાવા સમુદ્રને તીરે પોહોચાડે, તેમ તે પુરૂષના ઉપદેશ થકી જીવ ચારિત્ર રૂપ પ્રવહણે કરીને સંસારના સર્વ દુઃખ થકી મુકાએ, અને મોક્ષરૂપ કાંઠે પોહોચે. ॥ ૫ ॥

પંડિત સર્વ દુઃખ થકી મુકાએ તે પંડિત કેવો હોય. તો કે સર્વલોકને વિષે જે પાપ એટલે સાવદ્યાનુષ્ઠાન તેનો જાણ હોય, એવાને પુર્વના સંચિત સર્વ પાપ કર્મ તુટે, વળી નવા કર્મ ન કરે, એટલે ન બાંધે. એટલે તે જીવ અકર્મી થાય સર્વ કર્મોના ક્ષય મુક્ત થાય. ॥ ૬ ॥

કારણકે જે સમસ્ત ક્રિયા રહિત હોય, એવા અણુ કરતાને નવા કર્મનો બંધ નથી, તે વારે આઠ પ્રકારના જે કર્મ તેના વિપાકહે નિર્જરવિવો, તે સમ્યક્ જાણે, તે કર્મ રૂપ શત્રુનો વિદારણ કરવા થકી શ્રી મહાવીરદેવ કર્મના બંધને તથા કર્મની નિર્જરાને જાણીને તે પ્રમાણે કરે, જે કરે થકે ફરી સંસારમાં ન

ઉપજે, અને ઉપજવાને અભાવે ફરી મરણ પણ ન પામે. ॥૭॥

એ મહાસુભટ તુલ્ય શ્રી મહાવીર સંસારચક્રમાં મરણ પામે નહી, જેને પૂર્વના કરેલા કર્મ રહ્યા નથી, તો તે નવા કર્મ બાંધવાની વાંચ્છા ન કરે, એ કારણ જાણવો, જે કારણ માટે આ સંસારમાંહે સ્ત્રીનો સંગ પ્રધાન છે, પરંતુ તેને સ્ત્રી પરભાવી ન શકે, દ્રષ્ટાંત કહે છે. જેમ વાયુ અગ્નીની જ્વાળા પ્રવેશ કરીને તેને અતિક્રમી જાય, પરંતુ વાયુ પોતે પ્રજ્વલે નહીં, તેમ લોકને વિષે સ્ત્રી પ્રિય છે, તે સ્ત્રી અગ્નિ જ્વાળા સમાન છે, પરંતુ વાયુ સરખા સાધુને છીપી ન શકે, તે માટે મહાવીર સુભટને કર્મનો બંધ નથી. ॥ ૮ ॥

જે પુરૂષો સ્ત્રીને નથી સેવતા, તે પુરૂષોને આદિ એટલે પ્રથમ મોક્ષગામી જાણવા, તે પુરૂષો સ્ત્રીના બંધન થકી મુકાણા થકા, જીવિત શબ્દે બીજો એ સંયમપણું કાંઇ પણ વાંછે નહીં કારણકે પરિગ્રહાદિકનું મુલ કારણ સતવ ભાર્યા છે. ॥ ૯ ॥

તે પુરૂષ અસંયમને નિષેધિને સર્વ કર્મનો અંત કરે, તે રૂડા અનુષ્ઠાને કરી મોક્ષને સન્મુખ થકા જે શ્રી વીતરાગ પ્રણીત માર્ગ છે, તે માર્ગને લોકોના હિતને અર્થે પ્રકાશે. અને પોતે પણ તેહિજ સમાચરે. ॥ ૧૦ ॥

જેનો (અનુશાસન) એટલે ઉપદેશ, કાન તે સર્વ પ્રાણિને વિષે પૃથક્ પૃથક્ જુદો જુદો પરણમે, કોની પેરે તોકે, પૃથ્વીને વિષે જેમ ઉદક જુદો જુદો પરણમે, તેની પેરે. તેનો ઉપદેશ પરણમે છે, તથા પુજાને વિષે દ્રવ્યદેવ એનો ભાવાર્થ કહે છે, જે દેવતાદિક સમવસરણાદિક પુજા કરે છે, ત્યાં ત્યાં તેને દ્રવ્ય થકી ભાસ છે. પરંતુ તે ભાવ થકી ભોગ નથી, તે કારણ માટે સંપ-ઘર્ષન તેહિજ જાણવા, એ વચન શ્રી તીર્થંકર દેવ સ્વામી કહ્યા છે. વળી આશ્રવ રહિત જીવવાર્તન તથા ઇંદ્રિયનો દમન

થકા, એવા મનુષ્ય ધર્મ જે સમ્યક્ જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્રરૂપ, તેને આરાધીને મુક્તિ ગામી થાય. ॥ ૧૫ ॥

એવા સંયમના પાળનાર પુરૂષો (નિટ્ઠિતાર્થ) એટલે સિદ્ધિને પામે અથવા પ્રચુર કર્મને સદ્ભાવે દેવપણાને વિષે સૌધર્માદિક વિમાને ઉપજે, એ વચન (ઉત્તરા) એટલે લોકોત્તર પ્રવચનને મેં સાંભળ્યું છે, એ રીતે શ્રી સુધર્માસ્વામી શ્રીજંબુસ્વામી પ્રત્યે કહે છે. મેં શ્રી તીર્થંકરાદિક સમીપે સાંભળ્યું છે. મોક્ષની પ્રાપ્તિ તે મનુષ્યની ગતિ ટાળીને અન્યત્ર નથી, તે કારણ માટે મનુષ્યપણું સંયમ પાળવાને વિષે પ્રમાદ ન કરવો. ॥ ૧૬ ॥

મનુષ્ય સર્વ દુઃખનો અંત કરે. પણ મનુષ્યની જાતિ વિના અન્ય જાતીને મુક્તિ નથી, એમ કેટલાએક કહે છે. તથા ગ-ણધરાદિકે એમ કહ્યું છે કે, એ મનુષ્ય સંબંધી દેહ પામવો એક એક અદ્ભુત કર્મ છૂટવાને અત્યંત દુર્લભ છે. વળી વળી મ-નુષ્ય જન્મ પામવો દુર્લભ છે. શ્રુતના પાસા કે રત્નાદિક દ્રષ્ટાંતે દુર્લભ છે. ॥ ૧૭ ॥

એ મનુષ્ય દેહ થકી (વિદ્ધંસ) એટલે ભ્રષ્ટ થયેલાને ફ-રીને એ મનુષ્ય જન્મ દુર્લભ જાણવો. અન્યગતીને વિષે બોધિ બીજરૂપ સમ્યક્ત્વ લાભ પામવો દુર્લભ છે (તથાચ્ચાં) એટલે લેશ્યા વિનાના પરિણામ અથવા (અચ્ચાં) એટલે મનુષ્યનું શ-રીર તે દુષ્પ્રાપ્ય છે. વળી ધર્મનો અર્થ જે વિપાકે એટલે ઉદય પ્રકાશે, એવો શાસ્ત્ર ભારી મનુષ્યપણું પણ દુર્લભ છે. ॥ ૧૮ ॥

જે શ્રી વીતરાગાદિક મહા પુરૂષો શુદ્ધ નિર્મળ ધર્મ કહે અને પોતે પણ તેજ રીતે સમાચારે, (પડિપુન્નં અનેલિસં) એટલે સમ્યક્ આચરિયોડ્યો એવો જ્ઞાન, દર્શન, અને ચારિત્રરૂપ, આકાશસ્થાનક છે, પરંતુ બીજે સ્થાનક નથી, તેને જન્મ કથા ક્યાંથી હોય ? એટલે કર્મને હણે જન્મ મરણનો અભાવ હોવાથીજ

કદાચિત્ મેધાવી એટલે સમ્યક્ જ્ઞાનવંત કયા થકી આવીને ઉપજેખરા, પરંતુ તે હેવા હોય તોકે, તેમજ કર્મખપાવીને મથા જે કર્મ ખપાવીને ગયા, જેને નિદાન પ્રતિજ્ઞા નહી તે અપ્રતિજ્ઞ નિરાશંસ એવા હોય તેને સંસારમાંહે ઉત્પત્તિ અને મરણ નથી, જે કારણે તથાગત શ્રી તીર્થંકરાદિક નિદાન રહિત નિરાશંસ તથા લોકને અનુત્તર સર્વોતમ પ્રધાન જ્ઞાન થકી ચક્ષુભૂત જાણવા. ॥ ૨૦ ॥

(અનુતર) એટલે પ્રધાન સંયમ રૂપ સ્થાનક તે કાશ્યપ શ્રી મહાવીર દેવે કહો, જે સંયમ સ્થાનક પાળીને એક મહાપુરૂષ ઉપશાંતકષાયવંત એવા છતા, પંડીત વિવેકના જાણ સંસારનો અંત પામે. ॥ ૨૧ ॥

(પંડિત) એટલે સદસદ્ વિવેકના જાણ તે, સંયમનો વીર્ય બળ પામીને નિઃશેષ સમસ્ત કર્મનો નિર્ઘાતન કરવાને અર્થે પ્રવર્તક એ પંડિત વીર્ય ઘણા ભવ પામવો દુર્લભ તેને પામીને પૂર્વકૃત કર્મને (ધુણે)એટલે ખપાવે કોઈ નવા કર્મને ન કરે. ॥૨૨॥

શ્રી મહાવીર ઉત્તમ સાધુ તે ન કરે શું ન કરે તોકે, આનુપૂર્વી મિથ્યાત્વ અવિરતિ, પ્રમાદ, અનુક્રમે કીધું, જે પાપરૂપ રજ તે ન કરે પાપરૂપ રજ કરી (સંમુહીભૂત) એટલે એકઠા કીધા જે અષ્ટપ્રકારના કર્મ તે કર્મને (હિત્વા) એટલે હણીને સાવ સંયમ પાળીને મોક્ષને સન્મુખ થાય. ॥ ૨૩ ॥

જે સંયમરૂપ સ્થાનક તે સર્વ સાધુ ચારિત્રિયાનો મનો વાંછિત સ્થાનક જાણવો. વળી તે સંયમાનુષ્ઠાન કહેવો તે કે શલ્યકર્તન એટલે શલ્યનો છેદનાર એવા સંયમને સમ્યક્ પ્રકારે આરાધીને ઘણા પ્રાણી સર્વથા કર્મને અભાવે સંસાર સમુદ્ર થકી તર્યા, અથવા સર્વથા કર્મના ક્ષયના અભાવે દેવત્વપણે વૈમાનિકમાં જઈ ઉપના એકાવતારી પ્રમુખ થયા. ॥ ૨૪ ॥

આત્માને પ્રેરક હેતુ એટલે આત્મગુણના કારણ રૂપ તે તે આ-ત્મધ્યાન થકી આલિંગિત પૂર્વક, એટલે આગમ વડીજ આત્મહિત પાંચમો ધર્મ વિરતિ કરે પ્રાણાતિપાત ન કરે એવો જ્ઞાન દર્શન એટલે દ્રષ્ટિનો દમનાર ઇન્દ્રિય એટલે મુક્તિગમન યોગ્ય નિષ્પ્રતિકર્મ શરીરવાળો એટલે શરીરની શુશ્રૂષાથી રહિત એવા પુરુષ સહિત વિચરે ભગવંત કહેવા. ॥ ૩ ॥

હવે ભિક્ષુ શબ્દના વિશેષણ કહે છે જે ભિક્ષુ ભિક્ષુને વિષે પણ જે પૂર્વે આદિનું સમભાવના ગુણ કહ્યા તે સર્વે જાણવા, અને વળી અનેક વિશેષણ કહે છે. અભિમાન રહિત વિનીત એટલે વિનયવંત સંયમને વિષે આત્માને નમાડનાર એ ત્રણ શબ્દના અર્થ પૂર્વવત્ જાણવા સમસ્ત પ્રકારે સહન કરે શું સહન કરે ? તે કહે છે વિરૂપરૂપ એટલે અનુકૂળ પ્રતિકૂળ એવા નાના પ્રકારના ઉપસર્ગને પરીષહને સહન કરે. તથા અધ્યાત્મયોગ કરી નિર્મળ ચિત્તને પરિણામે શુદ્ધ ચારિત્રને વિષે ઉપસ્થિત એટલે સારી રીતે સ્થિર થયો સાવધાન થયો પરીષહ ઉપસર્ગને કરી આવર્જિત છે એવો આત્મા સંસારની અસારતા જાણીને દૂષિતપણું જાણતો પરદત્ત, દીધેલા આહારનું, ભોગવનાર એટલે નિર્દોષ આહારથી નિર્વાહ કરનાર ભિક્ષુ કહેવા. ॥ ૪ ॥

હવે નિર્ગ્રંથનો વિશેષ કહે છે. અહીંયા પણ પૂર્વોક્ત ગુણ સર્વે લેવા. વળી જે વિશેષ ગુણ છે તે કહે છે. એકાકી એક [illegible] રહિત તથા [illegible] એકવિધ જાણવું, એટલે સંસારમાં [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] એટલે [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] છે. તથા [illegible] એટલે [illegible] [illegible] કરી [illegible] કરી [illegible] ([illegible]) એટલે [illegible] [illegible] [illegible] છે, [illegible] [illegible] એટલે આત્માને [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

વિનાશનો ભજનાર દ્રવ્ય પર્યાયરૂપ, નિત્યાનિત્ય ભેદભિન્ન પોતાના કરેલા કર્મનું ભોગવનાર, ઇત્યાદિક આત્મવાદે પહોંતો એટલે આત્મ તત્વનો જાણ, તથા વિદ્વાન પંડિત શુદ્ધમાર્ગનો જાણ તથા દ્રવ્ય અને ભાવના ભેદે કરી બન્ને પ્રકારના આશ્રવ રૂપિ યા શ્રોત જેણે પરિછિધા છે તથા પુજા સત્કારના લાભનો અર્થી ન થાય કીંતુ નિર્જરાનો અર્થી થાય ધર્મનો અર્થી ધર્મનો જાણ શુદ્ધ માર્ગનો ગવેષણહાર, નિયોગ પ્રતિપન્ન એટલે મોક્ષમાર્ગે પહોંતો એવો છતો સમતા આચરે એવો થકો દાંત દ્રવિક વોસકુકાએ તેને નિર્ગ્રંથ કહેવો. ॥ ૫ ॥

હવે શ્રીસુધર્મ સ્વામિ જંબુ પ્રભૂતિ સાધુ પ્રત્યે કહે છે કે, તમે એમ જાણો કે જે મેં કહ્યો તે નિશ્ચે કરી સત્ય છે એમ જાણો કારણ કે હું સર્વજ્ઞની આજ્ઞાયે કહું છું તે સર્વજ્ઞ ભગવંત તીર્થંકર દેવ પરોપકારી કેવા છે તો કે, મહાભય થકી રાખનાર છે માટે તેમના કહેલા વચન હું તમને કહું છું.

निषेधिनो अर्थ पुर्ववत् जाणवो ए रीते श्री सुधर्म स्वामियें जंबुस्वामि प्रत्यें कह्यो ए गाहानामे सोलमो अध्ययन समाप्त.

इतिश्री सूयगडांगसूत्र भाषांतर
प्रथम श्रुत स्कंध समाप्तम्.

૧ „ આઠકોટી મોટી પક્ષના સ્થાનકમાં
૧ ભુજનગર. છકોટીના સ્થાનકમાં.
૧ „ આઠકોટી મોટી પક્ષના સ્થાનકમાં.
૧ માંડવી બંદર. આઠકોટી મોટી પક્ષના સ્થાનકમાં.
૧ ખેડોઈના સ્થાનકમાં.
૧ વાંકીના સ્થાનકમાં
૧ માનકુવાના સ્થાનકમાં

---

૧ રા વાડીલાલ ચુનીલાલ ગાંધી.
૨ શા. કરમશી ધરમશી.
૧ શા. લાલચંદ અંદરજી

અમદાવાદ. (૨૦)

૨ રા.રા. હીરાચંદભાઇ વેલજી સંઘાણી
૧ શા. ગીરધરલાલ મંગળલાલ
૧ શા. અમૃતલાલ ચુનીલાલ.
૧ શા. છગનલાલ ઇશ્વરદાસ વૈદ.
૧ શા. પાનાચંદ નરશી ગોંડળવાળા
૧ શા. છોટાલાલ મગનલાલ
૧ શા. દોલાભાઇ રાજારામ
૧ શા. અમથાલાલ જેઠાલાલ.
૧ શા. ખેમચંદ ઝવેરચંદ.
૧ ભા. રણછોડદાસ રાયચંદ.
૧ રા. રા. ચુનીલાલ નાનચંદ ગાંધી.
૧ શા. ભગવાનદાસ નથુભાઈ.
૧ રા. વીરચંદ ગોબરદાસ.
૧ શા. નારણદાસ તારાચંદ.
૧ શા. હંસરાજ કાળીદાસ.
૧ મે. જીવણભાઈ ધેલાભાઇ.
૧ રા. રા. જેશંગભાઈ મંછારામ.
૧ રા. રા. જગજીવનદાસ મંછારામ.
૧ શા. મોહનલાલ જમનાદાસ.

જોડીયા બંદર. (૧૧)

૧ મા. વલમજી ખેતશી.
૧ દોશી. ત્રીકમજી કરસનજી.
૧ મા. માણેકચંદ રતનશી.
૧ સંઘવી હરખચંદ લાલજી.
૧ મા. અદરજી મુળજી.
૧ મા. દલીચંદ પોપટભાઇ.
૧ મા તારાચંદ નથુભાઇ.
૧ ખત્રી. રાઘવજી વીરજી.
૧ મેતા. ભાઇચંદ અમૃતલાલ.
૧ મોદી. કરસનજી ધારશી
૧ સંઘવી. કાનજી કાળીદાસ.

વેરાવળ બંદર. (૧૧)

૨ શા. ફુલચંદ ગોવીંદજી.
૨ શા. સેજપાલ રાયચંદ.
૧ શા. સોભાગ્યચંદ મીઠા.
૧ શા. મકનજી સોમચંદ હા. મણીભાઈ.

૧ શા. લીલાધર ઝવેરચંદ ઠા. આ- [illegible]

૧ શા. મહનજી શોમચંદ.
૧ શા. મવચંદ કરશનજી,
૧ શા. છગનલાલ પીતાંબર.
૧ કપાણી. કરમનદાસ દીપચંદ.

સાણંદ. (૧૦)

૨ શા. રાયચંદ પ્રેમચંદ
૨ શા. [illegible] [illegible]
૨ સામુદ જૈનશાળા.
૨ શા. રાયચંદ આણંદજી
૧ શા. કપુરચંદ નરસીદાસ
૧ શા. [illegible] [illegible]

સુરત બંદર. (૧૦)

૪ વકીલ [illegible] [illegible]
૧ વકીલ [illegible] પ્રેમચંદ
૧ વકીલ. [illegible] [illegible]
૧ શ. [illegible] [illegible]
૧ શા [illegible] [illegible]
૧ શા [illegible] [illegible]
૧ શ. [illegible] [illegible]

[illegible]. (૬)

૨ [illegible] [illegible] શા. [illegible] [illegible]

૧ મેહેતા. સુખલાલ મોનજી.
૧ શા. ઠા. વનેચંદ પોપટભાઈ.
૧ મેહેતા. નીમચંદ દેવચંદ.
૧ મેહેતા. ખીમજી ભીમજી.

ભાવનગર બંદર. (૫)

૧ શા. કુબેર દેવકરણ.
૧ જૈનજ્ઞાન પ્રાપ્તિપ્રભા પુસ્તકાલય.
૧ જૈનધર્મ સુબોધ પ્રસારક સભા ની લાયબ્રેરી.

૧ શા. [illegible] [illegible]
૧ શા [illegible] [illegible]

[illegible]. (૫)

૨ [illegible] [illegible] [illegible]
૧ [illegible] [illegible] [illegible]
૧ શા. [illegible] [illegible]
૧ શા. [illegible] [illegible]

[illegible]. (૪)

૧ શા. [illegible] [illegible]
૧ શા. [illegible] [illegible]
૧ શા. [illegible] [illegible]
૧ શા. [illegible] [illegible]

[illegible]. (૪)

[illegible] ૪ શા. [illegible] [illegible]

૨ પોરબંદર. જૈન પુસ્તક સમ્રહ
હા. મનમોહનદાસ કપુરચંદ

વઢવાણ. (૩)

૧ શા. દુલચંદ [illegible]
૧ શા. મો[illegible]
૧ શા. ગુલા[illegible]

રાજકોટ. (૨)

૧ શા. મગનલાલ [illegible]
૧ શા. [illegible]

[illegible]. (૨)

૨ [illegible]

[illegible]. (૨)

૧ [illegible]
૧ [illegible]

મહેતરી જુનાગઢ તાબે. (૨)

૧ [illegible]
૧ [illegible]

[illegible]. (૨)

[illegible]

ધોરાજી. (૫)

૧ [illegible]
૧ [illegible]
૧ [illegible]
૧ [illegible]
૧ [illegible]

[illegible]. (૫)

૧ [illegible]

અમરેલી. (૧)

૧ શા. શામજીભાઈ રતનશી વઢૈસ.

ધર્મપુર. (૧)

૧ [illegible] કપુરચંદ મોતીજી મોદી

ચાંડસી. (૧)

૧ [illegible] ગાંધિજી

પ્રાંતીજ. (૧)

૧ [illegible]

[illegible]. (૧)

૧ [illegible]

[illegible]. (૧)

૧ [illegible]

[illegible] (૧)

૧ [illegible]

[illegible]. (૧)

૧ [illegible]

[illegible] (૧)

૧ [illegible]

[illegible] (૧)

૧ [illegible]

[illegible] (૧)

૧ [illegible]

[illegible] (૧)

૧ [illegible]
૧ [illegible]

[illegible]. (૧)

૧ શા. મગનલાલ [illegible]

સમાપ્ત.